

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KENTLERDE OLİMPİYAT YAPILARININ DEĞER KAZANMASI
VE OYUNLAR SONRASI KULLANIMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlke DENİZ

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

OCAK 2014

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KENTLERDE OLİMPİYAT YAPILARININ DEĞER KAZANMASI
VE OYUNLAR SONRASI KULLANIMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İlke DENİZ
502111124**

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Arda İNCEOĞLU

OCAK 2014

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502111124 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi **İlke DENİZ**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı **KENTLERDE OLİMPİYAT YAPILARININ DEĞER KAZANMASI VE OYUNLAR SONRASI KULLANIMI** başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Arda İNCEOĞLU**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Y. Doç. Dr. Meltem AKSOY**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Y. Doç. Dr. Özgür BİNGÖL
Mimar Sinan Üniversitesi

Teslim Tarihi : **16 Aralık 2013**
Savunma Tarihi : **24 Ocak 2014**

Anneannem Suna ATAY'a,

ÖNSÖZ

Üniversite eğitim hayatımın ilk yıllarında mimarlık anlayışına yön veren ve tez çalışmam süresince desteğini, yardımlarını ve bilgisini benden esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Arda İncaoğlu'na özel bir teşekkürü borç bilirim.

Ayrıca TMOK başta olmak üzere ilgili kurumlarda ve kütüphanelerde çeşitli bilgi ya da belge temininde rol almış tüm çalışanlara, çalışma süresince destek veren S. Feyza Yağcı'ya,

Ve son olarak hayatımın her evresinde olduğu gibi tez sürecinde de her zaman beni destekledikleri için annem Dilhan Deniz ve babam Mehmet Deniz'e çok teşekkür ederim.

Ocak 2014

İlke DENİZ
Mimar

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xv
ÖZET.....	xvii
SUMMARY	xix
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Amacı	2
1.2 Tezin Kapsamı.....	2
1.3 Çalışmanın Yöntemi.....	3
2. OLİMPİYAT OYUNLARI'NIN TARİHSEL GELİŞİMİ	5
2.1 Antik Olimpiyat Oyunları	5
2.2 Modern Olimpiyat Oyunları'nın Doğuşu (1896-1904).....	6
2.3 Olimpiyat Oyunları İçin Tasarım (1908-1928)	8
2.4 Olimpiyat Oyunları Yerleşkelerinin Önem Kazanması (1932-1956)	12
2.5 Olimpiyat Oyunları'nın Kentlerin Dönüşümünde Rol Alması (1960-2012)....	17
2.6 Bölüm Özeti	46
3. OLİMPİYAT OYUNLARI'NA EV SAHİPLİĞİ YAPAN KENTLERİN DÖNGÜSÜ.....	49
3.1 Kentlerin Adaylık Süreci.....	49
3.1.1 Adaylık isteğini oluşturan etmenler	49
3.1.1.1 Kentlerin itibar kazanması	50
3.1.1.2 Kentsel dönüşüm ve modernizasyon süreci	51
3.1.1.3 Ekonominin canlanması ve/veya yeniden yapılanması.....	53
3.1.1.4 Altyapı ihtiyaçlarının karşılanması ve yeni medeniyet arayışı	54
3.1.2 IOC ve seçim kriterleri.....	55
3.2 Olimpiyat Oyunları'na Hazırlık Süreci.....	57
3.2.1 Olimpiyat Oyunları'nın yapısal gereksinimleri	60
3.2.2 Olimpiyat Oyunları'na hazırlık sürecinde yaşanabilecek problemler	62
3.3 Olimpiyat Oyunları Süreci	63
3.4 Kentlerde Olimpiyat Oyunları Sonrası Süreci	64
3.4.1 Olimpik miras	64
3.4.2 Olimpik miras ile ortaya çıkan fırsatlar	68
3.4.3 Olimpiyat Oyunları sonrasında oluşabilecek problemler.....	71
3.5 Bölüm Özeti	75
4. OLİMPİYAT OYUNLARI'NA EV SAHİPLİĞİ YAPAN KENTLERDEKİ OLİMPİK TESİSLERİN OYUNLAR SONRASINDAKİ KULLANIMLARI..	77
4.1 Olimpik Tesislerin Kullanımını Çeşitleyen Etmenler	77
4.1.1 Kentsel ölçekteki etmenler.....	77
4.1.1.1 Tesislerin bulunduğu bölgelerin özellikleri	78

4.1.1.2 Tesislerin kent içi organizasyonu	80
4.1.1.3 Tesislerin erişilebilirliği	82
4.1.2 Bina ölçeğindeki faktörler	83
4.1.2.1 Çok amaçlı yapılar	83
4.1.2.2 Geçici yapılar	85
4.1.2.3 Mevcut altyapının güncelliği.....	90
4.2 Olimpik Tesislerin Oyunlar Sonrası Süreçte Kullanım Önerileri	90
4.2.1 Tesislerde mevcut işlevin korunması	90
4.2.2 Tesislerde mevcut işlevin değiştirilmesi	91
4.2.3 Tesislerin çevresine destek verici yapıların eklenmesi	92
4.2.4 Tesislerin geri dönüşümü	92
4.3 Bölüm Özeti.....	95
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	97
KAYNAKLAR.....	103
ÖZGEÇMİŞ	109

KISALTMALAR

IOC	: Uluslararası Olimpiyat Komitesi
IPC	: Uluslararası Paralimpik Komitesi
NOC	: Ulusal Olimpiyat Komitesi
OAKA	: Atina Olimpik Spor Kompleksi

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1 : 1960 Roma Oyunları sürecinde ve takip eden yıllarda Roma kenti nüfus artışı.....	19
Çizelge 2.2 : 1964 Tokyo Oyunları - Dolaylı yatırımlar ile doğrudan yatırımların karşılaştırılması	22
Çizelge 3.1 : Olimpiyat Oyunları Yayın Gelirleri.....	50
Çizelge 3.2 : IOC Seçim Kriterleri	56
Çizelge 3.3 : 1984-2012 arası Olimpiyat Oyunları'nda büyüme	58
Çizelge 3.4 : 1896-1996 yılları arası Olimpiyat Oyunları'nın kent altyapısına etkileri	60
Çizelge 3.5 : Olimpiyat Oyunları'nın yapısal gereksinimleri	62
Çizelge 3.6 : Dev Spor Organizasyonlarının Ev Sahibi Kentler ve Toplamlar Üzerindeki Olası Etkileri	67
Çizelge 4.1 : Olimpiyat Stadyumlarının Oyunlar Öncesi ve Sonrası Süreçte Seyirci Kapasiteleri.....	86

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : 1908 Londra Oyunları - White City Stadyumu	9
Şekil 2.2 : 1936 Berlin Oyunları - Ulaşım hatları yatırımları ile 400.000 kişi toplanabilen Olimpiyat Kompleksi	14
Şekil 2.3 : 1960 Roma Oyunları - Oyunlara hazırlık sürecinde kent ölçeğinde gerçekleştirilen projelerden bazıları	18
Şekil 2.4 : Tepedeki Ev filminden bir kare - Başarılı bir Olimpiyat için Tokyo'yu güzelleştirin	20
Şekil 2.5 : 1964 Tokyo Oyunları - Meiji Olimpiyat Parkı.....	21
Şekil 2.6 : 1972 Münih Oyunları - Olimpiyat Parkı	24
Şekil 2.7 : 1972 Münih Oyunları - Olimpiyat Parkı kapsamında iki yarışma bölgesi ve bu merkezlere olan ulaşım imkânları	25
Şekil 2.8 : 1976 Montreal Oyunları - Olimpik Stadyum ve inşa sürecinde gecikmelere sebep olan strüktürü.....	26
Şekil 2.9 : 1992 Barselona Oyunları - Olimpiyat Köyü inşası öncesi Poblenou bölgesi	34
Şekil 2.10 : 2008 Pekin Oyunları - Olimpiyat Parkı.....	41
Şekil 2.11 : 2008 Pekin Oyunları - Hong Tong bölgesi yıkımı	42
Şekil 2.12 : 2012 Londra Oyunları - Oyunlar kapsamında yapılan planlama	45
Şekil 2.13 : Olimpiyat Oyunları'nın tarihsel gelişimi	47
Şekil 3.1 : Olimpiyat Oyunları'na Ev Sahipliği Yapan Kentlerin Döngüsü.....	59
Şekil 3.2 : 2008 Pekin Oyunları - Pekin Uluslararası Havaalanı 3'nolu Terminal	69
Şekil 3.3 : 2012 Londra Oyunları - Oyunlar sonrasında Olimpiyat Köyü	70
Şekil 3.4 : 2004 Atina Oyunları - Oyunlar sonrasında madalya kazanan sporculara adınmış çeşme ve grafiti ile kirletilmiş mermerleri.....	72
Şekil 3.5 : 2008 Pekin Oyunları - Meşhur Olimpiyat Stadyumu (The Bird's Nest) oyunlar sırasında kullanımı	73
Şekil 3.6 : 2008 Pekin Oyunları - Meşhur Olimpiyat Stadyumu (The Bird's Nest) oyunlar sonrasında kullanılmadan bekliyor	73
Şekil 3.7 : 2008 Pekin Oyunları - Oyunlara hazırlık sürecinde alan kazanabilmek için yıkılan evlerden biri, duvardaki grafiti çalışmasında polis ev sahiplerini dışarı çıkarıyor	74
Şekil 4.1 : 1992 Barselona Oyunları - Oyunlar öncesi ve sonrası Poblenou bölgesi	79
Şekil 4.2 : 1980 Moskova Oyunları - Tesislerin Ayrışık Planla Kent İçi Dağılımı...	81
Şekil 4.3 : 2012 Londra Oyunları - Merkezci Planlı Olimpiyat Parkı.....	82
Şekil 4.4 : 1980 Moskova Oyunları - Olimpiski Spor Salonu İç Mekan Organizasyonu.....	83
Şekil 4.5 : 1980 Moskova Oyunları - Olimpiski Spor Salonu.....	84
Şekil 4.6 : 2012 Londra Oyunları - Copper Box Çok Amaçlı Spor Salonu	84
Şekil 4.7 : 2012 Londra Oyunları - Copper Box Çok Amaçlı Spor Salonu	85
Şekil 4.8 : 2012 Londra Oyunları - Oyunlar öncesi Horse Guards Parade Plaj Voleybolu Stadyumu montaj işlemi başlarken.....	87

Şekil 4.9 : 2012 Londra Oyunları - Oyunlar sonrası Voleybolu Stadyumu söküm	
işlemi başlarken.....	87
Şekil 4.10 : 2012 Londra Oyunları - Olimpik Atış Alanı	87
Şekil 4.11 : 2012 Londra Oyunları - Olimpik Atış Alanı	88
Şekil 4.12 : 2012 Londra Oyunları - Su Topu Arena.....	88
Şekil 4.13 : 2012 Londra Oyunları - Su Topu Arena.....	89
Şekil 4.14 : 2012 Londra Olimpiyat Oyunları - Basketbol Arena	94
Şekil 4.15 : 2012 Londra Olimpiyat Oyunları - Basketbol Arena	94
Şekil 5.1 : Olimpiyat Oyunları ile ev sahibi kentler arasındaki ilişkinin dönüşümü.	98
Şekil 5.2 : Olimpiyat Oyunları programı ve oyunların gelecekteki olası ihtiyaçları	98
Şekil 5.3 : 2020 Tokyo Oyunları - Geçici tesislerin kullanımı.....	101

KENTLERDE OLİMPİYAT YAPILARININ DEĞER KAZANMASI VE OYUNLAR SONRASI KULLANIMI

ÖZET

Olimpiyat Oyunları başlangıcından günümüze kadar sürekli devinim halinde ilerlemiştir. Oyunların hacmindeki devasa büyüme, ev sahipliği yapan kentlerin öneminde ve oyunların etkilerinde artış ile sonuçlanmıştır. 1960'lar itibariyle değişen ekonomik yapı kentlerde planlama ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Oyunlar ile hayat bulup, başarılı sonuçlanan planlama çalışmaları, oyunların üzerine yeni bir misyon yüklemiştir. Olimpiyat Oyunları'nın kentsel dönüşüm aracı olarak görülmesi ile birlikte siyaset ve ekonomi dünyası oyunların içinde daha fazla yer almaya başlamıştır. Gelişen teknoloji ve değişen ekonomik enstrümanlar oyunların dönüşüm geçirmesinde önemli rol oynamıştır.

Olimpiyat Oyunları geçmişteki oyunların tecrübelerinden faydalanarak ilerlemiştir. Ev sahipliği yapan kentler geçmiş kazanımların üzerine ekleyerek oyunların gelişmesine katkıda bulunmuştur. Oyunlara ev sahipliği yapan kentlerin tümü adaylık, hazırlık, oyunlar ve oyunlar sonrası süreçlerini tecrübe etmiştir. Ancak çok az sayıda kent üzerinde oyunların etkisi artış gösterebilmiştir. Olimpiyat Oyunları'nın bütçesindeki artış, oyunların kentler üzerindeki etkilerinin artmasını sağlayamamıştır. Oyunların ihtiyaçları ile kentlerin gelecek planları arasındaki uyumun yakalanması oyunların kentlerde yaratacağı fırsatları artırır.

Oyunların bütçesindeki artış kentlerin ve oyunların ihtiyaç duyduğu yatırımların hayata geçirilebilmesini kolaylaştırmıştır. Yapılan yatırımların sosyal, çevresel ve ekonomik sürdürülebilirliği sağlaması beklentiler arasındadır. Bu aşamada kentlerde oyunlar sonrası sürecin önemi ortaya çıkar. Oyunlar sürecinde kente sosyal ve ekonomik hareketlilik getiren yapıların oyunlar sonrası süreçte yeni fırsatlar yaratması beklenir. Oyunların ihtiyaçları doğrultusunda kente kazandırılan yapıların kent dokusundaki yeri sosyal ve ekonomik fırsatlar yaratabilirken, kent içi sosyal adaletsizlikler gibi sorunları da ortaya çıkarabilir.

Bu çalışma ile, konuya ilişkin yapılacak yeni çalışmalar için yardımcı bir kaynak oluşturmasının yanı sıra Olimpiyat Oyunları'nın kentlerle kurduğu ilişkiler hakkında daha önce yapılmış araştırmalar ve geçmişte oyunlara ev sahipliği yapmış kentlerin tecrübeleri değerlendirilmiştir. Kentlerde Olimpiyat yapılarının kent dokusu ile kurduğu ilişkiler sorgulanarak elde edilen kazanımları ortaya konulmuştur. Ayrıca oyunlar sonrası sürecin sadece yapıların kent ile kurduğu ilişki sorunsalı olmadığı irdelenerek yapılar özelinde ekonomik, sosyal ve çevresel problemler yaratmayan genel tasarım ilkelerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

THE IMPORTANCE OF OLYMPIC STRUCTURES IN OLYMPIC HOST CITIES AND THEIR POST-GAME USE

SUMMARY

Olympic Games is one of the largest and most remarkable organization within its scale. Until attaining its present structure, the Games underwent a number of changes due to various political, economical and technological changes in the world. In the early years of the organization, Games has remained in the shadow of the World Fairs and has failed to respond to the organization's objectives. And yet, the Games has not induced a lasting impact in host cities till the London Games in 1908. For the first time an Olympic structure was designed and constructed specifically for the London Games with the financial support of the World Fairs. This could be regarded as the beginning of the interaction between the Games and host cities. Olympic Games has continued to evolve in the following organizations. The first attempts of the Olympic Village and Olympic Complex have been important steps in further development of Games.

In the following period, both the hosting cities and the Games were adversely affected due to the World Wars. After World War II, the change in economic structure has triggered the growth of the cities' revival. While the need of planning process in cities, the Olympic Games were seen as an opportunity for the development of cities. With the utilization of the Games as means of an urban development tool, the relationship between host cities and the Games were strengthened.

The change in the economic structure has created more and more brown-fields in cities. The post-fordist economic era has urged planners to take a new approach on Olympic urban development with a different dimension to affect cities. The brown-fields, unusable parts of the cities, have guided the transformation of the urban development areas. The relationship between the Games and host cities has strengthened more than ever with the changing Olympic urban development approaches. Furthermore, economic, social and environmental sustainability issues and the Olympic legacy concept have gained significance that rendered the planning process of the Games more complex.

Candidature, preparation, games and post-games phases are the common steps that every single host city experiences. The commonality of those phases in each city helps organizers and planners to develop a more efficient planning process for the future games. The organization of each Game builds upon the last and those experiences redefine the planning phases in cities, which will host the Games. Hosting the Games creates chances to promote the city internationally, to restructure economic activity and to improve inner city space.

The host city is given seven years to prepare for the Games by The International Olympic Committee (IOC), a regulation which is not open to debate. All the

constructions and development have to be ready during the games period. Still, the rapid planning process can lead to significant mistakes and consequently, irreversible planning mistakes may occur. The expectations of a politician and a planner would be different. Yet, the conflict between planners and politicians can be resolved successfully at certain levels due to the public goals. However, the potential users of tangible legacies of the Games such as stadiums, local people cannot usually find a place in the planning process. The local citizens and some minority groups are least capable in affecting the planning process.

The Budgets of the Games held in the last 20 years has increased by a great momentum. Yet, each host city prepares for the Olympic Games within its economic condition. The authorities are questioning the sustainability of all the investments made in the preparation phase in host cities after the Games. The planning for the post-game period has to begin during the organization stage of the games. A group of planners have to focus on the post-game period during the planning process. There has to be a harmony between the long-term development needs for the host city and the Games-related facilities.

The concepts of "legacy" and "sustainability" were associated for the first time in history with the Olympics during the candidature phases of Sydney Games in 2000. All of the tangible and intangible themes left behind the Olympic movement are the Olympic Legacy. The benefit from the tangible legacies of Games in the Olympic host cities were fairly low as can be understood from past experiences. Even in some cases, the legacies have resulted with problems in urban texture. Some of the common problems are the underutilization of Olympic facilities and high maintenance costs. The conflict between the long-term development plans of the cities and the physical legacies of the Games is the root cause of the most problems.

The planning of the post-game period gained importance due to the transformation of the relationship between the host cities and the Games. Apart from the problematic situations it has induced in the history of Games, the post-game period nevertheless provided opportunities for urban development in host cities. The relation between the Olympic sites and the city and the relation between different Olympic sites are the issues that affect the tangible legacies in urban scale. There are three different tendencies of Olympic site integration into the cities. Central clustering and periphery clustering are the two main integration types. The third model has entered into Olympics with Barcelona Games in 1992. The way of the planners deal with the brown fields in urban texture was a new way of thinking. The derelict industry zones were converted into sports and leisure areas that acted as a trigger of urban development.

The relation between Olympic facilities on different sites is another issue in urban scale. The Olympic facilities could be gathered in one core. A centrally located concentrated site enables easy access for both athletes and spectators. The facilities could also be scattered over a wide area which results with no apparent main Olympic site is defined. The scaling down of the degree of venue concentration would reduce the difficulties in site management and population relocation.

Planning structures within the building scale is also an important subject for the post-game period. Some of the Olympic facilities could be a burden to the cities and citizens. The most challenging issue is the high maintenance costs of the facilities. The other issue is the white elephants come out after the games. The white elephants are the Olympic structures that are not viable over time. The need of upgrading the

technical infrastructure of the state-of-art facilities over time is also a problematic issue for the host cities.

Facilities and venues need to be planned to be able to deliver economic, environment and socially sustainable outcomes for the host city. The expenditures required for the preparation period including the maintenance costs in post game period has always been a challenge for host cities. The authorities are pushing the boundaries of design with the help modern technology to provide legacy expectations. The consideration of sustainability will are also continue to grow in importance in Olympic facility planning.

Olympic Games will continue to produce new perspectives with its constantly evolving structure from past to the present. The most recent games in London were very successful in the use of temporary structures. The temporary structures let planners to avoid unwanted effects of the Olympics by removing some structures after the games. The concept of temporary structures will continue taking part in the future of planning phases of the games and they will continue to evolve due to the development of the construction technology.

To sum up; specifications on the aim and the method of the research are clarified in the first part of the thesis, while the historical background of the development of the Olympic Games is included in the second part. In the third part, the processes of the Olympic host cities, which are candidature, preparation, during Games and post-game periods, are elaborated. The fourth part questions the post-game period of Olympic facilities including urban and building scale approaches. Finally, the epilogue consists of an overall evaluation of the research.

1. GİRİŞ

Olimpiyat Oyunları, düzenlenen ilk organize spor yarışmalarından itibaren gelişerek ve dönüşerek, günümüzdeki sayılı dev organizasyonlar arasındaki yerini alır. Oyunların dönüşümü günümüzde de durmaksızın devam eder. Programı ve ölçeği ile diğer spor organizasyonlardan farklılaşan Olimpiyat Oyunları, ev sahibi kentlerin kalkınma planlarının gerçekleşmesinde önemli rol oynar. Oyunlar ile birlikte kentlerin kalkınma süreçlerinin ivme kazanması, ekonomilerinin canlanması ve uluslararası itibarlarının yükselmesi gibi etmenler birçok kentin oyunlar hakkındaki düşüncelerine yön verir. Oyunların yaratmış olduğu fırsatlar daha çok sayıda kentin Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliği yapma isteğini artırır. Ancak oyunlara ev sahipliği yapma hakkının kazanılması, kentlerin kalkınma planlarının hayat bulabilmesi için yeterli değildir. Hedeflerin gerçekleştirilmesi için yıllar süren hazırlık süreci ve vizyon gerekir.

1960'lardan itibaren Avrupa kentlerinde ortaya çıkan altyapı gereksinimleri ile Olimpiyat Oyunları'nın büyüyen hacminin yarattığı gereksinimler örtüşür. Kentsel hedeflerin ortaya konulması ile oyunların çalışma alanı büyür ve planlama süreci zorlaşır. Ev sahipliği yapmaya hak kazanmış kentlerin gelişmiş ulaşım ve iletişim ağları, yeterli yatak sayısı gibi imkânlarla sahip olması beklenir. Kentlerin aynı zamanda çeşitli spor müsabakalarının düzenlenebileceği, sporcuların antrenman yapabileceği spor yapılarına sahip olması gerekir. Olimpiyat Oyunları'nın yapısal ihtiyaçları ve kentlerin altyapısal eksiklikleri doğrultusunda doğrudan ve dolaylı yatırımlar planlama sürecine dahil edilir.

Olimpiyat Oyunları'nın planlama ve hazırlık süreci, kentlerde mevcut yapıların yenilenmesi, yeni yapıların inşa edilmesi gibi altyapı çalışmalarının tamamlanması ile son bulur. Ev sahibi kentlerin mevcut dokusu gerçekleştirilen müdahalelerden etkilenir. Kısa ya da uzun dönemli hedefler doğrultusunda mevcut kent dokusu içine enjekte edilen Olimpik tesislerin bulundukları çevre için birer ateşleyici olması beklenir. Tesislerin yer aldıkları çevrenin dönüşümüne ivme kazandırması ve kentin sosyal yaşamına değer katması temel beklentiler arasındadır. Müdahalelerin tamamının başarı ile sonuçlanması çok zordur. Ev sahibi kentlerde kentsel kalkınma

planları ile oyunlara hazırlık planlarının uyum içerisinde yürütülmesi Oyunlar sonrası süreç içerisinde yatırımların karşılığının alınabilmesi adına önemlidir.

1.1 Tezin Amacı

Bu çalışma Olimpiyat Oyunları'nın kentlere bıraktığı yapısal miras üzerine odaklanır. Oyunlara hazırlık sürecinde kentlerde yapılan yatırımların önemi araştırılırken, spor yapılarının oyunlar sonrası süreçte kentler ile kurduğu ilişki tartışmaya açılır. Bu çalışma ile;

- Olimpiyatlar kapsamında üretilen yapıların ev sahibi kentler ile ilişkisin sorgulanması,
- Yapıların oyunlar sonrası kullanımını kent ve bina ölçeğinde etkileyen tasarım ilkelerinin irdelenmesi,
- Oyunlar sonrasında yapıların kullanımına yönelik önerilerin oluşturulması amaçlanmıştır.

1.2 Tezin Kapsamı

Oyunlara hazırlık süreçleri için kentlerin elinde hazır bir program yoktur. Ev sahipliği hakkını kazanan kentler genellikle kendilerinden önceki tecrübelerden faydalanırlar. Önceki ev sahiplerinin düştüğü yanlışların tekrar edilmemesi için çabalarlar. Ancak 2000'li yıllara kadar birçok kent aynı yanlışla düşüp oyunlar sonrası süreç hakkında fazla çalışma yapmamıştır. Bu sebeple oyunlar sonrasında kent dokusu içinde yer edinemeyen ya da kentlere yük olan yapıların sayısı oldukça fazladır.

Olimpiyat Oyunları miras kavramı ile 2000'li yıllarda tanışmıştır. Olimpik hareketin oyunlar sonrası süreçte ev sahibi kentlere bıraktığı maddi ve manevi değerlerin tümü miras kavramı içine dahil edilebilir. Miras kavramı kendi içerisinde bir süreklilik anlayışı barındırır ve bu durum benzer dönemlerde oyunların içine giren sürdürülebilirlik anlayışı ile örtüşür. Kentlere kazandırılan spor tesislerinin oyunlar süresince yarattığı ekonomik ve sosyal hareketliliğin oyunlar sonrası süreçte kalıcı olması hedeflenir. Ancak geçmiş tecrübelerden anlaşılabileceği gibi ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliği yakalamak kolay değildir. Birçok örnek göstermiştir ki

büyük bütçeleri ile kentlere kazandırılan tesisler oyunlar sonrasında kullanılamaz hale gelmiştir. Bazı durumlarda ise tesislerin planlama sürecindeki hatalar kentte yaşayanları olumsuz etkiler. Planlama yanlışlarından ötürü kentlerde sosyal adaletsizlikler yaşanabilir.

Olimpiyat Oyunları'nın son 20 yılda yaşadığı ekonomik büyüme ile oyunların kullandığı kaynakların kentler üzerindeki etkileri arasında kopukluk bulunmaktadır. Yatırımların kısa, orta ve uzun dönemli etkilerinin oyunlar öncesi ortaya konulan hedefleri karşılamasında sıkıntılar mevcuttur. Oyunlar sonrası süreçte tesislerin ev sahibi kentler ile kurduğu ilişkiyi anlayabilmek için gerçekleştirilen çalışmanın akışı aşağıdaki gibidir.

Çalışmasının ikinci bölümünde Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliği yapan kentler ile oyunlar arasındaki ilişkinin dönüşümü, oyunların tarihsel gelişimi üzerinden irdelenmektedir. Tezin üçüncü bölümünde Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliği yapan tüm kentlerin tecrübe ettiği süreç anlatılmaktadır. Oyunlara adaylık, hazırlık, oyunlar ve sonrası süreçler ile birlikte kentler üzerinden teorik bilgilerin verildiği bölüm, Olimpik miras kavramını tartışarak sonlanır. Dördüncü ve son bölümde ise günümüze uzanan tecrübeler ile teorik anlatımlar harmanlanarak, Olimpiyat yapılarına farklı ölçeklerde yaklaşımlar ile yapıların oyunlar sonrası kullanımı tartışmaya açılır.

1.3 Çalışmanın Yöntemi

Olimpiyat Oyunları'nın yapısal, sosyal ve ekonomik gereksinimleri ve oyunlara ev sahipliği yapan kentler arasındaki karmaşık ilişkinin geçmişten günümüze uzanan süreç içerisinde, tüm değişimleri hakkında okumalar yapılmıştır. Kullanılan kaynaklar arasında ev sahipliği yapmış bütün kentlerin Olimpiyat raporlarının dahil olduğu çok sayıda bildiri ve konferans raporu yer almıştır. Geçmiş oyunları geniş bir perspektifte değerlendiren, eleştiren yerli ve yabancı birçok kaynak detaylı incelenerek, oyunların kentler ile olan ilişkisi karşılaştırmalı olarak sorgulanmıştır. Tüm okumalar sonucunda çalışmanın çıkış noktası olan "Olimpiyat yapılarının ev sahibi kentlerle ilişkisi" sorgulanmış ve konu üzerine öneriler getirilmiştir. Tez çalışmasının hazırlık aşaması sürecine denk gelen İstanbul'un 2020 Olimpiyat Oyunları adaylığı süresince görsel ve yazılı medyada oluşan tartışma ortamının zenginliğinden faydalanılarak, İstanbul ile diğer aday kentlerin başarılı ve başarısız

yönleri üzerine okumalar yapılmıştır. 2020 Oyunları için hazırlanan adaylık dosyalarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve bu sürecin eş zamanlı olarak takip edilmesi tez çalışmasının gelişimi özelinde faydalı olmuştur.

2. OLİMPİYAT OYUNLARI'NIN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1 Antik Olimpiyat Oyunları

M.Ö. 776 yılında Isparta Kralı Likorgos'un tavsiyesi üzerine, Elid Hükümdarı İphitos tarafından, tanrılar tanrısı Zeus'un kutsal adına Mora Yarımadasının batı sahillerindeki Elide kentinin kutsal bölgesi Olemp'te dinsel bir anlam ve değer taşıyan büyük şenlikler düzenlenmiştir (Atabeyoğlu, 1984). Bugünkü olimpiyatlar yapılmış olan şenlikler neticesinde doğmuştur.

M.Ö. 684 yılına kadar sadece bir gün olacak şekilde düzenlenen şenlikler, M.Ö. beşinci yüzyılda beş günü kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Şenlikler şeklinde planlanan oyunlar dört yılda bir yaz aylarında düzenlenmiş olup, her dört yıllık bu süreye ise bir olimpiyat denilmiştir.

Oyunlar, Olimpia kentinin ev sahipliğinde ve Zeus Tapınağı'nın kutsallığı altında gerçekleştirilmiştir. Oyunların esas noktası olan Zeus Tapınağı etrafında stadyum ve diğer antrenman tesisleri yer almıştır. Önceleri oyunlarda sadece 192 metrelik stad yarışları yer alırken, zamanla yarışmalar içerisine sıçrama, koşma, disk atma, cirit ve güreşten oluşan beşli yarış, araba yarışları, boks, yüzme, kaya kaldırma ve uzun atlama gibi türler eklenmiştir. Düzenlenen oyunlar arasında koşu yarışları üç farklı kulvarda yapılmıştır;

- Stadyum yarışı olarak adlandırılan 200m'lik adım yarışı
- "Dialuos" yarışı olarak adlandırılan, mesafesi çift stadyum boyunu kapsayan 400m'lik yarış
- "Dolichos" yarışı olarak adlandırılan, mesafesi 7 ve 24 stad uzunluğu arasında değişen yarış

Binicilik yarışları ise atlı ve arabalı yarışlar olarak ele alınmıştır. Bu yarışmalar geniş, düz ve açık bir alan olan Hipodromlarda düzenlenmiştir (Url-1).

M.Ö. 2. yüzyılda Romalılar Yunanistan'ı fethettikten sonra oyunlar eski popülerliğini ve önemini yitirmeye başlamıştır. M.S.394'e gelindiğinde oyunlar İmparator I.Theodosius tarafından resmen kaldırılmıştır (Doralp, 2010).

2.2 Modern Olimpiyat Oyunları'nın Doğuşu (1896-1904)

Antik Olimpiyat oyunlarının kaldırılmasını takip eden zaman içerisinde Fransa ve İngiltere'de oyunları tekrar canlandırmak isteyen organizasyonlar meydana gelmiştir. Bunlardan ilki Fransa'da L'Olympiade De La Republique adıyla gerçekleştirilen ulusal bir festivaldir. Antik oyunlardan etkilenerek 1796-1798 yılları arasında düzenlenen festival içerisinde Antik Yunan Oyunları'na yer verilmiştir.

Olimpik hareketin oluşmasında yer alan önemli isimlerden biri William Penny Brookes'tur. Doktor olan Brooks aynı zamanda içinde bulunduğu toplumun gelişebilmesi için çalışmalarda bulunmuştur. 1840'ta Much Wenlock'ta bölge insanların eğitim alabilmeleri için toplum örgütlenmesinde görev almıştır. 1850'den itibaren Wenlock Olimpik Sınıfı'nı kurarak toplumu beden gelişimine teşvik etmiştir. Brooks, ahlaki, fiziksel ve entelektüel gelişimi destekleyerek Wenlock atletizm yarışlarını düzenlemiştir. Kimilerince ilk Modern Olimpiyat Oyunları olarak kabul edilen Wenlock oyunları günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir. Wenlock Olimpiyat Topluluğu halen faal olarak çalışmakta ve her yılın temmuz ayında Wenlock Oyunları'nı düzenlenmektedir (Richter, 2013).

Fransa ve İngiltere'de gelişmeler yaşanırken modern olimpiyatların kurucusu olarak kabul edilen Pierre de Coubertin'in düşünceleri olgunlaşmaya başlamıştır. Fransız bir eğitimci olan Coubertin modern oyunların saf spor oyunlarının ötesine geçmesi gerekliliğine inanmıştır. Oyunların, kültür ve inançlar ile birleşerek kentsel bağlamda ele alınması gerektiğini düşünmüştür. 1906'da yayınladığı kitapçıkta da belirttiği üzere sporun, edebiyatın ve sanatın ahenkli bir şekilde birleştiği, insan ve doğanın iç içe olduğu bir kentin hayalini kurmuştur.

İlk modern olimpiyat olarak kabul edilen oyunlar 1896'da Atina'da gerçekleştirilmiştir. Dönemin Yunan hükümeti oyunlar ile birlikte ülkenin modernleşme sürecine girmesini hızlandırmak ve batı gücünün karakterini kazanmasını istemiştir (Tzachrista, 2002). Ancak, "olimpiyatlara, ihtiyaçlara cevap

verecek prestijli bir proje olarak bakılıp, para yatırılmalı mı?" sorusu dönemin idarecileri tarafından gündeme getirilmiştir (Gold ve Gold, 2011).

Atina'nın ev sahipliği yaptığı organizasyonda 13 farklı ülkeden 311 sporcu yer almıştır ve 80.000 seyirci oyunları takip etmiştir. Ancak, Oyunlar öncesinde birçok yetkili Atina'nın altyapı gereksinimlerinin tamamlanması ve spor yapılarının inşası için yeterli maddi kaynağa sahip olmadığını düşünmüştür (Hutton, 2001). Oyunların giderleri için gereken para zengin vatandaşların bağışları ile toparlanmıştır. MÖ 2. yy.'da inşa edilmiş olan Panathenian Stadyum'u Georg Averoff'un bağışı sayesinde restore edilebilmiştir (Zarnowsky, 1993). Yenilenen Panathenian Stadyumu'nun kapasitesi 50,000 kişiye çıkartılmış, modern bir koşu zemini hazırlanmıştır. Ancak bu koşu parkuru, tarihi stadyumun geçmişte at yarışlarına uygun olarak yapılmış "U" dönüşü dolayısıyla, sporcuları zorlamıştır (Gold ve Gold, 2011).

1896 Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliği yapmaya az para harcama mottosuyla hazırlanan Atina'da yarışların çoğuna ev sahipliği yapan Panathenian Stadyumu'nun da dahil olduğu az sayıda tesis yer almıştır. Şehrin güneyinde, Faliron bölgesinde, bisiklet yarışlarına ve tenis karşılaşmalarına ev sahipliği yapması için yeni bir velodrom inşa edilmiştir. Coubertin, oyunlar sonrasında neredeyse hiç kullanılmayacak bu yapının inşa edilmesinin boşa harcanacak para olduğun iddia etmiştir. Bu iddia üzerine velodromun inşa sürecinde bir çok tartışma meydana gelmiştir (Tzachrista, 2002).

Oyunlar sonrası süreçte bisiklet sporunun gündemden düşmesiyle velodromun kullanımında belirgin bir azalma gerçekleşmiştir. Bunun üzerine velodrom bir futbol sahasına dönüştürülmüştür. 1936'da Karaiskakis adını alan stadyum hem futbol hem de atletizm organizasyonlarına ev sahipliği yapabilecek alt yapıya sahip olmaya devam etmektedir (Erten, 2008).

Atina şehri, spor yapılarının ötesinde bakıldığı zaman oyunlarla birlikteliğini düzgün bir şekilde sağlayabilmiştir. Yetkililer, şehrin sokaklarının süslenmesi, Akropolis'in aydınlatılması ve içinde meşale taşınması, havai fişek gösterileri ve Atina Filarmonik Orkestra'sının konserinin de yer aldığı eğlence programları düzenletmiştir (Mallon ve Widland, 1998). Maraton ilk defa koşulmuştur. Seyirciler Büyük Atina bölgesini bir hat boyunca doldurup, bitiş görebilmek için stadyumda yerlerini almıştır. İlk yarışı Spiridon Louis isimli yerel birisinin kazanması ileriiki oyunların takvimine yeni bir

yarışın girmesini sağlamakla kalmayıp, kentin olimpiyatlarla arasındaki bütünlüğü sağlamıştır. Maraton koşusu Atina sonrasında gelenekselleşip, önemli bir sembol olarak yerini almıştır.

1896 Atina Olimpiyat Oyunları'nda yüksek standartlarda oyun performansı yakalanamamış olsa bile yeni bir uluslararası festivalin ortaya çıkabileceğini göstermiştir. Buna rağmen 1896 Atina Oyunları'nı takip eden 1900 Paris ve 1904 St Louis organizasyonları Coubertin tarafından canlandırılmaya çalışılan olimpik hareketi sekteye uğratıp, oyunlar ile kent arasındaki ilişkiyi zayıflatmıştır. Her iki organizasyon da gelişmekte olan spor oyunları olarak kendini ispat etmiş Dünya Fuarları(EXPO) karşısında yenik düşmüştür. Coubertin, Olimpiyat Oyunları'nın 1900 Paris Dünya Fuar'ının Olimpiyat Oyunlarını finanse edeceğine inandığı için iki organizasyonu aynı tarihe denk getirmek istemiş ve II. Yaz Olimpiyatları için Paris'i ev sahibi seçmiştir. Tapınaklarıyla, stadıyla, heykelleriyle ve tüm arkeolojik görüntüsüyle Olimpia kentinin bir replikasını Paris'e kurdurmak istemiş ancak bu fikri organizatörler tarafından ilgi görmemiştir (Gold ve Gold, 2011).

1900 Paris ve 1904 St Louis Oyunları süresince oyunlar için az sayıda anlamlı mekân üretilirken, oyunlar sonrasında kent mirası olarak neredeyse hiçbir kalmamıştır. 1900 Paris oyunları yüzücülerin çamurlu Sen Nehri'de mücadele ettikleri, çekiç atıcılarının ağaçlar tarafından engellendiği fazlasıyla doğal bir ortamda gerçekleşmiştir (Liao ve Pitts, 2006).

Modern olimpiyat oyunlarının düzenlenmeye başladığı dönem içerisinde Paris ve St Louis kentlerinde göz ardı edilemeyecek boyutlarda endüstrileşme, kentleşme ve ekonomik büyüme yaşanmıştır. Bu kentlerde Dünya Fuarları ile çakıştırılan Olimpiyat Oyunları spor yapılarının inşa edilebilmesi için aradığı fırsatları yakalayamayıp, organizasyon açısından beklentileri karşılayamamıştır. Coubertin 1900 Paris ve 1904 St Louis oyunlarını sportif açıdan bir felaket olarak nitelendirmiştir (Hutton, 2001).

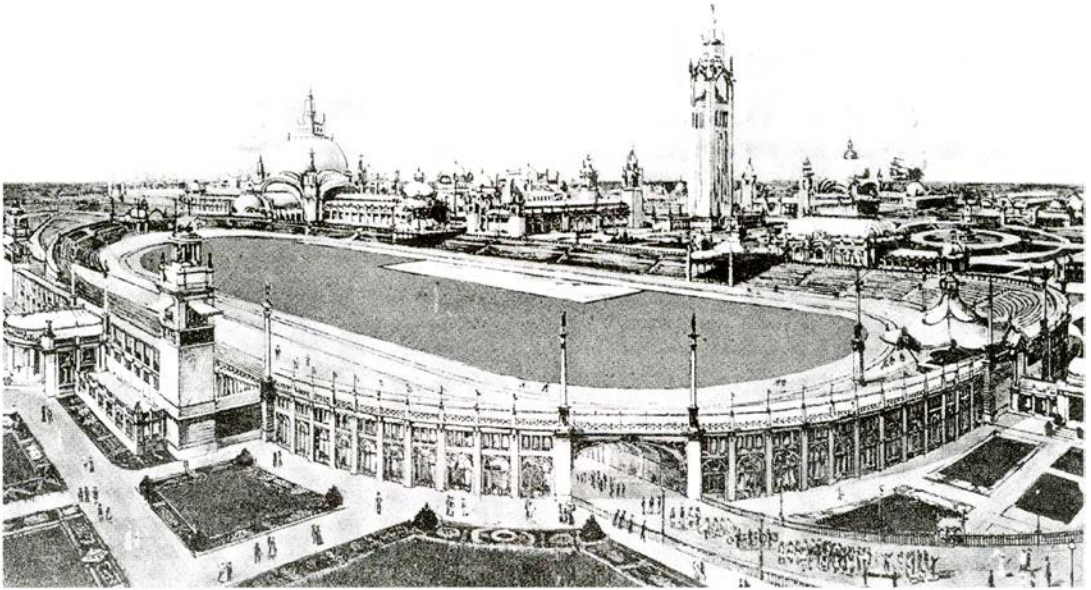
2.3 Olimpiyat Oyunları İçin Tasarım (1908-1928)

1908 Oyunlarına yaklaşılırken, oyunlara ev sahipliği yapması için Londra kenti seçilmiştir. Seçim yapılmasında en büyük etken kentin sahip olduğu spor yapılarının varlığı olmuştur. Tenis maçlarının yapılacağı Wimbledon, polo karşılaşmaları için

Hurlingham ve atıcılık oyunları için Bisley Atış Alanı hazır bir şekilde oyunlar beklemiştir (Gold ve Gold, 2011). Yetkililer mevcut spor yapılarına ek olarak spor yarışlarının çoğunun yapılabileceği ve açılış, kapanış seremonilerinin düzenleneceği çok amaçlı olimpik stadyum inşası için karar almıştır.

1900 Paris ve 1904 St Louis oyunlarına benzer şekilde Dünya Fuarı ile Olimpiyat Oyunları aynı yıla denk gelmiştir. Önceki iki oyunda meydana gelen aksaklıkların yaşanmaması için Olimpiyat Oyunları, o dönemde yeni şekillenmeye başlamış olan Britanya Olimpiyat Komitesi tarafından organize edilmiştir. Komite aynı yıla denk gelen Dünya Fuarı'nı kendi avantajlarına çevirmeyi başaramamıştır. Dünya Fuarı Organizasyon komitesi ile Britanya Olimpiyat Komitesi arasında yapılan anlaşma doğrultusunda Fuar Organizasyon Komitesi Olimpiyat Oyunları'na hizmet edecek büyük ölçekteki stadyumu inşa etmiştir ve karşılığında oyunlardan elde edilen hasılatın %75'ini kendi gelirlerine eklemiştir. 1908 Londra Oyunları bu bağlamda ele alındığında oyunlar için büyük ölçekte ve sadece oyunlara özel yapıların üretildiği ilk olimpiyat organizasyonu olmuştur.

Dönemin teknolojik başarılarını vurgulayabilmek için devasa ölçülerde ve avant-garde endüstriyel estetiği barındıran bir stadyum inşa edilmiştir. Stadyumun fazla sayıda spor dalına hizmet etmesi ve bazı fonksiyonların birbirleriyle üst üste gelmesi sebebiyle inşaat aşamasında bazı sıkıntılar ortaya çıkmıştır (Pitts ve Liao, 2009).

Şekil 2.1 : 1908 Londra Oyunları - White City Stadyumu
(Pitts ve Liao, 2009)

Zamanının en büyüğü olarak dev bir beton kaseye benzetilen "White City" Stadyum'u, atletizm ve bisiklet yarışları için gerekli parkurları, yüzme yarışlarının gerçekleşeceği saha içinde yer alan 100 m uzunluğunda bir havuzu, güreş ve jimnastik platformlarını ve hatta okçuluk alanını içerecek şekilde tasarlanmıştır. Soyunma odaları, restoranlar ve acil servisler tribünlerin altında yer almıştır (Gold ve Gold, 2011).

1908 Londra Oyunları, dikkat çekici bir festival geliştirebilmesi ve bütüncül aynı zamanda bağımsız Olimpik festival sunabilmesi açısından Olimpik hareket bağlamında olumlu bir miras bırakmıştır (Wimmer, 1976). Bu başarının yanı sıra oyunlar sonrası ardında devasa ölçülerde fazla kullanılamayan ve istenilmeyen bir yapı bırakmıştır. Stadyum, yıkılmasında da fayda görülmediği için yaklaşık 20 yıl boyunca varlığını devam ettirmiştir. 1926 yılından sonra seyirci kapasitesi 93.000 kişiden 80.000 kişiye düşürülmüştür. Bununla birlikte bisiklet pisti ve yüzme havuzu stadyumun işlevleri arasından kaldırılmıştır (Jenkins, 2008). Stadyum, 1933-1971 yılları arasında İngiliz atletlerin hizmetine açılmıştır. 1970'lerde yıkılıp, 1985'te yerine ofis ve konut alanları inşa edilmiştir (Gold ve Gold, 2011).

1912 Olimpiyat oyunları Stockholm'ün ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. Organizasyon komitesi şehrin önceki oyunlara ev sahipliği yapan şehirlere kıyasla çok daha küçük olmasından faydalanıp, spor festivalinin kent ile ilişkisi daha sağlam şekilde kurulabilmiştir. Londra'daki organizasyondan çıkarılan dersler ile birlikte yeni bir yaklaşım ortaya konulmuştur. Stockholm oyunlarında farklı spor dallarına hizmet edecek spor yapıları şehrin kuzeyinde yer alan banliyö bölgesine dağıtılmıştır. Bu spor yapılarından en göz alıcısı İskandinav şehirleriyle bütünlük sağlaması açısından kırmızı taşlardan neo-gotik tarzda inşa edilmiş olan atletizm stadyumudur. Bu artistik tasarım yaklaşımı ile olimpiyat tesisleri ev sahibi kentlerin kültürlerini sembolize eden yapılar haline dönüşmeye başlamıştır. Londra'daki White City Stadyumu'na göre daha alçakgönüllü olan stadyum, 22.000 kişilik seyirci kapasitesiyle kraliyet bahçesi Djirgarden'de (Zooloji Bahçesi) yer almıştır. 28 ülkeden, 2407 atlet 14 dalda yarışılan Stockholm Oyunları, modern çağın en güzel olimpiyatlarından biri olmuştur (Zarnowsky, 1993).

Stockholm'ün organizasyon şeması 1912 sonrasındaki ev sahipliği yapacak kentler için bir prototip oluşturmuştur. 1920'lerin sonlarına kadarki süreç içerisinde kentlerin Olimpik gelişim modelini aşağıdaki şekilde devam etmiştir;

Yarışmaların çoğunun düzenlenebileceği Olimpik Stadyum + az sayıdaki kapalı salon oyunları için kiralanan küçük salonlar + su sporları için özel olarak hazırlanmayan nehirler ve su yolları (Pitts ve Liao, 2009).

Sonraki oyunlar Stockholm'ü takiben 8 yıl sonra düzenlenmiştir. Birinci Dünya Savaşı sebebiyle ertelenen oyunlara 1920 Antwerp Oyunları ile devam edilmiştir. Kentin hazırlık süreci içerisinde Beerschot Stadyumu hızlıca yenilenerek 30.000 kişilik seyirci kapasitesine ulaştırılmıştır. Ayrıca 10.000 kişilik bir su oyunları stadyumu da inşa edilmiştir (Zarnowsky, 1993). Brüksel yakınlarında Willebroek'te bulunan kanalda kürek yarışmaları yapılmıştır. Ancak kanalın yer aldığı endüstriyel bölge sebebiyle Coubertin yarışları "anti-olimpik" olarak nitelendirmiştir (Renson, 1996).

1924 Oyunları'na uzanan süreç içerisinde Olimpiyat Oyunları'nın saygınlığı artmıştır. 1924 Oyunları'na ev sahipliği yapacak kentin belirlenmesi sürecinde Los Angeles, Chicago, Roma, Barselona, Paris gibi Amerika'dan ve Avrupa'dan toplamda 9 kent aday olmuştur. Aday kentler arasından 1900 Olimpiyat Oyunlarını düzenleyen Paris öne çıkmıştır. 1900'de yaşanan kötü tecrübenin aksine Olimpiyat Oyunları'na gereken özenin gösterileceğine dair sözler Paris Olimpiyat Komitesi'nden alınmıştır. Bu çerçevede şehirde mevcut olan eski stadyumun kullanılması yerine yeni bir stadyumun inşasına karar verilmiştir. 20.000 oturan ve 40.000 ayaktaki seyirci kapasitesine sahip Yves-du-Manoir Olimpiyat Stadyumu inşa edilmiştir. Bu stadyum daha sonra 1972'deki Prens Park'ının (Parc de Princes) açılışına kadar ulusal futbol ve rugby maçlarının oynandığı yer olmuştur (Doralp, 2010). 1924 Paris oyunlarında spor yapılarına ek olarak organizasyonun itibarının yükselmesine destek olacak şekilde, Rocquencourt bölgesinde sporcuların konaklayabilmesi için baraka tarzında evler hazırlanmıştır. Yapılmış olan bu hazırlıklar Olimpiyat Köyü için atılan ilk adımlar olmuştur. Artı bir değer olan konaklama birimlerini de dahil ederek oyunlar çerçevesinde kullanılan yapıların kent içine dağılmış olması yarışmacıların seyahatlerinin uzamasına ve dolayısıyla yorulmalarına sebep olmuştur.

Yaşanılan aksaklıklar ve edinilen tecrübeler sonrasında spor yapılarının oluşturulmasında organizasyon içindeki yeri ve zaman ihtiyaçları göz önünde bulundurulmaya başlanmıştır. Buna ek olarak yapıların oyunlar sonrası kullanımı için fikirler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu doğrultuda 1928 Amsterdam Oyunları'nda günümüzde alışık olduğumuz Olimpiyat yapılarının bir alana

kümelenme fikri benimsenmiştir. Farklılık olarak sporcular inşa edilmiş bir köy yerine limandaki gemilerde misafir edilmiştir (Goldstein, 1996). Stadyum ve ilgili tesisleri bir araya getirerek Olimpik Şehir düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Yeni atletizm stadyumu 40.000 kişilik seyirci kapasitesi ile tasarlanmıştır. Diğer tesisler ise toplamda 30.000 kişilik seyirciye ev sahipliği yapacak şekilde inşa edilmiştir. Ana stadyumun yanında açık yüzme havuzu ve boks, güreş ve eskrim sporlarının yapılacağı jimnastik salonu yer almıştır (Gold ve Gold, 2011).

1910'lar ve 1920'ler döneminde Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliği yapmış kentleri, kent planlaması özelinde irdelediğimizde Olimpik gelişim ve kentsel tasarım kentler üzerinde iz bırakıcı bir etkiye sahip olmamıştır. Atletizm stadyumlarının başını çektiği olimpik yapılar kent dokusu içerisinde bir bölgeyi tanımlayamayan, sadece Olimpik noktalar olarak var olmuştur. Yapılar kendi kimlikleri ve simgesel özellikleri ile kendilerine yer edinebilmiştir. 1908 Londra Oyunları ile spor tesislerinin gelişimini kapsayan bu düşünce 1912 Stokholm Oyunları'nda ve devamında gelen 1920 Antwerp, 1924 Paris ve 1928 Amsterdam Oyunları'nda da benimsenmiştir.

2.4 Olimpiyat Oyunları Yerleşkelerinin Önem Kazanması (1932-1956)

Yaz Olimpiyat Oyunları ev sahibi kentlerin işleyişlerine etki eden önemli bir uluslararası festival olma özelliğini Paris ve Amsterdam oyunları sonrasında tamamlamıştır. 1932 oyunları Los Angeles'ın ev sahipliğinde gerçekleşmiştir. Oyunlara hazırlık sürecinde yaşanan maddi kriz özel sektörün desteğiyle aşılmıştır. Ek olarak sporcuların ulaşım olanakları artırılıp, konaklayabilmeleri için olimpiyat köyü oluşturulmasıyla oyunlara katılımın maksimum düzeyde olması sağlanmıştır. 1924 Paris oyunlarında sporculara tahsis edilen kulübelere benzer özellik taşısa da, Baldwin Hills'te konumlanan 550 ahşap kulübenin oluşturduğu gerçek anlamdaki ilk olimpiyat köyü, olimpik şehircilik anlamında bir dönüm noktası olmuştur. Bu hareketle Coubertin'in 'Modern Olimpia'sı Olimpik kentsel dönüşümün kapsamının büyük spor sahalarından konut alanlarına kadar uzanması sağlanarak tamamlanmıştır (Pitts ve Liao, 2009).

1908 Londra Oyunları ile başlayan olimpiyatlar için özel inşa edilen spor yapıları geleneği 1932 oyunlarına gelen süreçte ve 1932 oyunlarında devam etmiştir. Organizasyon komitesi Los Angeles Oyunları için yeni yapılar üretmek yerine

mevcut yapıların yenilenmesi yoluyla kullanıma açılmalarını tercih etmiştir. 1923 yılında hizmete açılan Colliseum, seyirci kapasitesinin 105.000 kişiye çıkartılması ve yenilenmesiyle birlikte 1932 oyunlarında birçok yarışmaya ev sahipliği yapmış olan Memorial Stadyum'una dönüştürülmüştür. Ana stadyum ile birlikte yüzme ve eskrim salonlarının yer aldığı olimpik park içerisinde tarih, bilim ve sanat müzeleri de yer almıştır. Memorial Stadyumu, diğer ismiyle Coliseum, 2000 Sydney Oyunları'na kadar en büyük olimpiyat yapısı olarak tarihe geçmiştir.

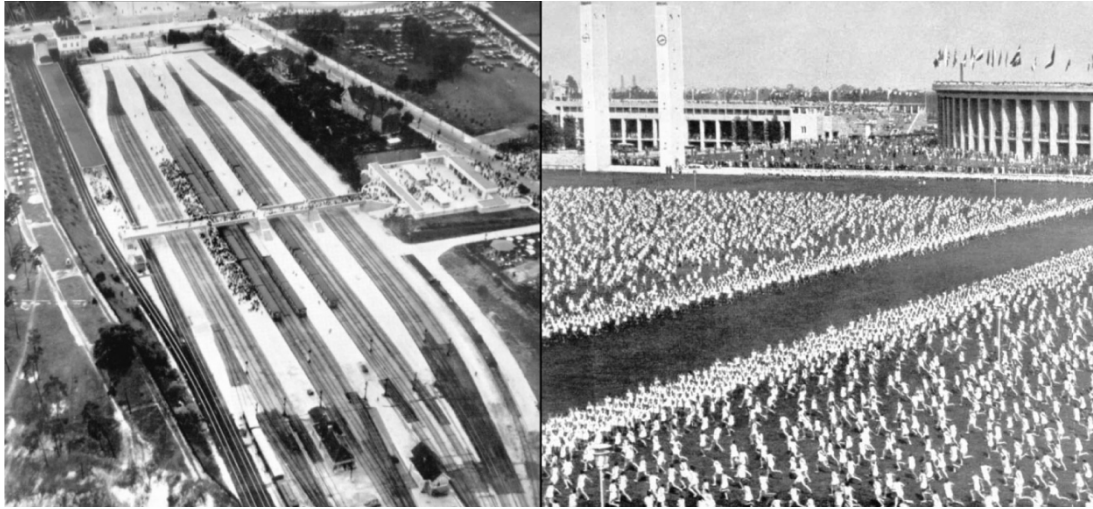
1936 Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliğini Berlin yapmıştır. Bu hakkın kazanılmasına kadar ki süreç içerisinde Naziler olimpiyatlar karşıtı çalışmalar yürütmüştür. 1933 Şubat'ında Ulusal Sosyalist öğrenci grubu oyunların Berlin'de düzenlenmemesi için protestolarda bulunmuştur (Meyer, 2011). Protestoların üzerinde çok kısa bir vakit geçmesinin ardından seçimleri kazanan Hitler, Olimpiyat Oyunlarına ev sahipliği yapılmasının Nazi propagandası yapabilmek için büyük olanaklar sunduğunu fark edip, oyunlara destek veren çalışmalarda bulunmuştur. Hitler'in yükselişinin ev sahipliği hakkının kazanılmasında sorun yaratabileceği düşünülse de Berlin ev sahibi kent olarak seçilmiştir.

Oyunlara hazırlık sürecinde olimpiyat yapılarının bütünleşerek oluşturacağı olimpik yerleşke düşüncesi ortaya konulmuştur. Olimpiyat Stadı ve diğer spor tesisleri için kentin batısındaki ağaçlık alan seçilmiştir. Bu alan kent merkezinin dışında yer alan bir bölge olsa da S-Bahn tren hattı ve U-Bahn metro hattı ile sahip olduğu gelişmiş ulaşım olanakları sayesinde kent merkezine bağlanmıştır. Olimpik yerleşke içinde kalan Olimpiyat Stadyumu 110.000 kişilik seyirci kapasitesine sahiptir. Yapının inşasında taş ve çelik bir arada kullanılmıştır. Yerleşke içerisinde stadyum haricinde, yüzme ve atlama havuzlarının oluşturduğu su sporları merkezi, binicilik, tenis ve hokey için tesisler ve açık hava amfisi yer almıştır. Tüm özellikleri düşünüldüğünde batı Berlin'deki bu alan spor ve kültür merkezi olarak tasarlanmıştır.

Spor tesislerin yer aldığı yerleşkenin 14 kilometre batısında Olimpiyat köyü kurulmuştur. Oyunlara kadar askeri amaçlarla kullanılan alan oyunlara özel olarak antrenman tesisleri, ortak alanları, dinlenme tesisleri ve peyzaj ile bütünlüğü sağlanacak şekilde tasarlanmıştır ve genişletilmiştir. Köy içerisinde kapalı yüzme havuzu, 2 adet jimnastik salonu ve antrenman sahası yer almıştır. Restoranları, mutfakları, iletişim ve telefon ağları hatta güvenlik elemanlarına kadar her detayı düşünülmüştür. Savaş sonrası yıllarda Berlin Olimpiyat Köyü kadar fiziksel yapıları

ve fonksiyonel tasarımları ile detaylı, kompleks bir proje 1960'lara kadar uygulanamamıştır (Munoz, 1997).

Berlin Oyunları, 1936 yılına kadar gösterişsiz, mütevazı bir şekilde düzenlenen Olimpiyat Oyunları için bir dönüm noktası olmuştur. Nazi rejimi, kent için etkilerini ikinci planda tutarak sadece harcanan miktara önem verip diğer ülkelere göz dağı vermeye çalışmıştır. Eğer Almanya tüm dünyaya ev sahipliği yapacak ise hazırlılar tam ve muhteşem olmalıdır hedefi konulmuştur (1936 Berlin Oyunları Resmi Raporu). Almanya'nın mimari gücünü ve kültürel geçmişini vurgulamak için önceki oyunlara kıyasla fazlasıyla gelişmiş spor tesisleri ve altyapı olanakları ortaya çıkarmıştır (Coaffee, 2011). Çeşitli hedefler doğrultusunda planlanan tesislerin inşasında yerel Alman malzemeleri kullanılmasına dikkat edilmiştir. Oyunlar için hazırlanan Olimpiyat yerleşkesi, mevcut ulaşım ağı ile ülkedeki iktidarın çok sayıda insanı bir araya getirebileceği bir alan haline dönüşmüştür. 400.000 kişiye ev sahipliği yapabilecek bir ortam yaratılmıştır (Meyer, 2011). Oyunlardan sonra kent, sosyalistlerin gösterilerinin yapılacağı ve askeri amaçlara hizmet edecek muazzam bir komplekse sahip olmuştur (Gold ve Gold, 2011). Nazi rejiminin politikaları ile şekillenen 1936 oyunları, nitelikli kentsel mekânları ile uzun yıllar tekrar edilemeyecek bir organizasyon olmuştur.

Şekil 2.2 : 1936 Berlin Oyunları - Ulaşım hatları yatırımları ile 400.000 kişi toplanabilen Olimpiyat Kompleksi (1936 Berlin Oyunları Resmi Raporu, 1936)

Savaş sonrası süreç içerisinde başta Baltimore, Los Angeles, Minneapolis ve Philadelphia kentleri olmak üzere çok sayıda Amerikan kentinin 1948 oyunları için adaylık başvuruları olmuştur. Bu isteğe rağmen savaş sonrası tasarruf döneminde

Amerika'ya ulaşımın bütçeye uygun olamayacağı düşünülmüştür (Voeltz,1996). Bu gelişmelerin üzerine 1948 oyunlarına ev sahipliği yapması için Londra seçilmiştir. Savaş sonrası yaşanan ekonomik zorluklar oyunlar için özel yapıların yapılması yerine kent içinde mevcut durumdaki yapıların yenilenmesi düşüncesini doğurmuştur. 1924 yılında inşa edilmiş, Wembley'de bulunan Krallık Stadyumu yenilenip Olimpiyat Stadyumu'na dönüştürülmüştür. Aynı şekilde stadyumun bitişindeki Krallık havuzu uzun bir tadilattan sonra oyunlar için kullanılmıştır (Gold ve Gold, 2011). 1948 oyunları için spor tesislerindeki yaklaşıma benzer şekilde özel olarak olimpiyat köyü inşa edilmemiştir. Londra çevresindeki askeri tesisler ve çeşitli okullar sporcuların konaklama ve antrenman ihtiyaçları doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. Oyunların savaş sonrası döneme denk gelmesi ve eldeki mevcut yapıların değerlendirilmesi sebebiyle kentin fiziksel çevresinde bir etkisi gözlemlenememiştir. Yine de savaştan çıkan bir kent için uluslararası düzeyde bir organizasyon düzenleyebilmiş olmak savaşın etkilerinin giderilmesinde itici bir güç olmuştur.

1952 Olimpiyat Oyunları, 1940 yılında savaş sebebiyle iptal edilen oyunlara aday kentlerden olan Helsinki'de gerçekleşmiştir. O dönemki adaylık sürecinde kent içine stadyum, su sporları merkezi ve olimpiyat köyü inşa edilmiştir. Bu sebeple hali hazırda savaş sonrası ekonomisi içerisinde tasarruf yapmaya çalışan ülke, 1952 oyunları için mevcut yapıların yenilenmesiyle yetinmiştir. Organizasyon komitesinin görüşleri arasında Courbetin'in düşüncesi olan geniş bir perspektifte tüm tesisleri kapsayan bir olimpiyat köyünün yapılmasının, o dönemin ekonomik koşulları içerisinde imkansız olduğu yer almıştır. İptal edilen 1940 oyunları için hazırlanan olimpiyat köyü 1952'ye gelindiğinde organizasyonun ihtiyacını karşılayabilecek yeterlilikte olmadığından, sporcuların konaklayabilmeleri için mevcut köye ek olarak belediye tarafından tahsis edilen toplu konutlar kullanılmıştır. Olimpiyat köyü yaklaşımına benzer şekilde 1940 oyunları için inşa edilen ana stadyumun 50.000 kişilik seyirci kapasitesinin yetersiz kalması sebebiyle, stadyumun kapasitesini arttırabilmek için ahşap tribünler eklenmiştir. Eklenen tribünler oyunlar sonrasında 1953 yılında yıkılmıştır (1952 Helsinki Oyunları Resmi Raporu). Savaş sonrası ekonomisi sebebiyle Londra Oyunları'nın ve Helsinki Oyunları'nın kentin yapıları çevresine çok az etkisi olmuştur. Olimpiyat Köyü ve Belediye konutlarının birlikte

kullanımı, Olimpiyat köylerinin gelişimi için bir kazanım olmuştur ve ileriki oyunlarda da benzer kullanımlar görülmüştür (Pitts ve Liao, 2009).

Savaş ekonomisi sebebiyle kısıtlı imkânlar ile düzenlenen son oyunlar olan 1956 Oyunları Melbourne kentinde düzenlenmiştir. Oyunlar öncesinde tam donanımlı bir kültür şehri yaratılması için sözler verilmiş olsa da, hazırlık aşamasında bütçede kayda değer kısıntılara gidildiğinden yüzme havuzu ve velodrom gibi yeniden inşa edilmesi planlanan çeşitli spor tesislerinin inşasından vazgeçilmiştir (Gold ve Gold, 2011). Planlardaki değişiklikler doğrultusunda Melbourne Kriket Sahası genişletilip 100.000 kişilik seyirci kapasitesine çıkartılmıştır. Olimpik Park futbol, hokey ve atletizm oyunlarına hizmet edebilecek şekilde düzenlenmiştir. Velodrom içerisindeki bisiklet parkuru oyunlar içerisinde beklentileri karşılayamamıştır ve oyunlar sonrasında yıkımına karar verilmiştir (Essex ve Chalkley, 1999).

Organizasyon Komitesi öncelikli olarak kentte bulunan üniversitenin ana stadyuma yakın olan tesislerini kullanmayı düşünmüştür. Ancak Olimpiyat Köyü bir yıl sonra alınan karar ile az maliyetle Heidelberg olarak bilinen banliyö alanında inşa edilmiştir. Olimpiyat köyü içerisinde 841 adet konut planlanmıştır ve konutlar Heidelberg bölgesindeki konut mimarisinin özelliklerini taşımıştır (Munoz, 1997). Köy, oyunlar sonrasında bakımı açısından zorluklar çekmiştir ve kullanım hakları özel sektöre devredilmiştir. Yunanistan'dan, İtalya'dan ve Malta'dan gelen göçmenlerin konaklamaya başladığı yerleşim alanında çeşitli fiziksel ve sosyal sıkıntılar meydana gelmiştir. Yapısal ve sosyal olarak çeşitli problemleri beraberinde getiren yapılar, kent özelinde yeniden yapılanma yerine kentsel bozulmayı destekleyen bir etmen durumuna gelmiştir (Essex ve Chalkley, 1998).

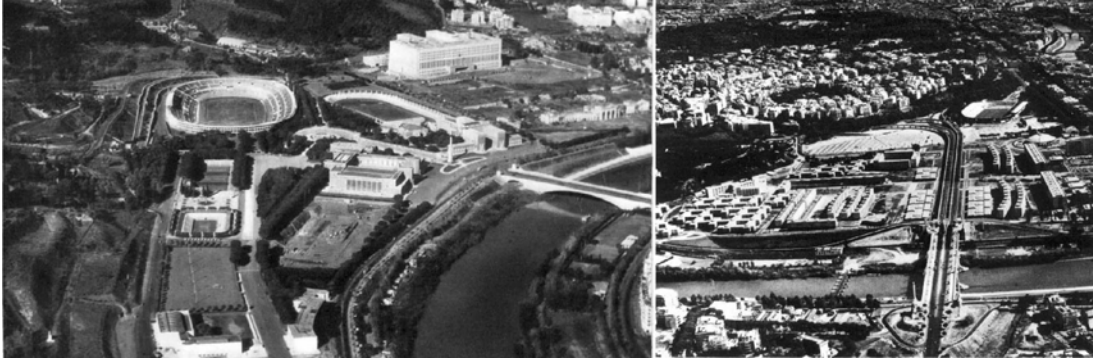
1950'lere gelene kadar Olimpik kentleşmenin boyutları dikkat çekici düzeye ulaşamamıştır. Olimpik hareketin olgunlaşmamış şekilde sunulması ve kentsel gelişim düşüncesinin yeterli motivasyona sahip olmaması bu durumu tetiklemiştir. Keza bu etmenler aynı şekilde reklam sektörünün ve politik girişimlerin etkilerinin kısıtlı kalmasına sebep olmuştur (Essex ve Chalkley, 1999). 1960'dan itibaren Olimpik kentsel planlama olgunlaşmış hedefleri doğrultusunda, kente daha büyük etkilerle devam etmiştir.

2.5 Olimpiyat Oyunları'nın Kentlerin Dönüşümünde Rol Alması (1960-2012)

1948-1956 Oyunları ülkeler tarafından önemsenmiş olsa da ekonomik sıkıntılardan ötürü ev sahipliği yapan Olimpik kentlerde kalıcı etkiler bırakamamıştır. Savaş sonrasında tekrar barışın yakalanmaya başladığı bir dönemde, 1960 Oyunları'na Roma ev sahipliği yapmıştır. Barış ile birlikte uydu iletişiminin çığır açması Olimpiyat Oyunları'nı dünya çapında takip edilen bir organizasyon haline dönüştürmüştür. Bu dönüşüm ile birlikte oyunlarda yarışan 84 farklı ülkeden 5.902 sporcu ile rekor katılım sağlanmıştır. Roma Oyunları, Faşist rejim sonrasında sıkıntılı bir politik ve ekonomik dönemi atlatıp yeniden güçlü bir ülkenin var olduğunu tüm dünyaya gösterebilmek için İtalya'ya fırsat vermiştir. Antik tarihe verilen önem ve anıtsal klasik mimarinin varlığı doğrultusunda İtalyan Olimpiyat Komitesi antik imparatorluk başkenti ile dönemin kenti Roma arasında bağa dikkat çekmek istemiştir (Cresciani, 2008).

Oyunlara hazırlık sürecinde kente kazandırılacak spor altyapısı için aralarında yeni bir Olimpiyat Yolu kurulması ile bağlanacak iki ayrı bölge seçilmiştir. Bu iki bölgenin seçiminde ve buralara yerleştirilecek tesislere karar verilmesinde Roma kentinin şehir planlaması etkili olmuştur. Bu bölgelerden ilki kentin kuzeyinde yer alan Foro Italico bölgesidir. Burada yer alan 1932'de inşa edilmiş olan Marmi Stadyumu ile 1936'da inşa edilmiş olan Olimpico Stadyumu oyunlar için kullanılmıştır. Oyunlar için seçilen Olimpiyat tesislerinin merkezini oluşturan diğer bölge ise kentin güneyinde yer almıştır. Bu merkez alan içerisinde, Spor Sarayı (Palazzo dello Sport), velodrom, yüzme havuzu ve Fontane Spor Bölgesi antrenman alanı yer almıştır. Bu yapıların haricinde on tane spor tesisi şehrin çeşitli yerlerinde oyunların prestijinin gösterilmesi için kullanılmıştır (Gold ve Gold, 2011). Spor tesislerinin yanı sıra Roma Oyunları için kurulan olimpiyat köyü, oyunlar tarihindeki "ilk modern konut bölgesi" olarak nitelendirilmiştir (Wimmer, 1976). 1960'a kadar düzenlenen oyunlarda ana stadyumlar kent planının içerisindeki noktasal dokunuş olup, beraberinde ufak etkiler ortaya çıkarmıştır. Bu planlama içerisinde olimpiyat köyleri kentsel müdahalenin dışında kalıp, sporcuların konaklaması için geçici çözümlerden öteye geçememiştir. 1960 Oyunları beraberinde Olimpik kentlerin olimpiyatlar üzerinden kentleşmeye bakış açısında kırılma yaratmıştır. Kentsel yoğunluğa bölgesel yaklaşımlar ortaya konmuştur. Olimpiyat tesislerinin yerleşiminde kentin genişlemesi düşünülerek bölgesel çözümler sunulmuştur.

Olimpiyat köyünün içine bakıldığında ise, bir köyün ihtiyacı olabilecek banka, postane, alışveriş alanı, hastane gibi tüm gereksinimler düşünülmüştür. Köy, oyunlar sonrasındaki süreçte ise az gelirli için konut alanı olarak değerlendirilmiştir (Findling, 2004).

Şekil 2.3 : 1960 Roma Oyunları - Oyunlara hazırlık sürecinde kent ölçeğinde gerçekleştirilen projelerden bazıları (1960 Roma Oyunları Resmi Raporu, 1960)

Kent planlaması paralelinde kurulan bütün olimpik tesisler, Roma'nın sportif ve kültürel hayatına doğrudan etki etmiştir. Tüm bu katkısına rağmen, organizasyonda kullanılan tesislerin hayata geçirilmesinde fazlasıyla savurgan davranılmıştır. Tasarıma ve inşa süreçlerine harcanan büyük miktarlar göz önünde bulundurularak, 1960 Roma Oyunları ile birlikte ev sahipliği yapacak kentlerde "devasallık çağı" başlamıştır (Hutton, 2001). Oyunlar için yapılan büyük harcamalar ve yatırımlar sadece yapısal ölçekte kalmamıştır. Altyapı çalışmaları ile kent önemli kazanımlar sağlamıştır. Yeni yollar ve köprüler yapılarak Olimpiyat Köyü ile tesisler arasında ulaşımın sağlanması, havaalanının yenilenmesi, telefon, telgraf ve radyo ağlarının kuvvetlendirilmesi, yeni otellerin ve kent içine belediyeye ait su hattının kazandırılması, toplu taşımanın geliştirilmesi, sokakların aydınlatılması, anıtların temizlenip sunuma hazırlanması ve kent içerisine yerleştirilen çeşitli dekoratif çalışmalar yapılan altyapı çalışmaları arasında yer almıştır. Tüm bu gelişmeler ile birlikte finansal açıdan da çeşitli gelişmeler yaşanmıştır. Oyunların yayın hakları ilk defa Amerika'ya ve Avrupa'ya satılmıştır. Satış sonrası elde edilen büyük miktardaki gelir sayesinde Olimpiyat Oyunları'nın ekonomik potansiyeli ortaya çıkmıştır (Gold ve Gold, 2011).

Olimpiyat Oyunları döneminde ve oyunlar sonrasındaki dönemde Roma'nın nüfusu ve nüfus artışıdaki değişimler savaş sonrasında Roma'da yaşanmış olan hızlı

kentleşme sürecini göstermiştir. Bu süreç içerisinde çeşitli hedefler doğrultusunda oyunlar için planlanan tesisler ve altyapı olanakları artan nüfusun talepleri paralelinde hızlıca kent tarafından benimsenmiştir (Erten, 2008).

Çizelge 2.1 : 1960 Roma Oyunları sürecinde ve takip eden yıllarda Roma kenti nüfus artışı (Erten, 2008)

Yıl	Nüfus	Nüfus Artışı (%)
1951	1.658.000	
1961	2.161.000	30 (1951-1961)
1971	2.656.000	23 (1961-1971)
1981	2.831.000	6 (1971-1981)

1960 Roma Oyunları ile kentsel dönüşümü tetiklemeye başlayan olimpiyatlar, 1964 Tokyo Oyunları ile bu özelliğini geliştirerek devam ettirmiştir. Roma örneği üzerinden ilerleyerek önemli dönüşüm projeleri ortaya çıkarılmıştır. Oyunlar altyapısal olarak fakir durumdaki şehir için önemli bir fırsat yaratmıştır. Bu fırsat dahilinde oyunlar için üretilen projeler, kentin 10 yıllık kalkınma planı ile bir araya getirilmiştir. Böylece Tokyo'nun 2000 yılına kadar faydalanabileceği alt yapı yenilikleri 2,7 milyar dolarlık bütçe ile konaklama alanları, oteller, liman düzenlemesi, raylı ulaşım sistemi, su ve atık dönüşüm sistemi ile kamu sağlığı programı içeren bir planla gerçekleştirilmiştir (Essex ve Chalkley, 1998). Tüm bu planların merkezinde ise kentin her türlü bağlantısını sağlayan ulaşım olanakları yer almıştır. Bu çalışmalar arasında sekiz adet yeni hızlı otoban, 22 otoban yolu, 90km'lik metro hattı ve Tokyo, Kyoto ve Osaka arasını bağlayan 500km'lik hızlı tren yer almıştır (Pitts ve Liao, 2009). İnşa edilen yollar ve otobanlar olimpiyat oyunları ile birlikte kentin artan nüfusun ile ortaya çıkan trafiğin ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ön görülmüştür. Bazı öneriler mevcut soruna odaklı olup o günü hedeflerken, bazıları ileriki yıllara yönelik uzun dönemli planlamaları içermiştir. Olimpiyat oyunları yollar, otobanlar gibi alt yapı yatırımlarının desteklenmesiyle birlikte, kentsel dönüşüm çalışmaları için önceki oyunlarda hiç olmadığı kadar büyük bir fırsat oluşturmuştur.

1964 Oyunları'na hazırlık sürecinin coşkusu Goro Miyazaki yönetmenliğindeki Tepedeki Ev filmi ile günümüze taşınmıştır. Tokyo yakınlarında Yokohama'da bulunan bir okulun öğrencileri Olimpiyat Oyunları'na hazırlık süreci kapsamında yıkılmak istenen kulüp binalarını kurtarmaya çalışırlar. Film içerisindeki sahnelerde

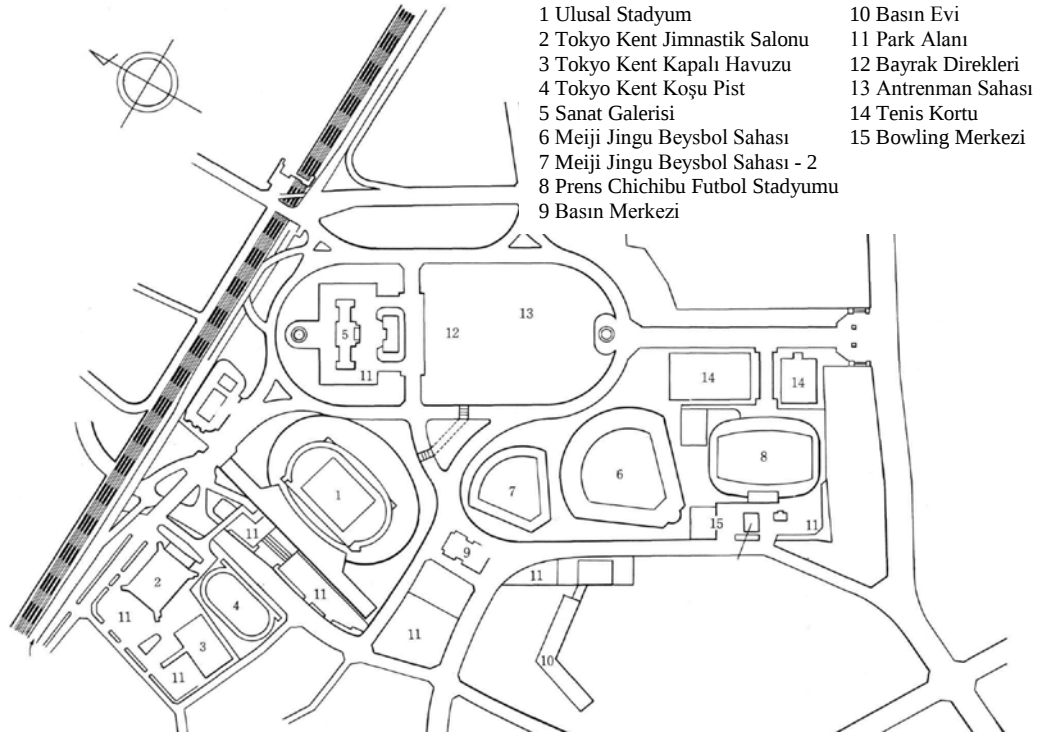

Şekil 2.4 : Tepedeki Ev filminden bir kare - Başarılı bir Olimpiyat için Tokyo'yu güzelleştirin (Tepedeki Ev, Goro Miyazaki, 2011)

oyunlara hazırlık sürecinde yeniden yapılmaya çalışan Tokyo kentinden çeşitli manzaraları görebilmek mümkündür. Tokyo'da yaşanan hazırlık sürecinin önemini dönemin hikayelerinin günümüze kadar taşınmasından anlayabiliriz.

Tokyo'nun büyümeye başlamasıyla birlikte sanayi yapılarının öbeklendiği bölgelerde insan yoğunluğu hızla artmıştır. Bu artış kent için ulaşım sorunlarını beraberinde getirmiştir. Başka bir bakış açısıyla kentin ani şekilde büyümesi çeşitli ulaşım problemlerine sebep olmuştur. Ulaşım problemlerinin oyunları aksatmaması için sadece altyapı yatırımları ile yetinilmemiştir. Spor tesislerinin kent içi yerleşim kararları bu sorunu ortadan kaldıracak şekilde verilmiştir. Kent içerisinde 3 bölgede odaklanan 13 adet büyük ve toplamda 30 adet spor tesis oyunlara hizmet etmiştir. Bu bölgeler Olimpiyat Stadyumu'nun yer aldığı Meiji Olimpiyat Parkı, yüzme yarışlarının düzenlendiği Yoyogi Spor Merkezi ve Komazawa Spor Parkı olarak sıralanmıştır. Olimpiyat köyü ise öncelikli olarak Asaka bölgesinde yer alacak şekilde planlanmış olsa da inşa sürecinde yaşanabilecek aksaklıklar ön görülerek eski bir askeri bölge olan Yoyogi'nin yeniden yapılandırılmasıyla oluşturulmuştur. Önceki oyunlarda kurulan olimpiyat köylerine birçok yönüyle benzeyen Tokyo Olimpiyat Köyü ile kentsel boyutlarda yeni seçenekler sunulmaya çalışılmıştır. Oyunlara hazırlık aşamasında Olimpiyat Köyü'nün yeni inşa edilen havaalanına yakın bir bölgede yer alması ile birlikte kente gelen Olimpiyat takımlarının ulaşımını ve artan ulaşım olanakları ile sporcuların tesislere ulaşımını

kolaylaştırması hedeflenmiştir (Tokyo Oyunları R.Raporu, 1964). Ancak Yoyogi bölgesinde konumlanan köy ile spor tesislerinin arasındaki mesafede sporcuların ulaşımında sorunlar çıkmasından endişelenen komite ana Köy'den kopuk şekilde iki yeni Olimpiyat Köyü oluşturmuştur (Munoz, 1997). Bu gelişmelere rağmen Yoyogi Olimpiyat Köyü içerisinde banka, postane, sinema salonu, hamamlar, buhar salonları, hastane, antrenman salonları gibi çeşitli imkanlar sporculara sunulmuştur. Oyunlar için yapılan yatırımın büyüklüğü her alanda kendini göstermektedir.

Şekil 2.5 : 1964 Tokyo Oyunları - Meiji Olimpiyat Parkı (1964 Tokyo Oyunları Resmi Raporu, 1965)

1968 Oyunları'na ev sahipliğini Mexico City yapmıştır. Oyunlar ilk defa Latin Amerika'da ya da "gelişmekte olan" bir ülkede yada "Üçüncü Dünya" ülkesinde gerçekleşmiştir. 1964'te Tokyo'nun aşırı harcamalarından sonra Mexico City Olimpiyatları göreceli olarak az harcamanın yapıldığı bir organizasyon olarak görülmüştür. Yapılan harcamanın büyüklüğü gelişmekte olan bir ülke için oldukça fazla olsa bile Tokyo'da yaşanan gelişmeler yakalanamamıştır. Hazırlık aşamasında önceki oyunlara ev sahipliği yapan kentler incelendikten sonra spor yapılarını kent içinde çeşitli bölgelere dağıtma fikri benimsenmiştir. Kent içi merkezileşmeden uzak olarak konumlanan tesisler ile birlikte kentin yapılaşmadan uzak alanlarının dönüşümden faydalanılması hedeflenmiştir. Kent içerisinde çeşitli noktalarda yer

alan birçok tesis oyunlar için yenilenerek kullanılmıştır. 1953 yılında inşa edilmiş University City Stadyumu atletizm oyunlarında kullanılan ana tesis olmuştur. Birçok tesiste olduğu gibi yenilenerek hazırlanan stadyum, genişletilerek seyirci kapasitesi 80.000 kişiye çıkartılmıştır. Bu gelişmelerin ardından spor tesislerinin bir alanda yoğunlaştığı Olimpiyat Parkı oluşumu mümkün olmamıştır.

Çizelge 2.2 : 1964 Tokyo Oyunları - Dolaylı yatırımlar ile doğrudan yatırımların karşılaştırılması (1964 Tokyo Oyunları Resmi Raporu, 1965)

	Toplam Yatırım (milyon \$)	Yatırım Yüzdesi(%)
Doğrudan harcamalar	102.28	3.7
- Spor tesislerinin inşaatı	46.07	1.7
- Olimpiyat Köyü inşaatı	28.61	1
- Organizasyon Kom. harcamaları	27.6	1
Dolaylı harcamalar	2 640.25	96.3
- Otoyol çalışmaları	486.94	17.76
- Park çalışmaları	9.17	0.3
- Atık su düzenlemeleri	95.55	3.48
- Su hattı çalışmaları	105.83	3.86
- Sumida Nehri temizlemesi	2.77	0.1
- Bitkilerin yenilenmesi	26.67	0.98
- Yokohama Limanı düzenlenmesi	1.67	0.06
- Tokaido ana hattı inşaatı	1055.55	38.5
- Üst geçit köprü inşaatı	23.89	0.87
- Metro çalışmaları	526.39	19.2
- Tren hattı genişletilmesi	79.16	2.9
- Tokyo Havaalanı düzenlenmesi	23.89	0.88
- Otel konaklama düzenlemesi	87.22	3.18
- İletişim tesis. düzenlemesi	86.39	3.15
- Diğer	29.16	1.06

Kent içinde gelişmesi beklenen alanlar ve tesislerin konumları göz önüne alınarak iki adet Olimpiyat Köyü planlamasına gidilmiştir. Bunlardan biri sporcuların ve gazetecilerin konakladığı Miguel Hidalgo Köyü, diğeri ise hakemler ve organizasyonda görev alanların konakladığı Narciso Mendoza Köyü olmuştur. Her iki köyde 1960'larda Avrupa'da yayılan toplu konut yapılarından esinlenilmiştir. Kent için Olimpik tesisler, Olimpiyat Köyü gibi yatırımların yanı sıra alt yapı çalışmaları da yapılmıştır. Toplu taşıma ağı genişletilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda metro hattı inşaatına başlanılmıştır. Ancak yapılan çalışmalar oyunlara yetişmemiştir. Hattın ilk 12 km'lik kısmı oyunlar sonrasında 1969 tarihinde hizmete girebilmiştir.

1968 Mexico City Oyunları, Tokyo Oyunları'na kıyasla daha az bütçeye sahip olup ve yatırımları hedefe yönelik yapmış olsa da birçok eleştiri ile karşı karşıya kalmıştır. Yatırımların ülkedeki sosyal-ekonomik eksikliklerin giderilmesi yerine, mevcut alt yapının yenilenmesi ya da yeni binaların inşa edilmesi üzerine olması eleştirilerin odağı haline gelmiştir (Coaffee, 2011).

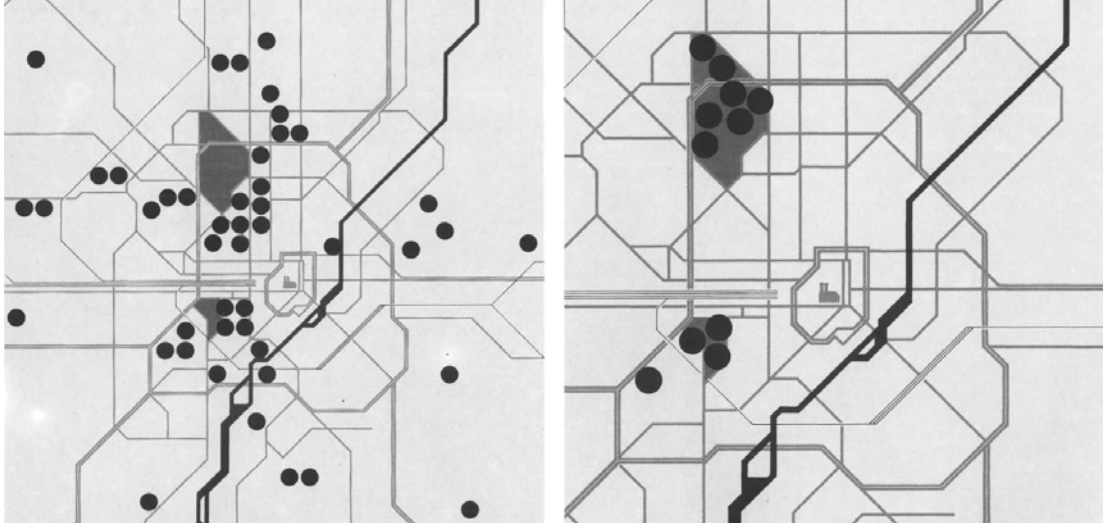
1960'larda düzenlenen Olimpiyat Oyunları'nda birbirinden farklı kentsel yaklaşımlar planlanmış olsa da üretilen yapılar kentlerin bölgesel genişlemelerini dikkate almıştır. Oyunlar, yollar ve otobanlar gibi alt yapı çalışmaları ile birlikte yürütülen kent planlaması yatırımları için önceki oyunlarda olmadığı kadar büyük bir fırsat yaratmıştır.

1972 Oyunları'nın ev sahipliği hakkını Münih'in kazanması, kentin yaşamakta olduğu hızlı ekonomik büyüme ve nüfus artışının yaratmış olduğu planlama ihtiyacının karşılanabilmesi doğrultusundaki planlarda genişlemeye sebep olmuştur (Gold ve Gold, 2011). Arz doğrultusunda oluşan ihtiyaçları karşılayabilmek için kent içerisinde çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Münih'in tarihi merkezinin restorasyonu, toplu taşımada yapılan yatırımlar, yer altı otoparklarının oluşturulması, oteller ile birlikte bir alışveriş merkezinin inşa edilmesi Olimpiyat Oyunları'nın kazanılması ile kent içindeki çalışmalardandır (Essex ve Chalkley, 1998). 1960'larda Roma, Tokyo ve özellikle Meksika oyunlarında kent içine yayılcı politika ile kentsel gelişimi hedefleyen yaklaşımın aksine, Münih Oyunları'nda fazlasıyla merkezci bir çözüm ile olimpiyat-kent ilişkisi kurulmuştur. Münih örneğinde, kentin gelişime açık ancak yetersiz alt yapıya sahip bölgelerinde inşa edilen spor tesislerinin oluşturacağı canlılıktan faydalanarak dönüşümü hedefleyen Meksika'dan farklı bir yol izlenmiştir. Kentin uzun dönemli planlama sürecinde var olan ve oyunlar ile birlikte hız kazanan kent planı ile atıl durumdaki bölgenin yeniden kente kazandırılabilmesi için o bölgenin kullanımına yeni tanımlamalar getirerek kentsel yenileme yaratılmak istenilmiştir. Bu merkezci çözüm doğrultusunda Olimpiyat Köyü'nün ve spor tesislerinin birçoğunun birlikteliği ile oluşturulan Olimpik Park, kent merkezinin kuzeyinde yer alan ve oyunlar öncesinde çöplük olarak kullanılan bir alan üzerine planlanmıştır. Planlama dahilinde oluşturulan trenler ve metro hattı ile park ve kent merkezi arasında bağ kurulmuştur. Kent içi ulaşım ağlarının gelişmesi dahilinde gerekli transfer noktalarında yayalaştırma çalışmaları yapılmıştır.

Kentin kuzeyinde yer alan Olimpik Park, 1936 Berlin Oyunları ile vurgulanan kibrin aksine anıtsal olandan uzak durarak daha birleştirici tarzda ve insancıl bir ortam yaratma hedefi doğrultusunda tasarlanmıştır. Projelendirilmeden önce düzlük olan alan içerisinde peyzaj öğeleri olarak tasarlanan tepeler ve çukurlar, ağaçlar ve suni bir göl yer almıştır. Yapılar dalga formu ve ağ strüktürlü çatı örtüleriyle oluşturulmuş olmasından ötürü akış ve özgürlük hissi uyandırır (Pitts ve Liao, 2009). Yapay gölün etrafında yerleşen park içerisinde, sporcular için antrenman tesisleri, yüzme havuzu, küçük spor tesisleri, restoranlar, tiyatro, Olimpiyat Köyü, basın merkezi ve stadyum yer almıştır. Gölün etrafında yer alan Olimpiyat köyü konut alanı ve ortak alanlar olacak şekilde iki bölgeye ayrılmıştır. Konutların yer aldığı bölgede, oyunlar sonrasında az gelirli ailelerin ve yalnız yaşayan bireylerin kullanması planlanarak (Essex ve Chalkley, 1998) çeşitli boyutlarda ve sayıda odaya sahip daireler oluşturulmuştur (Munez, 1997). Yaklaşık 12.000 kişilik kapasiteye sahip, sporcuların ve hakemlerin konakladığı Olimpiyat Köyü'nün beklentileri karşılamış olmasına rağmen 1968 Oyunları'ndaki Olimpiyat Köy'ünün seviyesine ulaşılamadığı açıklanmıştır (Münih Oyunları Resmi Raporu, 1972).

Şekil 2.6 : 1972 Münih Oyunları - Olimpiyat Parkı (Cresciani, 2008)

Şekil 2.7 : 1972 Münih Oyunları - Olimpiyat Parkı kapsamında iki yarışma bölgesi ve bu merkezlere olan ulaşım imkânları (1972 Münih Oyunları Resmi Raporu, 1972)

1972 Oyunları, İsrailli sporcuların rehin alınması şeklinde gelişen bir terör olayı ile gölgelenmiştir. Yaşanan bu olay sonrasında Olimpiyat Oyunları güvenlik kapsamında tartışmaya açık hale gelmiştir ve sonraki oyunlarda daha dikkatli davranılmıştır.

1976 Montreal Oyunları ile merkezci çözümler ile kentsel gelişim yaratma isteği devam etmiştir. Yerel yetkililer büyük ölçekli projeler üreterek kenti yeniden şekillendirmeyi hedeflemişlerdir. Bu hedefler doğrultusunda, yapılan protesto gösterileri göz ardı edilerek, Olimpiyat Köyü'nü de kapsayan Olimpiyat Park yerleşimi için kent dokusu içinde az sayıdaki yeşil alanlardan olan Viau Parkı seçilmiştir. Kent merkezinden yaklaşık 6.5 km uzaklıkta yer alan Olimpiyat Parkı, yapılan yeni metro hattıyla kente bağlanmıştır ve Park içerisine 3.000 araçlık yer altı otoparkı yerleştirilmiştir. Ulaşım alt yapısını geliştirebilmek için yapılan çalışmalar doğrultusunda kente yeni bir havaalanı kazandırılmıştır. Sınırlı sayıdaki alt yapı çalışmasının kentin gelişimi ve büyük ölçekli organizasyonların kente kazandırılabilmesinde etkisi çok az olmuştur. Olimpiyatlar özelinde inşa edilen yapılar, 70.000 kişi kapasiteli Olimpiyat Stadyumu, bisiklet yarışlarının yapıldığı velodrom, yüzme havuzu ve Olimpiyat Köyü olmuştur. Bu yapılar bir araya gelerek Olimpiyat Parkı'nı oluşturmuştur. Yerel yetkililer tarafından "devrimsel" nitelikte bir stadyum tasarlaması için Fransız mimar Roger Tailibert görevlendirilmiştir. Tailibert'in tasarımları bugüne kadar oyunlar için tasarlanmış en karmaşık beton yapılar olarak nitelendirilmiştir (Pitts ve Liao, 2009). Olimpiyat Park'ının finans ve

inşaat organizasyonları süreci içerisinde çeşitli sıkıntılar meydana gelmiştir. 1970 yılında yapılan planlamada tüm parkın maliyeti 120milyon dolar olarak açıklanmış olsa da, 1976'ya gelindiğinde tüm harcamalar 1.5milyar doları bulmuştur. Park içerisindeki inşaat çalışmaları ise oyunlar başladıktan sonra devam etmiştir. İçlerinde parkın önemli parçalarından olan stadyumun hareketli çatı örtüsü ancak oyunların bitiminden sonra kullanılmaya başlanabilmiştir (Patel, Bosela ve Delatte, 2013). Ana stadyumun projelendirilme aşamasında dönemin inşa tekniklerinin özellikleri düşünülmemiştir. Bu sebeple inşa sürecinde yapının iç kısmına iskele kurulamadığından, kullanılan vinç sayısı planlama sürecindeki iki katına çıkarılmıştır. Tüm çabalara rağmen iş verimliliği %25'ten fazla artmamıştır. Yapının formundan kaynaklanan sıkıntılar, tehlikeli inşaat tekniklerinin kullanılmış olması, planlama yanlışları, zemin etüdü eksiklikleri sebebiyle maliyetler artmıştır. Aynı dönemde New Orleans'ta inşa edilen benzer özellikteki bir stadyumda seyirci başına maliyet 2.400dolar iken, Olimpiyat Stadyumu'nda seyirci başına maliyet 13.000dolar olmuştur (Patel, Bosela ve Delatte, 2013). Yaşanan sıkıntılara rağmen stadyumun tasarımında yer alan eğik kule dikkatleri üzerinde toparlamıştır. 18 katlı kule inşasında çeşitli sıkıntılar yaşanmış olsa bile yerel yetkililerin beklentisi olan tasarımdaki vuruculuk, kule ile sağlanmıştır.

Şekil 2.8 : 1976 Montreal Oyunları - Olimpik Stadyum ve inşa sürecinde gecikmelere sebep olan strüktürü (Url-2, 2011)

Yarışmaların çoğunun düzenlendiği park içerisinde yer alan Olimpiyat Köyünün spor tesisleri ile yakın mesafede oluşu takdir toplamıştır. Bu sayede sporcular yarışmalara yürüyerek ulaşabilmişlerdir. 19 katlı, 4 adet yarı-piramit biçimindeki bloktan oluşan Olimpiyat Köyü için öncelikle 2 katlı geçici yapılar önerilmiştir ancak; bu fikir kabul görmemiştir (Munez, 1997). Oyunların sonrasında bu bloklar konut olarak kullanılmak istenilmiştir. Blokların bir kısmı yaşlılar ve az gelirli aileler için tahsis

edilmiştir. Geriye kalan boş kısımlar ise satılmaya çalışılmıştır. 1980 itibariyle tüm daireleri kiralanmış ve 2.000 kişinin yerleşmiş olduğu bloklar, 1998'de özel sektöre satılmıştır (Patel, Bosela ve Delatte, 2013)

Büyük çabalar harcanarak, bölgesel ve ulusal yarışmalar düzenlenebileceği, yerel halkın faydalanabileceği, dünya çapında bir spor merkezi olarak planlanan tesislerden yerel halk çok az yarar sağlayabilmiştir. Yapıların özgün kullanımlarının sürdürülebilir olması, hizmetin devam edebilmesi için gereken miktarı Montreal halkı karşılayamamıştır. Oyunlardan 30 yıl sonra özgün kullanım nitelikleri devam ettirilmekte zorlanılan Olimpiyat Parkı'nın yıkılması önerilmiştir. Spor tesisleri haricinde yapılan gereksiz altyapı yatırımları da oyunlar sonrasında atıl duruma düşmüştür. Oyunlara hazırlık sürecinde inşa edilen uluslararası havaalanı 2004'te kapatılmıştır. 1976 Oyunları sonrasında, Olimpiyat Oyunları gibi dev organizasyonlara hazırlık aşamasında yerel halkın katılımının önemi ortaya çıkmıştır. Alınacak kararların kapalı kapılar arkasından alınması Montreal örneğinde birçok sıkıntıyı beraberinde getirmiştir. Sorumluk sahibi yerel yönetimlerin önemi anlaşılmıştır. Plansızca yapılan yatırımlar, kente ve kentte yaşayanlara yüklü miktarda borcu ileriki yıllara taşımıştır.

Savurgan şekilde harcamaların yapıldığı oyunlardan alınan dersler sonrasında 1980 Moskova Oyunları, birkaç oyundur süre gelen devasallık dönemini sonlandırmıştır. Mümkün olabildiğince mevcut yapıları yenileyerek kullanma düşüncesi benimsenmiştir. Yapıları ilerleyen dönemlerde kullanılmaz duruma getiren anıtsallıktan uzaklaşıp, yapılarda verimliliği üst seviyelere çıkarabilmek için sadece gerekli eklemeler yapılmıştır. Yeniden inşa edilen yapılarda ise tek bir işlevin programda olması yerine, çok işlevli yapılar meydana getirilmeye çalışılmıştır. Bu düşüncenin yanında Sovyet teknolojisi kullanılarak ülkenin gücü vurgulanmak istenilmiştir. Bu bağlamda Moskova'nın kuzeyinde inşa edilen 45.000 kişilik seyirci kapasitesine sahip basketbol ve boks karşılaşmaları için kullanılabilen stadyum başarılı örneklerdendir. Çok amaçlı bir yapı olarak tasarlanan spor tesisi, oyunlar sonrasında iç mekanın kurgusunun esnekliği sayesinde sportif, politik ve kültürel organizasyonlar için kullanılmıştır.

1971-1990 tarihleri arasında Moskova kalkınma planına göre kent 8 bölgeye ayrılmıştır. Her bölge sahip olduğu ekonomik, sosyokültürel özellikler göz önünde bulundurularak kalkınmaya olanak sağlayacak ve kendi içinde daha küçük alt kent

merkezleri oluşturacak şekilde planlanmıştır. Olimpiyat Oyunları ev sahipliği hakkının kazanılması ile birlikte, Moskova'nın kalkınma planına spor altyapısı gereksinimleri dahil edilmiştir. Bu plan doğrultusunda her bölgeye sosyal merkez oluşturulması ön görülmüştür. 1979-1980 tarihleri arasında 6 bölgeye spor merkezi yapılması konusu ivme kazanmıştır (Munez, 1997). 6 bölgeye yayılan Olimpik tesislerin haricinde, kent kalkınma planı doğrultusunda konut bölgesi olarak planlanmış 7. bölgeye ise Olimpiyat Köyü inşa edilmiştir. Her biri 16 katlı, 18 adet bloktan oluşan Köy içerisinde antrenman alanlarının bulunduğu büyük spor tesisi, hastane ve mağazalardan sinemaya kadar birçok işlevi barındıran kültür merkezi yer almıştır (Moskova Oyunları Resmi Raporu, 1980). Tüm ihtiyaçların düşünüldüğü ve kendine yetebilecek özelliklere sahip bir mahalleye dönüşmesi planlanan Köy, oyunlar sonrasında 15.000 Moskovalı için konut bölgesi olarak kullanılmıştır. Farklı bölgelere dağılmış durumdaki tesisler hizmet temini konusunda sıkıntı yaratmıştır. Yeni yolların inşa edilmesiyle bu sorun ortadan kalkmıştır. Altyapı çalışmalarında yollardan daha çok yeni bir medya merkezinin inşa edilmesi, 3 havaalanının yenilenmesi ve uluslararası havaalanına yeni bir terminal eklenilmesine odaklanılmıştır.

Tarihinde ilk defa 1932 Oyunları'na ev sahipliği yapan Los Angeles, 1984'te bir kere daha oyunlara ev sahipliği yapma hakkı kazanmıştır. 1976 Olimpiyat Oyunları sonrasında Montreal'in yüzleşmek zorunda kaldığı 1.5milyar dolarlık fatura, Los Angeles halkını ürkütmüştür. Yerel halk oyunlara ayrılacak bütçenin ek vergiler ile dengelenmesini istememiştir. Kamunun maddi desteğini çekmesi ile 1984 Oyunları özel sektörün maddi desteği ve harcamaların az küçük miktarlara çekilmesiyle gerçekleştirilmiştir. Benzer bir şekilde kamu fonu olmadan gerçekleştirilen Moskova Olimpiyatları, oyunların maliyet bilinci içerisinde gerçekleştirilebileceğini göstermiştir. Bu bilinçle oyunlar süresince sağlık uygulamalarından akreditasyon işlemlerine kadar sayısız alanda çok sayıda gönüllü çalışana görev vermeye ve mümkün olabildiğince mevcut tüm tesislerin kullanılmasına karar verilmiştir. Oyunlara aday olan kentlerin, ev sahipliği yapabilmeleri için toplamda sayıları 24 ile 31 arasında değişen tesise sahip olması ön görülmüştür (Pitts ve Liao, 2009). Los Angeles ise hazırlık sürecinde sadece, aralarında kürek, bisiklet, yüzme ve atıcılık yarışmalarının yapılacağı, 4 adet spor tesisi inşa etmiştir. Aralarında bir hamburger zinciri ve süpermarketinde bulunduğu özel sektör firmalarının maddi desteği ile inşa

edilen bu dört spor tesisi, firmaların isimleri ile anılmıştır (Gold ve Gold, 2011, Barselona Oyunları Resmi Raporu, 1992).

Binalar için yapılacak harcamaları azaltıp, mevcut yapıları en etkin şekilde oyunlara hazırlama düşüncesi ile birlikte 1932'de kullanılan Memorial Stadyumu yenilenerek tekrar Olimpiyat Stadyumu olarak kullanılmıştır. Bu gelişmelere paralel bir kararla Organizasyon Komitesi Olimpiyat Köyü inşa etmekten vazgeçmiştir. Yeni bir köy inşa etmeden, yeterli teknik, hizmet ve tesis altyapısına sahip üniversite kampüsleri geçici olarak sporcuların konaklaması için düzenlenmiştir. Konaklama için kullanılan 3 üniversite kampüsünde de yaya ve araç trafiği düzenlenmesi, binaların çok uzakta olması gibi sorunlar mevcuttu ancak Olimpiyat Komitesi bu sorunları ikinci planda tutmuştur. Onlar için "süsleme-dekor" oyunların kimliğini ve bütünlüğünü vurgulaması sebebiyle öncelikli olarak ele alınmıştır (Los Angeles Oyunları Resmi Raporu, 1985). Oyunlar için hazırlanan üniversite kampüsleri, oyunlar sonrasında üniversite öğrencilerine hizmet etmiştir. Komitenin benimsemiş olduğu "süsleme" anlayışı kentin geneline yayılmıştır. Mevcut yapıların kullanılmasıyla birlikte kentin değişik bölgelerine yayılmış olimpiyat yapıları, merkezci anlayış ile kurulan Olimpiyat Parkı samimiyetini ortaya çıkaramamıştır. Oyunların kent ile bağı kurabilmek, mekan hissini arttırabilmek için seçilmiş renkler ile kentin her yeri donatılmıştır (Gold ve Gold, 2011). Kentin mimarisindeki eksiklik sebebiyle süsleme ve renkler beklentiyi tam olarak karşılayamamıştır. Kent içine dağılmış haldeki adaylık öncesinde üretilmiş yapılar sebebiyle, Olimpiyat Oyunları'nın kentin biçimlenmesine etkisi oldukça asgari düzeyde olmuştur.

Los Angeles Oyunları'nda Olimpiyat Köyü'ne yeni bir bakış açısı getirilmiştir. Üniversite kampüslerinin kapasite konusunda fazlasıyla esnek olabileceğini göstermiş ve oyunlar sonrasında oluşan yönetim sıkıntısını ortadan kaldırmıştır (Munez, 1997, Los Angeles Oyunları Resmi Raporu, 1985). Los Angeles Oyunları'nın en büyük başarı ise oyunları finanse etme sürecinde ortaya çıkmıştır. Örneğin, oyunların ana gelir kaynaklarından biri olan yayın gelirlerinden toplamda 276milyon dolar gelir elde edilmiştir (Barselona Oyunları Resmi Raporu, 1992). Artan yayın gelirleri ve özel sektörün desteği ile yürütülen pazarlama girişimleri sayesinde, oyunlardan 225milyon dolar kar elde edilmiştir. Bazı görüşlere göre 1984 Oyunları'nda Olimpik hareket, reklamcılığın ittirici gücü ile özel sektörün ekonomik gücü karşısında zayıf kaldığı düşünülmüştür. Bu görüşün aksine 1984 Los Angeles

Oyunları'nın Olimpik hareket için hiçbir Olimpiyat kentinin bırakmadığı mirası bıraktığını savunanlar da olmuştur. Dyreson ve Llwellyn'e (2008) göre Los Angeles, modern adaylık sürecini yaratmış, Olimpiyat Köyü uygulamasını mükemmelleştirmiş, oyunları modern eğlence sektörü ile birleştirmiş ve oyunları karla kapatan ilk iki şehir arasında yer almıştır. Oyunlardan elde edilen kâr miktarı Amerikan spor programına yönlendirilmiştir. Bu şekilde ülkedeki birçok üniversite önemli spor tesisleri kazanmıştır. 1932 tarihli oyunlarla birlikte uluslararası alanda kendine yer edinen Los Angeles kenti, 1984 Oyunları ile kent imajını yenilemiştir.

1988 Olimpiyat Oyunları'na Seul kentinin ev sahipliğinde gerçekleşmiştir. Soul'ün 1988 Oyunları'nı istemesinde Los Angeles Oyunları'nda yakalanan finansal başarıdan ziyade ülkenin siyasal ve ekonomik gelişimini tüm dünyaya duyurabilmek önemli yer tutmuştur. Ayrıca 1980'lerin sonlarına gelinmesi ile birlikte sanayi kentlerinin sanayileşme süreci sonrasında kent merkezlerinin yenilenme ihtiyacı oluşmuştur. Seul'ün de yaşadığı çevresel ve ekonomik problemlerin giderilebilmesi için Olimpiyat Oyunları fırsat yaratmıştır. Oyunların 1981 yılında kazanılmasının ardından, 1982 yılında Seul için 7 etaptan oluşan kapsamlı bir kent planı hazırlanmıştır. Bu plan kapsamında Han Nehri'nin güneydoğusunda yer alan Chamsil, Olimpik kalkınmanın merkezi olarak belirlenmiştir (Seul Oyunları Resmi Raporu, 1988). Sıkça sel problemi ile boğuşan bir gecekondu bölgesi olan Chamsil dönüştürülerek, Seul Spor Kompleksi'nin ve Olimpiyat Köyü'nün inşa edilmesiyle birlikte yeni bir kimlik kazanmıştır.

Olimpiyat Komitesinin almış olduğu kararla, kent içerisinde kullanılabilecek tesisler yenilenerek ve güncelleştirilerek oyunlara hazır hale getirilmiştir. Antrenman tesisleri ile birlikte toplamda kullanılan 112 spor tesisinin sadece 13 tanesi 1988 Oyunları'na özel inşa edilmiştir (Erten, 2008). Seul Spor Kompleksi'nin içinde 100.000 seyirci kapasiteli Olimpiyat Stadyumu ve 50.000 seyirci kapasiteli beysbol sahası inşa edilmiştir. Ayrıca, Olimpiyat Parkı'nın içerisine bisiklet, tenis, ağırlık kaldırma, yüzme ve jimnastik yarışmalarının yapılabileceği spor tesisleri yer almıştır. Olimpiyat Köyü ise yükseklikleri 4 ila 6 kat arasında değişen toplamda 86 bloktan oluşan bir merkez olmuştur (Munez, 1997). Köy içerisinde yer alan konutlar oyunlar sonrasında üst-orta sınıf ailelerin kullanımına açılmıştır (Gold ve Gold, 2011). Olimpiyat Parkı'nın yer aldığı kalkınma projesine getirilen en önemli eleştiri, yüksek gelirlilere yönelik konutlar inşa edebilmek için az gelirli yerel halkın yaşam

alanlarından koparılması üzerinden yapılmıştır. Az katlı, yüksek yoğunluklu, dar sokaklı, yerel mimari öğeleri taşıyan ve zamanla hırpalanarak gecekondulaşmış bölgesine dönüşen alan, ticari kalkınma yaşanabilmesi için yok edilmiştir.

Olimpiyat Parkı bölgesi için böyle eleştiriler yapılırken, kent kalkınma planı doğrultusunda çevresel kirlilikle mücadele edilmiştir. Nehrin temizlenmesi, sel bölgesi alanların rehabilite edilmesi ve doğal çevrenin yenilenmesi çalışmaları yapılmıştır. Kalkınma bölgesi haricinde kentin geneline yerleşmiş yıpranmayı silebilmek için çalışmalar yürütülmüştür. Chamsil bölgesinde yaşananların aksine kent genelinde tarihi koruma çalışmaları kapsamında tarihi anıtlar restore edilmiştir. Kent sokakları yenilenmiş, drenaj çalışmaları yapılmıştır ve çiçeklerle süslenmiştir. Metro hatları yenilenip, havaalanları yeniden tasarlanıp genişletilmiştir. Yaşanan tüm olumsuz gelişmelere karşın Olimpiyat Oyunları, kentin ulaşım başta olmak üzere altyapısını geliştirmesi, su sistemlerinin temizlenmesi, çevresel kirlenme karşıtı programların yürütülmesi ve hava kirliliği kontrolü için önemli olanaklar yaratmıştır (Coaffee, 2011).

1992 Olimpiyat Oyunları Barselona'nın ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. Barselona, Olimpiyat Oyunları ile birlikte gerçekleşen en başarılı kentsel kalkınma ve yenileme örneklerinden biri olmuştur. Franco'nun 40 yıllık otoriter rejimi süresince kent planlaması ve altyapı çalışmalarında eksiklikler yaşanmıştır. Otoriter düzeni takip eden demokratikleşme sürecinde öncelikli olarak kamusal alanların ve tesislerin geri kazanılması amaçlanmıştır. 1970'lerde ve 1980'lerde küresel çaptaki ekonomik sorunlar ve dünya ekonomisinin yeniden şekillenmesi kent içi çalışmaları yavaşlatmıştır. Yeniden ekonomik yapılanma içerisine giren Avrupa'nın diğer eski-endüstri kentleri gibi Barselona'da her alanda yeni arayışlar içine girmiştir. Büyük projeler üreterek yeniden yapılanmaya çalışan Avrupa'nın önemli kentlerinin aksine Barselona kent içi kalkınmayı küçük projeler geliştirerek denemeyi hedeflemiştir. 1980'lerin başlarında yapılan denemelerin başarılı olmasıyla birlikte kentsel planlama reformu başlatılmıştır. Oluşturulan kentsel kalkınma planları doğrultusunda özelliğini yitirmiş fabrika alanları, tren yolları gibi kentin atıl kalan bölgelerine yeni kullanım olanakları yaratılmaya çalışılmıştır. Barselona'nın yeniden yapılandırılması olarak görülebilecek bu süreç içerisinde aynı zamanda kent meydanları ve sokaklar yenilenmiştir. Monclus (2003), Barselona'nın küçük ölçekli çalışmaları takiben büyük ölçekli kent planlama projeleri üretmesi sürecindeki başarısının, projelerde

nicelikten önce nitelik arayışında saklı olduğunu belirtmiştir. 1986'da oyunlara ev sahipliği hakkının kazanılmasıyla, 80'lerin başlarında ortaya çıkan kentsel kalkınma stratejileri daha kararlı şekilde uygulanmaya başlamıştır. Oyunlar için yapılan planlamalar oyunlar sonrasında Barselona'nın geleceğine yön verebilme doğrultusunda yapılmıştır. Kent kalkınma planı doğrultusunda, kentin tümüne yayılan yaklaşık 12 bölge içerisinde Olimpiyat Oyunları'na hizmet etmesi üzerine 4 bölge seçilmiştir. Bölge seçimleri yapılırken kentin sıkıntılı bölgelerini birincil düzeyde etkileyebilecek olmasına ve seçilecek bölgenin çevresi ile birlikte dönüşüm geçirebilme potansiyeline özen gösterilmiştir. Bununla birlikte tüm bina ve kamusal alanların oyunlar sonrası için belirgin net kullanıma sahip olmaları ve kentin dönüşümü için temel parçaları oluşturmaları hedeflenmiştir. Planlama sürecinde, kentlere fazlasıyla külfetli işletme yükü yaratmasından ötürü, anıtsal spor tesisleri yapılmasından vazgeçilmiştir (Erten, 2008). Ayrıca on altı gün süren oyunlar sürecinde tek bir alanda toplanmış tesisler kullanışlı oldukları düşünülse de, oyunların ardından sosyal kazanımları pek olmamıştır. Bu sebeple tesislerin tek bir merkezde toplanması yerine daha küçük merkezler oluşturarak kent içine dağıtılmasını planlanmıştır. Kent içine dağılan alt-merkezler içerisinde Montjic ve Vall d'Hebron bölgelerinde spor tesisleri yoğunlaşmıştır. Montjic bölgesi 1929'da kültür ve spor bölgesi olarak tasarlanmıştır. Oyunlar için kullanılacak ana tesis burada yer almıştır. Bir diğer bölge Valle d'Hebron ise yarı gelişmiş bir alanda yer almıştır. Bölgenin çevresinde yer alan farklı kullanım olanakları bu bölgenin seçilmesinde etkili olmuştur. Ana merkezlerin haricinde kent içerisindeki mevcut tesislerden faydalanan "Diagonal" bölgesi prestijli bir hat üzerinde yer almıştır. 4. bölge ise stratejik yerleşimi ile Olimpiyat Köyü bölgesi olmuştur. Bölgelerin oluşturulması sırasında dönüşümün yaşanması planlanan çevrenin haricinde ulaşım olanakları ve mevcut tesislerin durumları da rol oynamıştır. Seçilen dört bölgenin tamamı beş kilometrelik yarıçapa sahip bir çemberin içinde yer almıştır. Bölgeler arası makul uzakların yakalanması ve özel ve toplu taşıma olanaklarının varlığı ile seyirciler ve sporcular rahat yolculuk yapabilmeleri sağlanmıştır. Organizasyon Komitesi (Barselona Oyunları Resmi Raporu, 1992) oyunlar sürecinde yarışmalar için ihtiyaç duyulacak otuz iki tesisten yirmi yedi tanesinin kent içerisinde mevcut olduğunu belirtmiştir. Yirmi yedi tesisten bazıları yenilenirken bazılarının işlevleri ihtiyaç doğrultusunda değiştirilmiştir.

Oyunlarla birlikte en büyük değişim Olimpiyat Köyü'nün yer aldığı Poble Nou sahil kesiminde yaşanmıştır. Sanayinin işlevini yitirmesi ile birlikte çürümeye bırakılmış sanayi ve liman bölgesi olan Poble Nou, mevcut sahillerin değerini kaybettirmekle birlikte içinden geçen tren yolları sebebiyle kenti denizden koparmıştır. Bölgede yer alan ve çürümeye bırakılan endüstri yapıları ise, sahiller özelinde ve kent genelinde, çevresel kirliliğe sebep olmuştur. Poble Nou, oyunlar etkisiyle oluşturulan büyük ölçekli kalkınma planı doğrultusunda rehabilite edilirken öncelikli olarak bölgeden geçen tren yolu hatlarının rotaları yeniden düzenlenmiştir. Alternatif bir rota üzerinden kentin çeperine iki istasyon yerleştirilmiştir. Ulaşım ağındaki değişiklikler ile birlikte eski sanayi yapılarının yerine sporcuların ve hakemlerin konaklamaları için yeni binalar inşa edilmiştir. Bölgede yapılan değişiklikler ile birlikte Barselona kenti denize açılmıştır.

Barselona'da da Seul'de olduğu gibi kent kalkınma planlarının yanı sıra metro ağları genişletilmiş, iletişim ağları modernize edilmiş, havaalanları yenilenmiştir. Birçok Olimpiyat kentinde de benzer çalışmalar yürütülmüştür. Barselona'yı oyunlar üzerinden kısa dönemde kar elde etmeye çalışan önceki organizasyonlardan farklı kılan özellikler uzun dönemli stratejik planlamaları, kentsel tasarımıdaki başarıları ve finanse edilmiş sosyal programları olmuştur. 1992 Oyunları'nda yetkililer bütçenin sadece %17'sini doğrudan spor için harcamıştır. Geriye kalan %83'lük kısım altyapı çalışmaları için harcanmıştır. Yapılan altyapı çalışmaları şu başlıklar altında toparlanmıştır (Coaffee, 2011):

- Stadyum yenilemeleri
- Yeni spor sarayının inşa edilmesi
- Ring ulaşım hattı
- Eklenen yollar
- Olimpiyat Köylerindeki 4.500 adet yeni daire
- İki adet iletişim kulesi
- Beş yeni ofis bölgesi
- Havaalanı genişletilmesi (ofis ve konaklama)
- Limanın kamusallaştırılması

- Kültür tesisleri ( zellikle müzeler)
- 5.000 adet yeni otel odası
- Beş kilometre boyunca uzanan plajlar: Barselona denize açıldı

Tüm bu yatırımlar, 1980'lerde geliştirilen projeksiyonun yansıması olarak görülmüştür. Kentin ekonomisi ve kentsel dokunun yeniden canlanabilmesi için oluşturulmuş uzun soluklu bir modernizasyon stratejisi olarak planlanmıştır. Olimpiyat Oyunları ile birlikte kalkınma planı hızlanarak sürekliliğini devam ettirmiştir.

şekil 2.9 : 1992 Barselona Oyunları - Olimpiyat Köyü inşası  ncesi Poblenou bölgesi (1992 Barselona Oyunları Resmi Raporu, 1992)

1996 Oyunlarına ev sahipliği yapmış olan Atlanta'da, başarılı sonuçlar ortaya çıkararak Barselona  rneği yerine Los Angeles  rneği üzerinden planlama yapılarak, yatırımların büyük miktarı spor tesislerinin geliştirilmesine harcanmıştır. Oyunlar için hazırlanan spor tesislerinin büyük çoğunluğu kentin merkezinde yer alan, üç kilometre çapında bir daireyi kapsayan Olimpik "Ring" içerisinde yer almıştır. Yirmi beş tesisin on altı tanesi "Ring" içerisinde yer alırken geriye kalan tesisler Stone Mountain Parkı'ndaki geçici alan üzerinde inşa edilmiştir (Pitts ve Liao, 2009, Gold ve Gold, 2011). Olimpiyat Komitesi kent üniversitelerinden bazılarının spor tesislerinin kullanılmasına karar vermiştir. Ana Olimpiyat Stadyumu ise oyunlara özel ve atletizm yarışları ve beysbol maçlarına uygun olacak şekilde inşa edilmiştir. Stadyumun oyunlar sonrasında beysbol maçları için kullanılması planlanarak uzun

dönemde kentin beysboldaki başarısı arttırılmak istenilmiştir. Birçok tesisin yenilenmesi ve inşa edilmesi ile birlikte oyunlara hizmet eden üniversiteler, Olimpiyat Köyü'nün de ev sahipliği yapmıştır. Georgia Teknoloji Enstitüsü'ndeki öğrenci yatakhaneleri sporcuların ve hakemlerin konaklaması için yeniden düzenlenmiştir. Kent merkezinde yer alan tesisler arasında yürüyüş hatları oluşturulmuştur. Ayrıca Olimpiyat bölgelerini çevreleyen mahallelerde "güzelleştirme" çalışmaları yapılmıştır. Bu bağlamda yollar yenilenmiş, peyzaj çalışmaları yapılmış ve parklar ile meydanlar düzenlenmiştir (Gold ve Gold, 2011). Tesislerin çoğunun kent merkezinde yer alması bazı sorunları beraberinde getirmiştir. Toplu taşıma üzerinde oluşan yoğunluk sebebi ile trafikte sıkışmalar, uzun süren yolculuklar meydana gelmiştir. Sporcular ve hakemler spor tesislerine ulaşmakta zorluk çekmiştir.

Los Angeles örneği üzerinden planlanan Atlanta Oyunlarında kamu kaynaklarının eksikliği özel sektörün desteğiyle giderilmiştir. Ancak Atlanta'nın özel sektörün kaynaklarını birincil dayanak olarak kullanması uzun süreli ve stratejik bir kentsel dönüşümün önüne geçmiştir ve kentin sosyal kalkınmasına engel olmuştur. Olimpiyat alanlarının etrafındaki iki toplu konut bölgesine kamulaştırma adı altında el konulmuştur. Az gelirlilerin ikamet ettiği toplu konut bölgesi yeni bir kapalı sitenin inşa edilmesi ve evsizlere hizmet veren barınakların bölgesi yeni bir stadyumun inşa edilebilmesi için boşaltılmıştır. Yapılan temizleme sonucunda yaklaşık 16.000 fakir Atlantali yerlerinden uzaklaştırılmıştır. Aralarında dünya çapında bilinen firmaların yürütmüş olduğu lobi çalışmaları başarıya ulaşmış ve temizleme adı altında toplu konut projeleri yıkılmıştır (Ward, 2013). Ward'ın (2013) belirttiği üzere Atlanta'daki yetkililer oyunlara ev sahipliği hakkını kazanıncaya kadarki süre içerisinde adalet ve eşitlik ışığında toplumun tüm katmanlarında kalkınmanın yaşanmasını desteklemişlerdir. Oyunların kazanılmasını takip eden süreç içerisinde özelleştirme rüzgarına kendini kaptıran yetkililer, oyunları sosyal eşitsizlik yaratmak için kullanmışlardır.

2000 Olimpiyat Oyunları Avustralya'nın Sydney kentinde gerçekleşmiştir. Sydney, aralarında İstanbul'un da adaylığının yer aldığı çeşitli kentleri geride bırakarak ev sahipliği hakkını kazanmıştır. IOC'nin çevre faktörünü, spor ve kültür değerlerinin ardından üçüncü önemli değer olarak açıklaması ile birlikte Sydney'in "yeşil" politikalara verdiği önem artmıştır. Bu kararlar ile birlikte 2000 Oyunları Olimpiyat

Tesisleri'nin tasarımından inşa sürecine ve hatta işletilme sürecine kadar her alanda "yeşil" yaklaşımların hayat bulmasına özen göstermiştir (Pitts ve Liao, 2009). Çevreye karşı artan duyarlılık ile birlikte "yeşil oyunlar" vurgusunun çevre sorumluluğu ile binaların tasarımlarına yansıtılmasına ek olarak Olimpiyat Oyunları'nın kent ölçeğinden çıkarılıp tüm ülke tarafından kutlanan bir organizasyona çevrilmesi planlanmıştır. Adaylık sürecinde alınan kararlar doğrultusunda olimpiyat tesislerinin çoğu merkezci bir park içerisinde yoğunlaştırılmıştır. Bu park Olimpiyat Köyü'ne de ev sahipliği yapmıştır. Ayrıca tüm spor tesisleri Olimpiyat Parkı'na otuz dakikalık mesafede yer almıştır (Sydney Oyunları Resmi Raporu, 2000). Olimpiyat Komitesi (2000) Sydney'in kalkınma planında yer alan dört proje alanını şu şekilde sıralamıştır;

- Spor, eğlence, yarışma ve ticaret alanlarının yer alacağı kentsel çekirdek. Olimpik Tesislerin büyük bir kısmı bu çekirdekte yer almıştır.
- Olimpiyat Köyü'nün Oyunlar sonrasında 5.000 kişiye ev sahipliği yapacağı konut bölgesi
- Ekolojik zenginliği arttıracak büyük kent parkı
- Homebush Koyu'nun dönüştürülen kıyı kesimi ve ulaşım olanaklarının sağlanması

Kalkınma planı doğrultusunda Olimpiyat Parkı yerleşkesi olarak Homebush Koyu seçilmiştir. Kirlilik düzeyi oldukça yüksek olan koya, planlamalar doğrultusunda, kaybetmiş olduğu çevresel nitelikleri tekrar kazandırılmaya çalışılmıştır. Homebush, Sydney'in iki ana iş merkezi olan batıdaki Parramatta ve doğudaki Darwin Limanı arasında yer alır. İki merkezin varlığından ötürü biçimsizce oluşan kopuk kentsel doku Homebush'un bölgeler arasında kuracağı bağ sayesinde kuvvetlendirilmeye çalışılmıştır (Pitts ve Liao, 2009). Toplamda 14 büyük spor tesisine ev sahipliği yapan Homebush Koyu, tarihteki en büyük yapı kümesi olmuştur. Burada yer alan 115.000 seyirci kapasiteli ana stadyum, Avustralya Stadyumu, ise tarihteki en yüksek kapasiteli Olimpiyat Stadyumu unvanını kazanmıştır. Oyunlar sonrasında rugby maçları için kullanılması planlanan stadyum kapasitesi 80.000 seyirciye düşürülmüştür. Basketbol karşılaşmaları ve jimnastik yarışmalarının düzenlendiği Superdome, yüzme ve atlayış yarışmalarının düzenlendiği su sporları merkezi, okçuluk parkı ve tenis merkezi Park içerisinde yer alan diğer önemli tesislerden olmuştur. Yenilenebilir enerji kaynakları Park içerisinde tüm tesislerde ve Olimpiyat

Köyü'nde mümkün olabildiğince kullanılmaya çalışılmıştır. Park içerisine yerleşen Olimpiyat Köyü'nde ise yapının ekolojik olarak sürdürülebilir olabilmesi yönünde tasarım kararları verilmiştir (Gold ve Gold, 2011). Park içinde yer almayan, özellikle kürek ve yelken sporlarını kapsayan, spor tesisleri Sydney'in kent merkezinde yer almıştır. Sydney'in yapısal çevresine Olimpiyat kapsamında yapılan yatırımları incelediğinde ise kent merkezinde otoyollar, tren bağlantıları ve kamusal alanlar çevresinde çalışmalarda bulunulmuştur.

Atlanta Oyunları'ndan çıkarılan dersler sonrasında oyunlara hazırlık aşamasında özel sektörün desteği, kamu desteğiyle dengelenmiştir. Televizyon yayın haklarından elde edilen gelirlerin faydalı kullanılmadığı hakkında eleştiriler yapılmış olsa da özel sektör kamu işbirliği Sydney Oyunları'nda başarıyla sonuçlanmıştır. Ekonomik ortaklıktaki başarıya ek olarak oyunlara halkın katkısı önemli düzeyde olmuştur. Yerel halk birçok alanda gönüllü çalışmalarda bulunarak oyunların yerelleşmesine katkıda bulunmuştur.

Olimpiyat Oyunları, 2004'te başladığı kente geri dönmüş ve Atina'nın ev sahipliğinde gerçekleşmiştir. Oyunlar ile güncellenen kent kalkınma planı doğrultusunda Oyunlar mevcut spor altyapısından faydalanmak doğrultusunda kent içerisinde oluşturulacak az sayıda merkezde yoğunlaştırılmıştır. Adaylık dosyasında anlatıldığı üzere yarışma tesislerinin yüzde yetmiş beşi ve antrenman tesislerinin yüzde doksan ikisi oyunlar öncesinde kent içerisinde mevcut bulunmuştur. Kalkınma planında yer alan başlıklar şu şekilde özetlenmiştir (Atina Oyunları Resmi Raporu, 2005):

- Olimpiyat Çevre Yolu ağının planlanması
- Seçilmiş olan iki ana spor bölgesinin kalkınması ve çevre yolu ile bağlantı sağlanması
- Kent içine dağılmış şekilde, tekil kalan yarışma tesislerinin sayısını azaltmak
- Kent içindeki mevcut spor tesislerinden maksimum düzeyde faydalanmak

Atina'da hazırlanan plan doğrultusunda Barselona'da uygulanan az sayıda kilit bölgeye yatırım yapılması modelinden farklı olarak çok çekirdekli kentsel dönüşüm ve gelişim düşüncesi doğrultusunda kent içine yayılmacı bir model takip edilmiştir. Bu düşüncenin oluşmasında Atina içine yayılmış ve çeşitli ihtiyaçları bulunan fakir bölgelerin Olimpiyat yatırımlarından faydalanabilmesi düşüncesi rol almıştır. Oyunlar sonrası dönem için düşünceler geliştirilmemiş olsa da, oyunlar öncesi

hazırlık döneminde kent içi açık alanların korunması ve arttırılması hedeflenmiştir. Gelişmeye açık bölgeler ve terk edilen endüstri bölgelerinde çalışmalar planlanmıştır (Gold, 2011). Oyunlara hazırlık aşamasında öncelikli olarak spor tesisleri, ulaşım altyapısı, kentin yenilenmesi ve sanat altyapısı gibi kalıcı yapılar ile ilgilenilmiştir. İkincil olarak "geçici" spor yapıları, konaklama, ve trafik düzenlemeleri üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Planlamanın son halkası olarak da organizasyonda gönüllü çalışabilecek kişilerin arttırılması ve sağlık ile ilgili toplumsal hareketleri düzenleme gibi sosyal çalışmaları yapılmıştır.

Kent planında da yer aldığı üzere yarışmaların düzenleneceği tesisler Atina içerisinde iki farklı bölge üzerinde konumlandırılmıştır. Bu bölgeler; Maroussi'de yer alan Atina Olimpik Spor Kompleksi (OAKA) ve Hellinikon Olimpik Kompleksi ile Faliron Olimpik Kompleksi'ni kapsayan sahil bölgesi olmuştur (Panagiotopoulou, 2013). Ana merkez olan OAKA, kentin kuzey doğusunda, Akropolis'e dokuz kilometre uzaklıkta yer almıştır. OAKA içerisinde yer alan tesislerden birçoğu oyunlar öncesinde inşa edilmiştir. 2004 Oyunları için yapılan çalışmalar doğrultusunda Santiago Calatrava tarafından, mimarın fütürist tarzını yansıtan, aynı zamanda çok pahalıya mal olan, çatı örtüleri eklenerek eski tesisler yeniden şekillendirilmiştir Pitts ve Liao, 2009). Faliro Koyu dönüşüm yaşaması beklenen ilk bölge olmuştur. Oyunlardan önce konut bölgesiyle arasından geçen sahil yolu sebebiyle kent ile fiziksel ilişkisini yitirmiş, yasadışı çöp döküm yeri olarak kullanılmasından ötürü ise çevresel kirlilik yaşayan bir bölge olarak kullanılmaz duruma gelmiştir. Bu bölgenin yeniden canlandırılması ile birlikte Atina tekrar denize açılmış ve kentin ihtiyacı olan açık mekana kavuşması planlanmıştır. Bölgedeki yer alan voleybol karşılaşmalarının gerçekleştirildiği Dostluk ve Barış Stadyumu ve futbol müsabakalarının bir kısmının düzenleneceği Karaiskaki Stadyumu Atina Oyunları'nda kullanılmak üzere yenilenmiştir. Ayrıca oyunlar için kıyı bölgesinde doğa merkezi ve toplum spor merkezinin yer aldığı "yeşil alan" yaratılmıştır. Bölgede denizcilik müzesi, askeri müze ve modern sanatlar müzesi kurulmuştur. Kıyı kesimi canlandırma çalışmalarına yön veren düşünceler kapsamında Helleniki'de bulunan havaalanı bölgesinin dönüşüm çalışmaları yürütülmüştür. Bölgede yer alan hangarlar dönüşüm kapsamında basketbol ve eskrim karşılaşmalarına hizmet edebilmesi için yeniden yapılandırılmıştır. Olimpiyat Köyü ise Parnitha Dağı'nın eteklerinde inşa edilmiştir. Bu bölgenin Atina'nın kuzey-batı kesiminin kalkınmasına etkisi düşünülmüş olsa da

seçilen arazinin yarısının önceden devlet arazisi olması seçim sürecinde rol oynamıştır (Gold, 2011). 17.428 kişiye hizmet edebilecek şekilde tasarlanan Olimpiyat Köyü düzeninde güneş enerjisinden, su düzenleme sisteminden faydalanarak ve nadir peyzaj öğelerinin ekimi gerçekleştirerek çevresel duyarlılığı yüksek yapı grubu elde edilmiştir. Oyunlar sonrasında ise Köy'ün orta gelir grubundan ailelere hizmet etmesi planlanmıştır (Atina Oyunları Resmi Raporu, 2005).

Oyunlar; kent içi sıkışıklık, park yeri sıkıntısı, uzun süreli seyahatler, kirlilik ve toplu taşımanın az kullanılması gibi problemler yaşayan Atina için yeni bir sayfa açma fırsatı vermiştir. Olimpiyat bölgeleri ve kentin çeşitli bölgeleri arasında bağlantı kuran yeni metro ve tren hatları, kentin kuzey ve güney bölgeleri arasındaki akışı kuvvetlendirmiştir. Yeni çevre yolu ile Olimpik Tesisler, uluslararası havaalanı ve kent arasındaki bağlantı kuvvetlenmiştir. Ayrıca yeni havaalanı terminalleri, iş merkezi ve oteller kente kazandırılmıştır (Pitts ve Liao, 2009). Kentin kültürel altyapı olanakları da Olimpiyatlardan faydalanmıştır. Ulusal Arkeoloji Müzesi, Bizans Müzesi ve Ulusal Galeri çeşitli seviyelerde yenilenmiştir. Ancak; inşaatlarda yaşanan gecikmeler ve hesaplanan bütçenin aşılması Atina'nın kentsel kalkınma planlarına gölge düşürmüştür. Sydney Oyunlarında yakalanan çevresel duyarlılık ile şekil alan tasarım anlayışı Atina Oyunları'nda yakalanamamıştır. İnşa süreçlerinde kullanılması hedeflenen "yeşil" teknolojilerin uygulanmadığı görülmüştür (Coaffee, 2011). Bunlar ile birlikte oyunlar sonrası süreç içerisinde oyunlar için kurgulanan spor tesisleri, dev organizasyonlara ev sahipliği yapılmadığı sürece, neredeyse hiç kullanılmamış ve yerel halk için genellikle ulaşılamaz durumda olup kullanılamamıştır. Bazı tesisler vandal hareketleri engelleyebilmek için polisler tarafından korunmaktadır. Tüm bu gelişmelerin izleri doğrultusunda tek bir sonuca varılmaktadır. Atina oyunlar sonrası süreç hakkında düşüncelerini olgunlaştıramamıştır.

1990'lardan itibaren büyük değişikliklere sahne olan ve uluslararası kimlik kazanmaya başlayan Pekin, 2008 Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliği yapmıştır. Oyunlara ev sahipliği hakkının kazanılması Çin'in güçlendiğini, diğer ülkeler tarafından dışlanmadığını ve dünyanın önde gelen ülkelerinden olduğunu gösterme şansını beraberinde getirmiştir. 2008 Pekin Oyunları'nı "yüksek teknolojlili Olimpiyatlar", "yeşil Olimpiyatlar", ve "halkın Olimpiyatları" sloganlarıyla tanıtan yetkililer, ülkenin sahip olduğu bu tutkuyu adaylık sürecindeki çalışmalarıyla

desteklemişlerdir. Adaylık dosyasında yer alan bilgilere göre; kent içerisinde oyunlara ev sahipliği yapacak yirmi üç ana tesisin dahil olduğu toplamda 5.750 adet tesisin yer alması ön görülmüştür. Toplamda 72.000 odanın yer aldığı 241 otelin tamamlanması ve Tianamen Meydanı'nda yer alacak, inşaat sürecine 500milyon dolar bütçe ayrılan, kültürel organizasyonlara ev sahipliği yapacak ulusal tiyatro projesi planlanmıştır. Azimle yapılan çalışmalar sonrasında, kentte bulunan mevcut yapıların irdelenmesi ile birlikte Oyunlar için yapılan tesis planlamasının şu ilkeler doğrultusunda yönetilmesi hedeflenmiştir (Pekin Oyunları Resmi Raporu, 2010):

- Tesisler arası mesafelerin makul ölçülerde kalması
- Tesislerin planlamasının kentsel gelişim ile aynı doğrultuda ilerlemesi
- Oyunlar süresindeki işletim ile oyunlar sonrası sürecin birleştirilmesi
- Tesislerin inşaatları ile çevre korumasının dengelenmesi

Adaylık sürecindeki başarı sonrasında büyük bir iş gücü ve yatırımlar ile birlikte Olimpiyat rüyası gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Olimpiyatların etkisini tek bir kentten ulusal alan çekebilmek için bazı spor tesisleri Pekin dışına inşa edilmiştir. Bunlardan en çok dikkat çekenleri Qingdao ve Shandong bölgesindeki yelkencilik tesisleri, Hong Kong'daki binicilik tesisi ve Shanghai, Tianjin ve Shenyang'daki futbol tesisleri olmuştur (Cook ve Miles, 2011). Oyunlar için kullanılacak tesislerin çoğunluğu kent merkezinin kuzeyinde ve eski Asya Olimpiyat Oyunları Parkı'na komşu olan Olimpiyat Parkı'nda yer almıştır. Park için yer seçimi yapılırken Asya Oyunları'ndan geriye kalan yapıların olabildiğince tekrar kullanılması ön görülmüştür. Ayrıca Pekin'in merkezinde yer alan Tiananmen Kapısı'ndan başlayarak kentin kuzey-güney doğrultusunda uzanan hattın kuzey ucuna Olimpiyat tesisleri konumlandırarak Oyunların sembolik vurgusu kentsel ölçekte kuvvetlendirilmiştir (Pitts ve Liao, 2009). Ana Olimpiyat Parkı bölgesine Çin Etnik Kültür Parkı ve Ulusal Parkı dahil edilerek Park yeşil bölge olarak isimlendirilmiştir. Oyunlara hizmet eden tesislerin %44'ü Park içerisinde yer almıştır. Bu bölgede yer alan üç ana tesis; Ulusal Stadyum, bilinen ismiyle "Bird's Nest", Ulusal Kapalı Spor Salonu ve Ulusal Su Sporları Merkezi olmuştur. Bunlar diğer tesisler için Oyunlar sonrası süreç hakkınca çeşitli düşünceler ortaya konulmuş olsa da, düşüncelerin hayat bulmasında çeşitli sıkıntılar meydana gelmiştir.

Spora yönelik yatırımların haricinde kentin kültürel ve ulaşım altyapılarına yönelik çalışmalar da ciddiyetle yürütülmüştür. Pekin Uluslararası Havaalanı yenilenmiş, devasa bir terminal binası eklenmesiyle genişletilmiştir. Yeni metro hatları kente kazandırılmıştır. Yeni otellerin inşası, ulaşım altyapısının güncellenmesi ve geri dönüşüm merkezleri gibi gerekli ek tesislerin inşası hızlıca tamamlanmıştır. Kent özelinde gerçekleştirilen altyapı çalışmalarına destek olarak, Pekin'in kirlilik probleminin azaltılması yönünde sanayilerde kömür kullanımı yasaklanmış, sanayi atıkları için filtreleme sistemleri kullanılması zorunlu hale getirilmiş ve eski araçların kent içi trafiğe çıkması yasaklanmıştır.

Şekil 2.10 : 2008 Pekin Oyunları - Olimpiyat Parkı (2008 Pekin Oyunları Resmi Raporu, 2010)

Yeni bir Pekin mottosuyla oyunlara hazırlanan kent içerisinde politik-mimari ilişkisinde de yenilikler yaşanmıştır. Oyunlara hazırlık sürecinde altyapı yatırımları ve yeni binaların inşası yerel yönetim tarafından finanse edilmiştir. Yeni metro hatlarının oluşturulması, ulusal stadyum, müze ve kütüphane ve Pekin Uluslararası Havaalanı finanse edilen projelerden bazılarıdır. Bölge yerel yönetimi örneklendirilen önemli yatırımların projelendirilmesinde adı duyulmuş uluslararası mimarların desteğini almıştır. Ulusal Tiyatro Binası Fransız mimar Paul Andreu, Ulusal Stadyum İsviçreli mimarlar Jacques Herzog ve Pierre de Meuron, CCTV Ana merkezi Hollandalı mimar Rem Koolhaas ve Uluslararası Havaalanı terminal binası İngiliz mimar Sir Norman Foster tarafından tasarlanmıştır (Ren, 2009). Bu projeler

mimarlık ve tasarım açısından kentin sosyalist yönetim zamanlarında tecrübe edilmemiş yenilikler olmuştur. Bu şekilde Pekin sahip olduğu sosyalist imaj değiştirmiş ve mimarlık sahnesinde uluslararası bir metropol olarak kendine yer edinmiştir. Otoriter yönetimin desteğini alınarak tasarlanan projeler, ülkenin politik yönü ve ülke yapısının şekillenmesi hakkında yeni fikirler ortaya çıkarmıştır.

Şekil 2.11 : 2008 Pekin Oyunları - Hong Tong bölgesi yıkımı (Ren, 2009)

Pekin, Olimpiyatların hemen öncesinde, modern yapıların dev inşaatları, yabancı nüfusun hızla artışı ve azalan yerel kent formları ile birlikte hızlı gelişen "güzelleştirme" sürecine girmiştir. Güzelleştirme ile birlikte yeni yapılara yer açmak için kentin bazı bölgelerinde gerçekleştirilen yıkımlar tartışmalara yol açmıştır. Eski, genel olarak bakımsız durumda, tek katlı evlerin dar sokaklar boyunca sıralanmış olduğu Hong Tong bölgesi kent plancıları tarafından kent için hastalıklı bir bölge olarak görülmüştür. Dev yapılar inşa ederek uluslararası bir Olimpiyat metropolü yaratabilmek için bölge temizlenmiştir. 1991 ve 2003 yılları arasında yaklaşık 1.5 milyon kişi Hong Tong bölgesinden banliyölerde yer alan yüksek katlı konut bloklarına taşınmıştır (Cook ve Miles, 2011). Bu ve benzeri gelişmeler sonrasında kent, yüksek katlı kapalı siteler tarafından ele geçirilmiştir. Sayıları azalan, az katlı hutong evleri yabancılar tarafından tekrar gündeme getirilmiştir. Takip eden süreçte

tarihi mirasın kültürel değeri tekrar anlaşılmaya başlamıştır. Hong Tong bölgesinde hızlıca yaşanmış soylulaştırma süreci, bölgedeki konut biçimlerini değiştirerek gösterişli tüketimin sembolü olmuştur (Ren, 2009).

2012 Oyunları ev sahipliğini Londra gerçekleştirmiştir. Londra'nın oyunlar için planları Olimpiyat Parkı, ulaşım, sürdürülebilirlik, seremoniler, teknoloji, güvenlik, konaklama ve bilet satışları dahil çeşitli alanları kapsamıştır. Olimpiyat Parkı, ulaşım ve sürdürülebilirlik gibi kentsel kalkınma ile ilgili konular için yapılan planlamalar yedi yıllık hazırlık sürecini, oyunların yapıldığı süreci ve oyunlar sonrasındaki dönemi kapsamıştır. Yapılan Olimpiyat planlarının temelinde Londra'nın doğu yakasının yenilenmesi ve sürdürülebilirliği yer almıştır. Planlar içerisinde yapısal yenilenme vurgusu yapılmış olsa da, Londra'nın hedefleri mevcut fiziki koşulların iyileştirilmesinin ötesinde olmuştur. Yenileme ve dönüşüm hedefleri doğrultusunda gelişmiş iş ve çalışma fırsatları, gelişmiş yaşama alanları ve gelişmiş kamu hizmetleri yaratılmak istenilmiştir.

Olimpik kalkınmayı ve dönüşümü hızlandıran tesisler için bir kalkınma planı oluşturulmuştur. Bu planın kent genelinde uygulanacak dört temel ilkesi belirlenmiştir. Bunlar (Londra Oyunları Resmi Raporu, 2013);

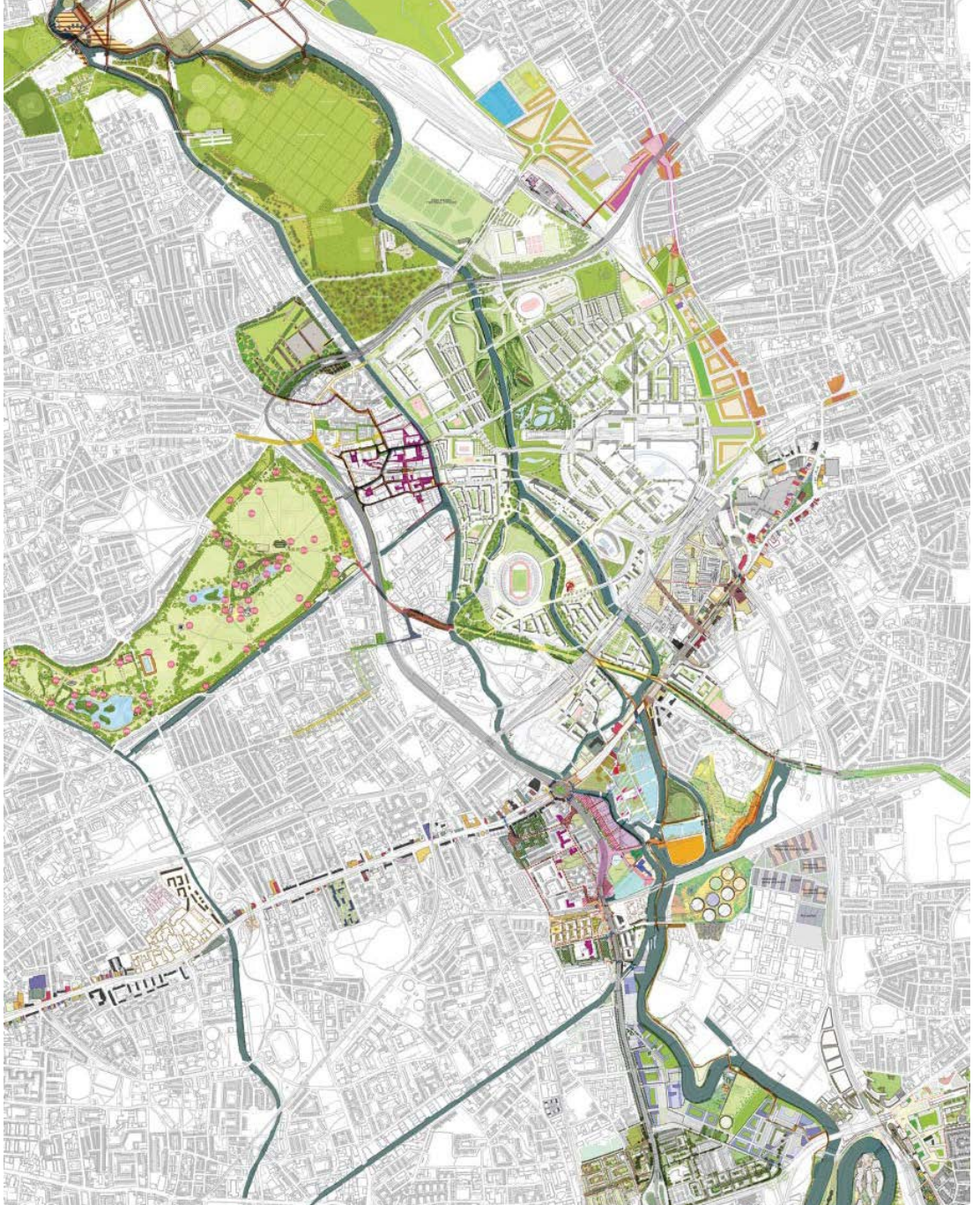
- Oyunlar için çok bakım gerektiren, yüksek maliyetli ya da az kullanıma maruz kalan "white elephant" tesisler üretilmeyecektir
- Oyunların kalbinde sporun yer aldığı ve sporcuları yarışmalara katılmakla kalmayıp mücadele ettiği tesisler üretmek
- Londra'nın vitrine çıktığı ve Oyunlara arka planda Londra'nın, tarihi binaların ve dünya mirası bölgelerin fon olarak yer alacağı tesis anlayışı ortaya çıkarmak
- Olimpiyat Parkı'nı ve Olimpiyat Köyü'nü şehrin gelişmemiş bir bölgesi olan doğu yakasına yerleştirerek bölgenin kalkınmasını sağlamak

Bu ilkeler doğrultusunda Oyunlar için üç farklı tipte tesisler kurulmuştur. Yeni inşa edilen, dünya çapındaki Olimpiyat Stadı gibi tesislerin uzun süreçte kent mirasına dahil olması planlanmıştır. İkinci olarak Londra'nın etrafında özel bölgelerde konumlanan geçici tesisler inşa edilmiştir. Wimbledon, Wembley gibi dünya çapında bilinirliği olan tesisler oyunlar için hazırlanmıştır. Oyunlar sonrasında miras yaratılmak istenilen bölgelerde sadece kalıcı tesisleri inşa etme düşüncesi doğrultusunda, önceki oyunların hiçbirinde olmadığı kadar çok geçici tesisler inşa

edilmiştir. Oyunlar için kullanılan 34 ana tesisten sadece 12 tanesi mevcut tesislerden olmuştur ve bu 12 tesisin 6 tanesi de futbol stadyumu olmuştur. Birçok spor tesisi ve Olimpiyat Köyü, olimpiyat bölgesi planlarında yer alan park ve yaklaşık iki kilometre uzunluğunda kuzey-güney doğrultusunda uzanan kalkınma bölgesi etrafında yer almıştır. Olimpiyat Stadyumu, Su Sporları Merkezi, Olimpiyat Köyü, Velopark, Basketbol Arena, Paralimpik tenis ve okçuluk tesisleri, hokey merkezi, medya merkezi ve sporcular için ısınma tesisleri Olimpiyat Parkı içinde yer almıştır (Evans, 2010). Ana Olimpiyat Stadyumu 80.000 seyirci kapasitesine sahip olacak şekilde tasarlanmıştır. Oyunlar sonrasında kapasite azaltılıp 25.000 seyircinin kullanabileceği bir tesise dönüştürülmesi planlanmıştır ve stadyumun sökülebilen tribünlerinin gelecekteki oyunlar için satılıp sürdürülebilirliğin sağlanması planlanmıştır. Zaha Hadid tarafından tasarlanan Su Sporları Merkezi ise simgeselliği ile beğeni kazanmış olsa da inşası sırasında bütçenin aşılmış olmasından ötürü eleştirilmiştir. Olimpiyat Parkı'nın güney doğu girişinde yer alan tesis, yanındaki köprü ile beraber toplamda 300milyon pound'a mal olmuştur. 3.500 sabit ve 17.000 sökülebilir geçici koltuğa sahip merkezin, oyunlar sonrasında seyirci kapasitesinin azaltılması planlanmıştır. Velodrom ise Hopkins tarafından tasarlanmıştır. 6.000 seyirci kapasitesine sahip tesisin bir bölümünün oyunlar sonrasında dağ bisikleti yarışlarına hizmet etmesi planlanmıştır. Park içerisinde yer alan bir diğer tesis olan Basketbol Arena, 12.000 seyircinin maçları takip edebilmesi için tasarlanmıştır. Hazırlık aşamasında alınan kararla, tüm yapı sökülebilir bileşenlerle tasarlanmıştır ve oyunlar sonrasında sökülüp başka bir bölgeye taşınması planlanmıştır. Olimpiyat Köyü de oyunların geneline hakim olan sürdürülebilirlik düşüncesi kapsamında tasarlanmıştır. Yaklaşık 4.000 adet dört yataklı dairenin yer aldığı tesis içinde 17.000'den fazla sporcu ve hakem konaklamıştır. Park içerisinde yer alan Köy, sporcuların yarışmalara yürüyerek ulaşabilmesini sağlamıştır. Oyunlar sonrasında Köy'ün satışa çıkarılarak Stratford bölgesinin dönüşümüne destek olacak bir konut bölgesi haline gelmesi planlanmıştır. Olimpiyat Parkı'nın kent ile bağlantısı Statford'da yer alan istasyonlar ile sağlanmıştır. Bölgede metro, tramvay ve tren hatlarında yenileme çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca bölgeye toplu taşıma araçlarından otobüslerle de bağlantı sağlanmıştır.

Olimpiyat Oyunları'nın yaratmış olduğu fırsatlar doğrultusunda Londra'nın doğu yakası dönüşüm geçirmeye başlamıştır. Oyunlar sonrasında Queen Elizabeth

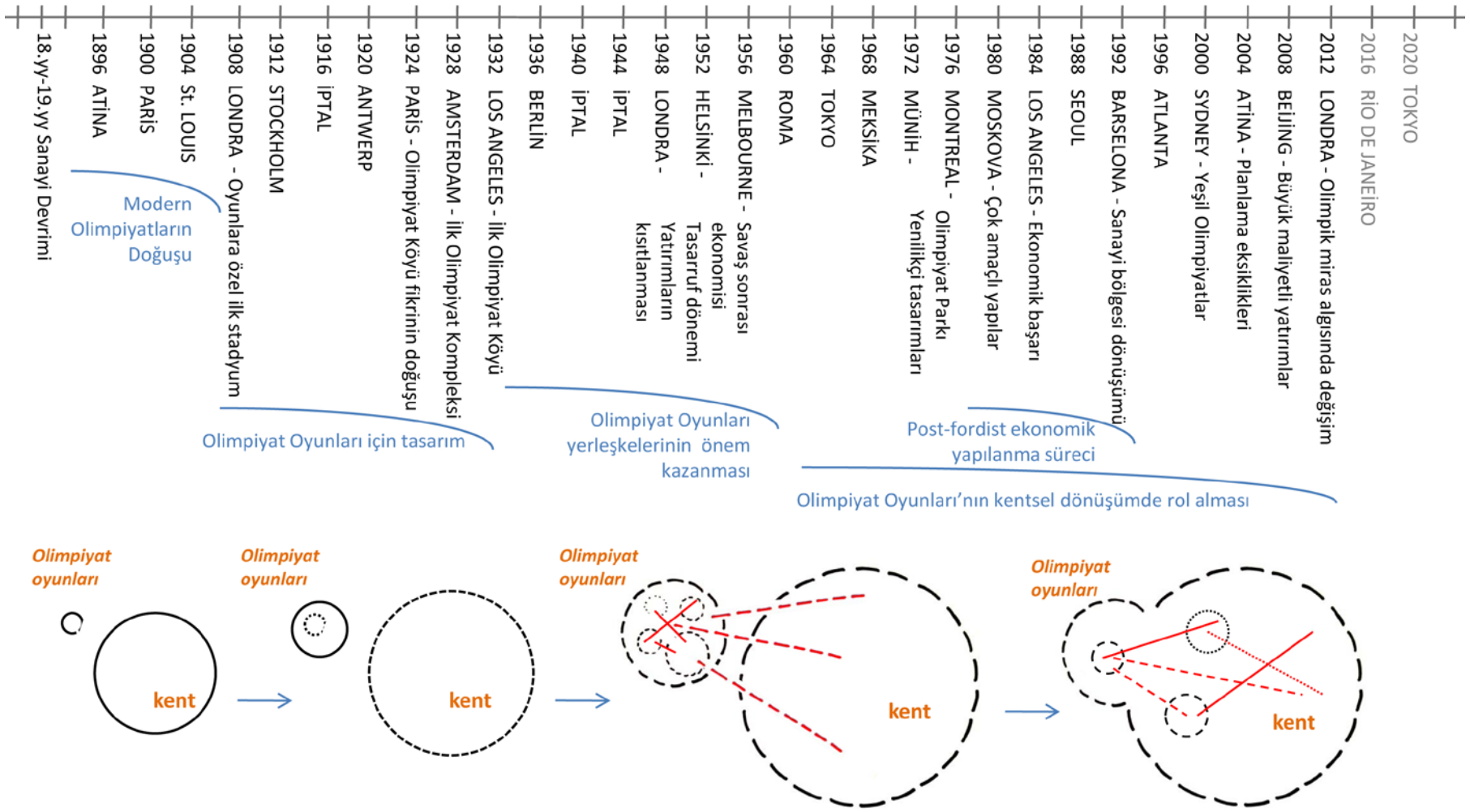
Olimpiyat Parkı olarak ismi değişen Park'ın Londra'nın yeni çekim merkezi olması, yerel halka ve sporculara sunmuş olduğu üst seviye tesisler ile hizmet etmesi planlanmıştır. Oyunlardan sonra bir kısmının az gelirliilere hizmet vermesi ve kalanın kiralanması planlanan Olimpiyat Köyü etrafında yeni eğitim merkezi ve sağlık merkezi gibi ek yapıların inşa edilmesi planlanmıştır. İhtiyaçlara yönelik yapıların tamamlanmasıyla birlikte dönüşümün hızlanması beklenilmektedir.

Şekil 2.12 : 2012 Londra Oyunları - Oyunlar kapsamında yapılan planlama
(kaynak: Hattie Hartman,2012)

2.6 Bölüm Özeti

1896'da Atina'da gerçekleştirilen ilk modern Olimpiyat Oyunları dahil olmak üzere takip eden bir kaç organizasyon oyunların kurucusu Pierre de Coubertin'in ortaya koymuş olduğu spor ile kalkınma beklentilerinin çok uzağında kalmıştır. 19.yy sonu itibariyle düzenlenmeye başlayan Dünya Fuarları ise bilim, teknoloji, sanat ve mimari alanlarındaki güncel başarıların sergilendiği organizasyonlar olmuştur. Dünya fuarlarının dünya genelinde önem kazanması, organizasyonların hazırlıkları için ayrılan bütçelerin miktarlarında artışı beraberinde getirmiştir. Yeterli kaynağa sahip olan Fuar organizatörleri ile yapılan anlaşmalar sonrasında Olimpiyat Oyunları bütçesinde artış görülmüştür. Dünya Fuarları'ndan alınan destek sonrasında Olimpiyat Oyunları özelinde yapılar üretilmeye başlanmıştır. Birinci Dünya Savaşı sebebiyle iptal edilen oyunlar sonrasında ise Olimpiyat Köyü ve Olimpiyat Kompleksi fikirleri hayat bulmuştur. 1936 Berlin Oyunları'nın siyasi propaganda aracı olarak görülmesi, oyunlar için yapılan hazırlıkların önemini arttırmıştır. O zamana kadar görülmemiş bir bütçe ile hazırlanan oyunlar, Olimpiyat Oyunları'nın ev sahibi kentler ile oluşturduğu karmaşık ilişki örgüsünün ilk adımları atılmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda savaş sonrası süreçte iptal edilen oyunlar ve Dünya genelinde yaşanan ekonomik sıkıntılar sebebiyle Olimpiyat Oyunları'nın, oyunlara ev sahipliği yapan kentler üzerindeki etkileri minimum düzeyde gerçekleşmiştir. 20.yy.'ın ikinci yarısından itibaren Dünya ekonomisindeki canlanma, büyük kentlerin nüfusundaki artışı ve artan nüfusla birlikte kentlerde çeşitli yapısal sorunları beraberinde getirmiştir. Yaşanan teknolojik gelişmeler ile birlikte tüm Dünya tarafından takip edilmeye başlanılan Olimpiyat Oyunları, oyunlara ev sahipliği yapan kentlerin yapısal sorunlarının çözülebilmesi için fırsat olarak görülmeye başlanmıştır. 1960 Roma Oyunları'na hazırlık sürecinin kent üzerindeki olumlu etkilerinin anlaşılmasını takiben gerçekleştirilen oyunlarda kentsel kalkınma özelinde benzer hedefler ortaya konulmuştur. 20.yy.'ın son çeyreğine gelindiğinde Olimpiyat Oyunları Dünya genelinde takip edilen önemli organizasyonlardan biri haline dönüşmüştür. Teknolojide kaydedilen ilerlemeler ve ulaşım olanaklarındaki gelişmeler oyunlara dahil olan ülkelerin ve katılımcı sporcuların sayılarındaki artış

Şekil 2.13 : Olimpiyat Oyunları'nın tarihsel gelişimi

ile sonuçlanmıştır. Yeni spor çeşitlerinin de oyunlara dahil edilmesi ile birlikte oyunların hacminde büyük bir artış gözlemlenmiştir. Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliği yapan kentlerin gücünü, vizyonunu tüm Dünya'ya göstermeye isteği ile oyunların planlama sürecinde yaşanan eksiklikler ekonomik problemleri beraberinde getirmiştir. Bu sebeple oyunların finanse edilmesi üzerine yeni arayışlar içine girilmiştir. Kamu desteğinin yetersiz kaldığı yerde özel sektör organizasyona dahil olmaya başlamıştır. 1984 Los Angeles Oyunları, tüm detayları ile düşünülmüş pazarlama stratejisi ve özel sektörün desteği sayesinde, oyunlar tarihinde ilk defa önemli miktarda kâr elde edilen organizasyon olmuştur. Ancak; özel sektörün devreye girmesi olumlu olduğu kadar olumsuz sonuçları da ortaya çıkarmıştır. Oyunların planlanması sürecinde ev sahibi kentlerde yaşanan sosyal adaletsizlikler olumsuz sonuçların başını çekmiştir. Takip eden süreçte ekonomik yapının değişmeye başlamıştır. Kentlerdeki sanayi bölgelerinin işlevsiz ve atıl durumda kalması sonrasında 1992 Barselona Oyunları'nın planlama sürecinde oyunlar ile kent arasındaki ilişkiye yeni bir bakış açısı getirilmiştir. Kentin eski sanayi bölgeleri oyunların kullanımına açılmış ve bölgeler rehabilite edilerek kente geri kazandırılmıştır. Oyunların 21.yy.'a taşınması ile birlikte yeşil olimpiyatlar düşüncesi ortaya çıkmıştır. Oyunlar için yapılan hazırlıklarda çevreci malzemeler ve yapım tekniklerinin kullanılmasına, enerji korunumuna, sürdürülebilirliğe dikkat edilmeye başlanmıştır.

Olimpiyat Oyunları bütçeleri ile 20.yy.'ın son çeyreğinden başlayarak büyük bir ivme ile artış içine girmiştir. Büyük bütçeler ile ortaya konulan hedefler bazı durumlarda kentlerde ihtiyaç fazlalarının ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Dev stadyumlar, çok sayıda spor tesisi oyunlar sonrasında kentlerde atıl şekilde beklemeye mahkûm kalmıştır. Yetkililerin eksik veya hatalı planlama süreçleri sonrasında, star mimarlar projelere dahil edilerek ortaya koyulan yapılar kentler üzerinde maddi ve manevi baskıları ortaya çıkarmıştır. En son düzenlenen 2012 Londra Olimpiyat Oyunları'nda bu tip sorunların oluşmaması için kentin kalkınması istenilen bölgesi üzerinde planlama yapılırken geçici tesislerden faydalanılmıştır. Oyunlar sonrasında kente ve kentlilere miras kalması istenilen yapılar kalıcı şekilde planlanmıştır. Yapıların, büyük çoğunluğunu oluşturan, geri kalanı oyunlar sonrasında kuruldukları alandan kaldırılmıştır. Geçici yapıların birkaçının önümüzdeki Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliği yapacak kentlerde tekrar kullanılması düşünceler arasında yer almıştır.

3. OLİMPİYAT OYUNLARI'NA EV SAHİPLİĞİ YAPAN KENTLERİN DÖNGÜSÜ

3.1 Kentlerin Adaylık Süreci

Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) gibi çeşitli yönetici kuruluşların yönettiği, uluslararası popüleriteye sahip ve farklı ülkelerde düzenlenen dev spor organizasyonlarının düzenlenebilmesi için çeşitli ülkelerin ve kentlerin başvurularına ihtiyaç duyulur. Olimpiyat Oyunları IOC tarafından yönetilir ve şekillendirilir. Aynı zamanda Olimpiyat Oyunları'nı düzenlemek için başvuruda bulunan kentler arasında seçim yapma hakkı IOC' ye aittir. IOC'nin yapacağı seçimi takip eden süreç içerisinde oyunları finanse ve organize etme sorumluluğunun tamamı ev sahipliği hakkını kazanan kente ait olur.

3.1.1 Adaylık isteğini oluşturan etmenler

1984 Los Angeles Oyunları'nın yakalamış olduğu ekonomik başarı tüm dünyanın dikkatini çekmiştir. Bu durum 1984'ten itibaren oyunlara ev sahipliği yapabilmek için adaylık başvurusunda bulunan kentler tarafından desteklenmiştir. Atina, Atlanta, Pekin, Londra, Rio de Janerio, Sydney ve Tokyo kentleri oyunlara ev sahipliği yapabilme hakkını kazanmıştır. Madrid, New York, Paris, Toronto, Chicago ve İstanbul gibi kentler ise adaylık başvurusunda bulunmalarına rağmen ev sahipliği hakkını kazanamamıştır. 1980'lerden başlayan bu süreçte en önemli gelişme kitlesel bilgi ve iletişim teknolojilerinde atılan hızlı adımlar olmuştur. Bu gelişmeler ile birlikte pazarlama ve reklamcılık sektörü büyümeye başlamıştır. Yaşanan teknolojik gelişmeler, sponsorlar ve reklamcılık sektörü ile birlikte, uluslararası ortaklıkların önünü açarak; ortaklıkların büyümekte olan uluslararası ekonomilere giriş yapabilmelerini sağlamıştır. İletişim sektöründeki teknolojik gelişmeler sadece şirketlerin yeni pazarlara açılması ile kalmayıp Oyunları dünya genelinde takip edilebilen uluslararası etkinlik haline dönüştürmüştür. Yayıncılık sektöründe yaşanan gelişmeler ile birlikte Olimpiyat Oyunları'nın yayın hakları üzerinden elde edilen gelirler hızla büyümüştür. Yayın hakları ve medya anlaşmaları üzerinden elde edilen

gelirler IOC tarafından toplanmaktadır. Bu gelirlerin büyük bir kısmı hazırlık sürecinde kullanılmak üzere ev sahipliği hakkını kazanan kentlere verilmektedir (Hiller, 2000).

Çizelge 3.1 : Olimpiyat Oyunları Yayın Gelirleri (Url-3, 2013)

Olimpiyat Oyunları	Yayın Geliri (milyon dolar)
1960 Roma	1.2
1964 Tokyo	1.6
1968 Meksika	9.8
1972 Münih	17.8
1976 Montreal	34.9
1980 Moskova	88
1984 Los Angeles	286.9
1988 Seul	402.6
1992 Barselona	636.1
1996 Atlanta	898.3
2000 Sydney	1,331.6
2004 Atina	1,494
2008 Pekin	1,739
2012 Londra	2,569

Dünya'da yaşanan teknolojik gelişmeler ile birlikte dönüşüm geçiren Olimpiyat Oyunları endüstrisi büyümeye devam etmiştir. Ekonomik fırsatların oluşması dünya üzerinde farklı noktalardaki kentlerin ilgisini çekmiştir. Oyunlara ev sahipliğiyle gelen olanakları değerlendirmek isteyen kentleri teşvik eden dört ana unsur bulunmaktadır.

3.1.1.1 Kentlerin itibar kazanması

Kentler arasındaki sıcak para ve yetenekleri bir araya getirme yarışı globalleşme süreci ile birlikte hızlanmıştır. Doğru insanları ve ekonomik gücü elinde tutan ya da bunların ilgisini çekebilen kentler, yer aldığı bölgenin ve hatta dünyanın merkezinde kendilerine yer bulur. Kentlerin bu kapsamda ön plana çıkabilmesi için sanayi toplumundan sanayi sonrası topluma ve modernizmden post-modernizme geçişi gerekir. Yani turizm, finans ve teknoloji gibi işkollarının "temiz sanayi" olarak ortaya çıkması ve bu işkollarının kent içerisindeki insanların yaşamak, çalışmak ve yatırım yapmak isteyeceği çevrenin oluşturulmasında önemli rol oynaması demektir. Olimpiyat Oyunları gibi dev organizasyonlara ev sahipliği yapan kentlerde kentsel dönüşümün hızla ilerleyebilmesi için fırsatlar ortaya çıkar. Gelişmekte olan yeni iş

kolları için yeni mekânlar yaratılmasına olanak tanırken, aynı zamanda da önemini yitirmekte olan sanayi bölgelerinin temizlenmesine vesile olur. Kent içindeki eski ve yeni mekânların dönüşümü ve dev organizasyonlar bir araya geldiğinde gösterişli kamusal mekanlar, "kent sahneleri", ortaya çıkar. Bu tip çalışmalar kamusal alanları hem ürün hem de pazarın bir parçası haline getirerek kentleri dünya sahnesinde daha önemli pozisyonlara ulaştırır ve kentlerin imajını yeniden şekillenmesine yardımcı olur (Chalkley ve Essex, 1998).

Olimpiyat Oyunları gibi dev organizasyonlara ev sahipliği yaparak kentlere itibar kazandırma çalışmaları her kent için aynı şekilde ilerlemez. Çalışmalar oyunlara aday olacak kentlerin sosyal ve ekonomik durumlarına göre farklılık gösterir. Farklılıklar doğrultusunda ortaya konulan hedefler üç başlık altında toplanır. Farklılaşan hedeflerden ilki, az gelişmiş veya gelişmekte olan ekonomilere sahip aday kentlerin kent projesi olarak gerçekleştirilen Olimpiyat Oyunları'nı yeniden yorumlayarak ulusal bir projeye dönüştürmesidir. 1988 Seul Oyunları bu yaklaşımın örneklerindendir. İkinci grupta merkezlerinde eski sanayi bölgeleri yer alan kentler bulunur. Oyunlar ile birlikte spor endüstrisine odaklanılır. "Gri alanlardan yeşil alanlara" sloganı temel alınır (Erten, 2008). Sporu eğlencenin ve tüketimin merkezine yerleştirilmesiyle kentlerin kalkınması, sanayi merkezli ekonomiden sanayi sonrası, hizmet odaklı ekonomiye geçilmesi hedeflenir. Üçüncü olarak ise yeterli altyapıya sahip, dünyaca bilinen kentlerin oyunlara ev sahipliği yapma istekleri yer alır. Bu kentler dünyadaki ekonomik düzen içerisindeki yerlerini vurgulamak ve dev organizasyonları düzenleyebilecek altyapıya sahip olduklarının altını çizmek ister. 2012 Londra Oyunları benzer bir yaklaşımın örneğidir.

3.1.1.2 Kentsel dönüşüm ve modernizasyon süreci

Coubertin hayalinde yer alan spor ile gelişen toplum düşüncesinin ancak spor ve kent ilişkisinin bütünlüğü ile sağlanabileceğini ileri sürmüştür. Bu hedefleri doğrultusunda Olimpiyat Oyunları'nın gelişmesi ve ölçeğinin büyümesi için çalışmalarda bulunmuştur. Ondokuzuncu yüzyılda dünya fuarlarının önem kazanmasıyla birlikte kentlere, kent içerisinde belirli bölgelerde odaklanan spor tesisleri kazandırılmaya çalışılmıştır. Yirminci yüzyıla gelindiğinde ise kentlerin kalkınmasında ve itibar kazanmasında rol oynayan dev organizasyonlardan Dünya Fuarları duraksama dönemine girmiştir. Gold ve Gold'un (2011) belirttiği üzere organizasyonlar

sonrasında festival alanlarının kullanım özelliklerinin değiştirilerek kentlere kazandırılması kolay olmamıştır. Aynı durum zamanlar kendine dev spor organizasyonları arasında yer bulan Olimpiyat Oyunları için de geçerli olmuştur.

Olimpiyat Oyunları sembolik değerini antik zamanlardan itibaren koruyarak devam etmiştir. Modern zamanlara gelinmesi ile birlikte oyunlar, kentlerin yeniden yapılanması için önem kazanmaya başlamıştır. Munoz'un (2007) ifade ettiği şekilde 1960 Roma Olimpiyat Oyunları ile birlikte dev spor organizasyonları kentsel dönüşüm aracı olarak görülmeye başlanılmıştır. Bu özelliğiyle 1960 Roma Oyunları Olimpiyatlar tarihinde dönüm noktası olmuştur. 1972 Münih Oyunları'nda ise Olimpiyat Köyü, Olimpik Park tasarımının bir parçası olarak görülmüştür. Bu deneme organizasyon temelli kentsel dönüşüme boyut kazandırmıştır. 1992 Barselona Oyunları ise Olimpiyat Oyunları ile birlikte kentsel dönüşüme yeni bakış açıları kazandırmıştır. Barselona örneği sonrasında kentin yapılı çevresinin planlanmasına odaklanılarak bölgesel dönüşüm projeleri üretilmeye başlanmıştır. Fakir mahalleler, eski sanayi alanları, özelliğini kaybetmiş sahil kesimi gibi arsa değerlerini ve çevresel özelliklerini yitirmiş kentsel alanlar yeni üretilen Olimpiyat Projeleri'nin çıkış noktasını oluşturmuştur. 2000'de Sydney Oyunları'nda ise çevresel sürdürülebilirlik konusunda farkındalık yaratan yeni planlama düşünceleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Dünya üzerindeki ekonomik ve teknolojik değişimler ile birlikte Olimpiyat Oyunları'nın kentler için önemi artmıştır. Oyunların kentsel kalkınma sürecinde yer alması normalleşmiş ve oyunların hedefleri arasında kendine yer edinmiştir. Ancak; politik mücadeleler içerisinde, uzayan tartışmalar ve zorlu planlama süreçleri arasında, kent mekanlarının değişimi kolaylıkla gerçekleşmemektedir. Son yirmi yıldaki Olimpiyat Oyunları incelendiğinde kentlerin oyunlara ev sahipliği yapma isteğinin arkasında modernizasyon, çağdaşlaşma, sürecinin başlatılması ve kentin altyapısının geliştirilmesi yer alır (Chalkley ve Essex, 1999). Oyunlara ev sahipliği yapma süreci yerel yetkililer için sadece gereken kaynakların güvence altına alınması değildir, aynı zamanda kentsel kalkınma planlarının hızlıca gerçekleştirilmesidir. Oyunların varlığı, siyasi sebeplerden ötürü zıt görüşlerin ortaya atılmasıyla engellenen, geciktirilen projelerin gerçekleşmesi için fırsat yaratır. Tokyo, Seul ve Moskova Olimpiyat Oyunları, ev sahipliği yapan kentlerin beş ve on yıllık kentsel

kalkınma planlarının hızlandırılması için bir güç unsuru olmuştur (Chalkley ve Essex, 1998).

3.1.1.3 Ekonominin canlanması ve/veya yeniden yapılanması

Olimpiyat Oyunları gibi dev spor organizasyonlarına ev sahipliği yapabilmek için yapılan adaylık başvuruları sırasındaki beklentilerin arasında ağırlıklı olarak ekonomik kalkınma beklentileri yer alır. Beklentilerin oluşmasında 1984 Los Angeles Oyunları ile kentin 225 milyon dolar kar etmesinin önemi fazladır. Ekonomik olarak bu kadar başarılı oyun performansının arkasında sağlam mali yönetim ile düşük maliyetli iş modellerinin birlikteliği ve sponsorluk ve yayın hakları anlaşmalarından elde edilen gelirler yer alır. Oyunların tarihinde ilk defa kazanılan göz alıcı ekonomik başarıyı takip eden süreç içerisinde kentler oyunlara ev sahipliği yapabilmek için daha büyük iştahla adaylık sürecine girmeye başlarlar. Yapılan araştırmalar, çalışmalar ve tecrübeler sonrasında oyunların özellikle kentte iş olanakları yaratması ve uluslararası turizm için çekim noktası olarak mal ve hizmet talebi oluşturmaları hedeflenir (Ingerson, 2001).

Oyunlar kentlere getireceği ekonomik canlanmanın etkilerini kısa sürede gösterse de, akılcı bir planlama süreci ile oyunların ekonomik getirisi kentlerin geleceğini şekillendirebilir. Olimpiyat Oyunları'na adaylık sürecinde oluşturulan planlar kentlerde sadece spor tesislerinin inşa edilmesi ile sınırlı değildir. Oyunlar spor tesisleri ile birlikte kentin altyapı ihtiyacının karşılanması için fırsatlar oluşturur. 1992 Barselona Oyunları sonrasında yaşanan ekonomik gelişmelerin arasında yapılan yatırımlar yer alır. 1992 Oyunları için geliştirilen projeler arasında spor tesisleri ve ulaşım ağı çalışmaları yer alır. Ancak planlamalar sadece bu çalışmalarla sınırlı kalmadan, iletişim ağının geliştirilmesi, yeni ofis binalarının ve konutların inşası, alışveriş bölgelerinin oluşturulması gibi konuları da kapsar. Kent geneline yayılan altyapı çalışmaları uzun süreç içerisinde yabancı sermayenin dikkatini çeker ve kentin ekonomisinde büyüme gerçekleşir (Brunet, 1995). Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliği yaparak ekonomik yapılanmanın gerçekleşmesi iki farklı süreç ile hayat bulur. İlk olarak, dev organizasyonların planlaması doğrultusunda gerçekleştirilen spor tesisleri ve ulaşım altyapısı yatırımları kentin gelecekte gerçekleştireceği diğer spor organizasyonları için bekleyen bir altlık oluşturur. Bu şekilde kentler spor ve kültür aktiviteleri üzerinden ekonomik kazanımlar sağlayabilir. İkinci olarak ise, dev

organizasyonlar için yapılan dolaylı yatırımlar sayesinde kent içi ekonomik canlanma yaşanabilir. Toplu taşıma geliştirme çalışmaları, tarihi bölgelerin yenilenmesi gibi oyunları dolaylı yoldan etkileyen yatırımlar yerel halk için daha kalıcı kazanımlar doğurur.

3.1.1.4 Altyapı ihtiyaçlarının karşılanması ve yeni medeniyet arayışı

Genellikle yetersiz altyapı olanaklarına sahip mahalleler ve politik anlaşmazlıklar sonucu kentsel düzenlemelerin yapılamadığı bölgelerde sıkıntılar mevcuttur. Aynı şekilde hızlı büyümenin yaşandığı kentlerin merkezleri de planlama eksikliğinden kaynaklanan problemler ile yüzleşir. Yerel yetkililer kentsel planlamada yaşanan sıkıntıların giderilmesi için oyunların sunduğu sınırsız altyapı geliştirme fırsatından yararlanır.

Altyapı eksikliklerinin giderilmesinin ve kentsel dönüşümün hızlandırılmasının yanı sıra Olimpiyat Oyunları kentlerin yaşamış olduğu diğer sorunların giderilmesi için imkanlar yaratır. Üretim ve işlevsellik üzerine odaklanan kent gelişim süreci kent merkezlerinin cazibesini azaltarak, merkezde yaşayan insanları kent merkezden uzakta banliyölerde yaşamaya zorlamıştır. Buna rağmen merkezden uzakta yaşam birçok kişi halen çalışmak için kent merkezi ve yaşam alanları arasında gidip gelmeye devam etmektedir. Ancak akşam saatlerinde işlerinden çıkan insanlar kent merkezlerinden ayrıldığı için kent içi canlılık kaybolmaktadır. Olimpiyat Oyunları kent içi canlılığı arttırmak, dikkatleri yeniden merkeze çekebilmek için zaman harcayıcı yeni kamusal mekanların oluşmasını sağlayabilir. Yeni spor tesislerini kent içerisine yada merkeze yakın bir bölgeye konumlandırmak, destekleyici yapılar ile birlikte kent içi hareketlilik artırılabilir (Preuss, 2004). Oyunlar için üretilcek tesisler, sadece oyunları kapsayan kısa bir süreyi değerli kılmanın ötesine geçip kente zamansız bir şekilde hizmet edebilir.

Tüm bu olumlu yaklaşımların yanı sıra Oyunlar ile birlikte yeni bir yaşam tarzının geliştirilebilmesi için yapılan çalışmaların sorunsal yönleri de mevcuttur. Olimpik tesisler genellikle eski sanayi bölgeleri üzerinde yapılandırılır ve bu bölgelerde yaşayan işçi kesiminden topluluklar yaşam alanlarından çıkarılmaya zorlanır. Oyunlara hazırlık için yapılan planlamalar ile kentin geçmişini koruma, tarihsel birikimi koruma anlayışı birbirleriyle çelişir (Preuss, 2004). Bu tartışmaya rağmen Oyunlara hazırlık sürecinde yeniden yapılandırılan kentler yaşama, çalışma ve

dinlenme alanlarını bir araya getirilmesinden fayda sağlar. Oyunların ardından kente kalan dinlenme tesislerinin, yeşil alanların ve konut bölgelerinin birlikteliği ile meydana gelen karma kullanımlı alanlar kenti ve kent yaşamını besleyip, kente değer katar. Özel ve kamusal mekanların kentsel kaliteleri artar.

3.1.2 IOC ve seçim kriterleri

Pierre de Coubertin Antik Yunan'daki Olimpiyat Oyunları ruhunu canlandırmayı ve daha güzel hayatlar yaşanabilmesini ve daha faydalı toplulukların oluşturulabilmesini mümkün kılacak temel insanı değerleri dünya gençliğine spor aracılığıyla aktarmak istemiştir. Olimpiyat Oyunları ve Olimpik Hareket Pierre de Coubertin'in varlığı ve onun Uluslararası Olimpiyat Komitesini (International Olympic Committee - IOC) kurma hususundaki çabaları sayesinde var olmuştur. Uluslararası Olimpiyat Komitesi modern olimpiyat oyunlarını yöneten, teşvik eden ve düzenleyen hiçbir devlete ait olmayan kuruluştur. Komite aralarında insani şartların geliştirilmesinin ve spor ve barışın temel insan haklarından olduğunun desteklenmesinin yer aldığı, özünde kişilerin kendilerine ve başkalarına saygı duyma gereksinimi vurgulayan Olimpik değerleri yaymaya çalışır. Kuruluşun ana görevlerinden birisi de Olimpiyat Oyunları'nın nerede düzenleneceğine karar vermektir. IOC tarafından kararın alınabilmesi için adaylık başvurusunda bulunan her kentin bir dizi prosedürden geçmesi gerekir. IOC'nin sporcular ve oyunlara ev sahipliği yapacak kenti belirleme sürecinde, doğru kararları alabilmesi için birden fazla etmeni irdemesi gerekmektedir. Adaylık sürecinde gerçekleştirilen tüm hedefler ve çalışmalar kentlerin adaylık dosyalarında ve IOC tarafından gerçekleştirilen aday kentlere gerçekleştirilen ziyaretler ile kayıt altında alınmaktadır. Adaylık dosyası kentlere kendi tarihlerini, geçmiş ve o anki politik durumlarını, oyunların nasıl finanse edileceğini ve oyunlar kapsamında oluşturulacak altyapının özelliklerini sunabilmek için fırsat yaratır.

Oyunlara ev sahipliği yapacak kentin seçim süreci, kentlerin yer aldığı ülkelerde bulunan Ulusal Olimpiyat Komiteleri (National Olympic Committee - NOC) tarafından başlatılır. Ulusal komiteler, kentlerin adaylık konusundaki taleplerini, oyunlar için planlamalar geliştirerek IOC'ye iletir. Adaylık dosyası hazırlanarak IOC Danışma Kurulu tarafından değerlendirilmek üzere IOC'ye sunulur. IOC içerisindeki komisyon adaylık dosyalarını teknik özellikler, çevresel duyarlılık, ulaşım, medya

tesisleri, güvenlik, sağlık, toplu taşıma gibi konu başlıkları altında başvuru formatında değerlendirir. Takip eden süreç içerisinde seçim komisyonundan üyeler aday kentleri ziyaret eder. Tüm aday kentlere üyelerin ziyaretleri tamamlandıktan sonra IOC toplanır ve ev sahipliği yapacak kenti seçer.

Çizelge 3.2 : IOC Seçim Kriterleri (IOC, 2004)

Ana Tema	Alt Başlıklar
Siyasi Destek, Yasal Konular ve Halk Desteği	Hükümet desteği ve taahhüdü Yasal hükümler Kamu düşüncesi
Genel Altyapı*	Mevcut ulaşım altyapısı Planlanan ulaşım altyapısı (oyunlar için) Havaalanı IBC (Uluslararası Yayın Merkezi) MPC (Ana Basın Merkezi)
Spor Tesisleri*	Mevcut tesisler Yeni inşa edilecek tesisler Spor anlayışı / mirası
Olimpiyat Köyü*	Yeri Tasarımı Mirası
Çevresel Koşullar ve Etkileri*	Mevcut çevre koşulları Çevresel etkiler
Konaklama*	Mevcut kapasite Planlanan kapasite
Ulaştırma*	Mesafeler ve ulaşım süreleri Ulaşım planlaması ve Oyunlar süresince trafik yönetimi
Emniyet ve Güvenlik	-
Geçmiş Spor Organizasyonları Tecrübesi	Uluslararası Organizasyon Sayısı Organizasyonların Kalitesi
Finans	-
Proje Geneli ve Mirası	Oyunlar kente nasıl uyum sağlayacak Geçmiş oyunların mirası Sporcu tecrübesi

Not: (*) işaretli konu başlıkları Olimpik kentsel kalkınma ile ilgilidir.

Hangi kentin Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliği yapacağına karar verme aşamasında IOC zorlu bir görev ile karşı karşıya kalır. Her seçim aşamasında hazırlanan adaylık dosyası haricinde konular gündeme gelir ve son seçim bu ikincil faktörlerden etkilenir. Kararlar genellikle ülkelerin planlama yetenekleri kadar politik ve

ekonomik güçleri göz önünde bulundurularak alınır. Oy kullanan her IOC üyesi başvurunun kalitesi ile birlikte politik kısıtlamalar, seçim kuralları, kentlerin geçmiş tecrübeleri gibi konuların etkisi altında kalır. Şekil X bu etkileri ana başlıklarıyla gösterir. IOC en sonunda, kentlerin adaylık dosyaları ve hazırlık sürecindeki yetenekleri temel alınarak karar alınmasını hedefler. Adaylık dosyalarının kaliteleri ise belirli başlıkların değerlendirmesi ile ortaya çıkar. Bu başlıklar şu şekildedir (İstanbul 2020 Olimpiyat Oyunları Adaylık Dosyası, 2013);

- Vizyon, Kentsel Miras ve İletişim
- Olimpiyat Oyunları'nın Genel Konsepti
- Siyasi Destek Ve Halk Desteği
- Yasal Konular
- Çevre
- Finans
- Pazarlama
- Spor ve Spor Tesisleri
- Paralimpik Oyunları
- Olimpiyat Köyü
- Emniyet, Güvenlik ve Tıbbi Hizmetler
- Konaklama
- Ulaştırma
- Medya Faaliyetleri

3.2 Olimpiyat Oyunları'na Hazırlık Süreci

Olimpiyat Oyunları'nın mütevazı spor organizasyonundan dev ölçekli bir projeye dönüşmesi kısa sürede gerçekleşmemiştir. Oyunlar zaman içerisinde, değişken hızlarla ilerleyerek ve gelişerek bugün ki halini almıştır. Modern Olimpiyat Oyunları'nın ilk dönemlerinde bütçelerin kısıtlı olmasından ötürü ev sahibi kentlerde genellikle mevcut stadyumlar ve altyapı olanakları kullanılmıştır. Bununla birlikte oyunlar, diğer büyük organizasyonların planlama sürecine dahil edilerek çeşitli

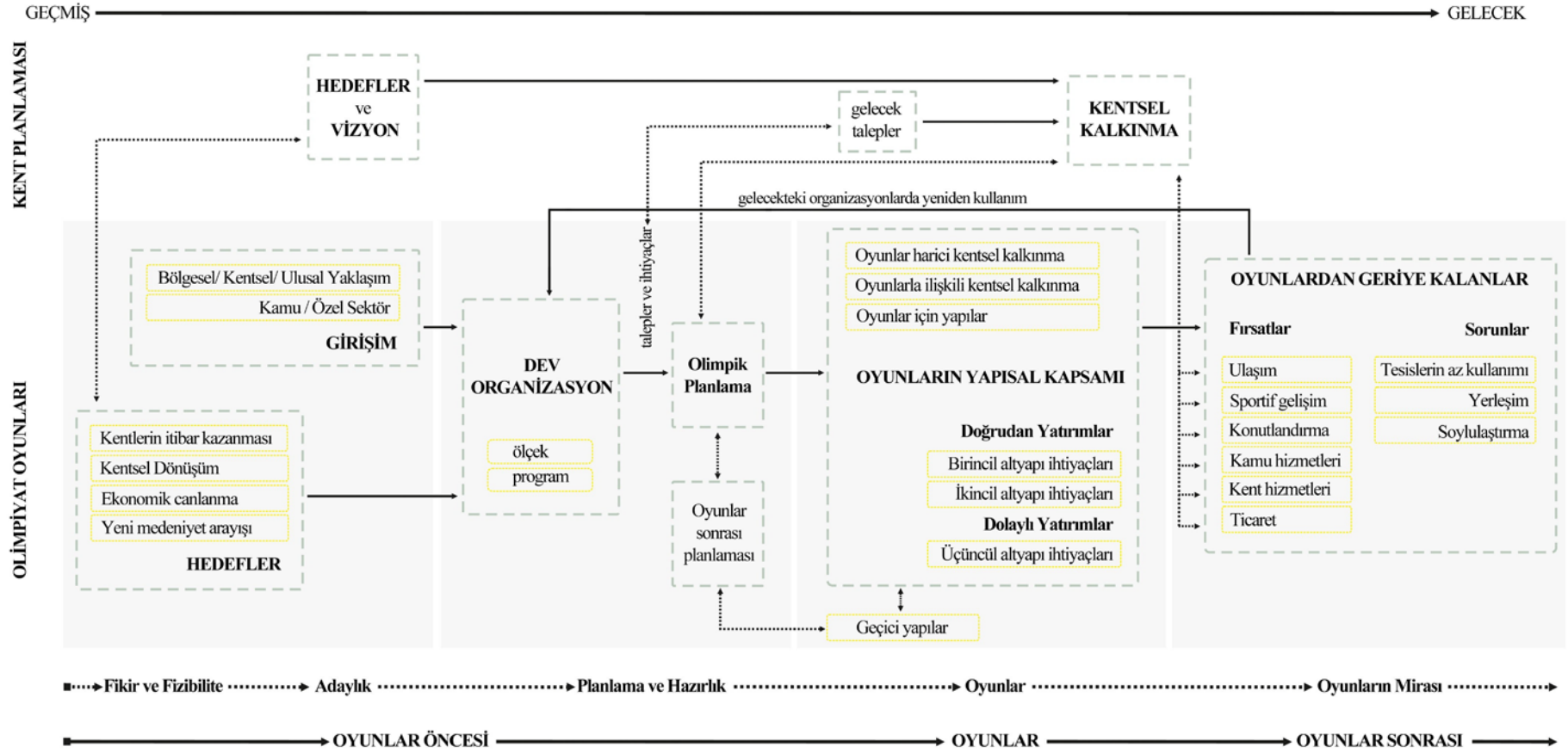
yatırımlar yapılmıştır. Yakın zamanlarda oyunların hacminde ve ölçeğinde gerçekleşen büyüme ile birlikte, oyunların planlama süreci zorlaşmıştır. Son 35 sene içerisinde Olimpiyatlar kapsamında düzenlenen spor müsabakalarındaki artış, oyunlarda mücadele eden sporcu sayılarındaki artışı beraberinde getirmiştir. 1896 Atina Oyunları'nda toplamda 14 ülkeden 241 sporcu, 9 farklı spor dalını kapsayan 43 altın madalya için yarışmıştır. 2012 Londra Oyunları'na gelindiğinde ise 204 ülkeden yaklaşık 10.500 sporcu toplamda 302 altın madalya için mücadele etmiştir (IOC, 2013).

Çizelge 3.3 : 1984-2012 arası Olimpiyat Oyunları'nda büyüme

Olimpiyat Oyunları	Ülke Sayısı	Sporcu Sayısı	Farklı Spor Dalı Sayısı	Altın Madalya Sayısı
1984	140	6.797	23	221
1988	159	8.465	25	237
1992	169	9.367	28	257
1996	197	10.320	26	271
2000	199	10.651	28	300
2004	201	10.625	28	301
2008	204	11.028	28	302
2012	204	10.494	26	302

Kaynak: IOC'den uyarlanmıştır (2013).

Son yıllarda oyunlara ev sahipliği yapan kentlerin aynı zamanda Paralimpik Oyunları'na da ev sahipliği yapıyor olması Olimpiyat Oyunları'nın planlama sürecindeki büyümeyi, zorlukları arttıran bir diğer etken olmuştur. 1988'den itibaren Olimpiyat Oyunları ve Paralimpik Oyunları birbirlerini takip edecek şekilde ve aralarında yaklaşık iki haftalık boşluklarla düzenlenmesine karar verilmiştir. Bu durumun bir sonucu olarak tesislerin ve stadyumların her iki spor organizasyonunun ihtiyaçlarını karşılama gereği oluşmuştur. Oyunların planlama sürecine, 26 olimpik sporun müsabakalarının gerçekleştirileceği spor tesislerinin yanı sıra, 20 farklı paralimpik spora hizmet edecek Olimpiyatlar kapsamında inşa edilmiş yada Paralimpik yarışlar için inşa edilecek spor tesisleri dahil edilmiştir (IOC, 2013). Spor müsabakalarının düzenleneceği tesislerin haricinde her iki organizasyon özelinde Olimpiyat Köyü, medya ve basın merkezi ve uluslararası yayın merkezi ihtiyacı oluşmuştur.

Şekil 3.1 : Olimpiyat Oyunları'na Ev Sahipliği Yapan Kentlerin Döngüsü

3.2.1 Olimpiyat Oyunları'nın yapısal gereksinimleri

Oyunlara dahil edilen spor çeşitlerinin ve sporcuların sayısının artması ile birlikte Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliği yapacak kentlerin yapısal ihtiyaçları da artmıştır. 1960 öncesinde Olimpiyat Oyunları küçük ölçekli organizasyonlar olmuş ve spor tesislerinin üretilmesinin haricinde kısıtlı bütçeler ile altyapı yatırımları planlanmıştır. 1960 Oyunları'ndan itibaren ise büyük ölçekli kentsel dönüşüm planları geliştirilmiş ve bölgesel dönüşüm araçları olarak kullanılmıştır. Bazı kentler Oyunları geniş çaplı kentsel kalkınma projesi olarak değerlendirip, bu yönde çalışmalar yapmıştır. Her kentin kendine özel ihtiyaçları olması sebebiyle yatırımların yönleri çeşitlilik gösterir. Bazı kentler önemli miktardaki yatırımı toplum sağlığı ve çevre koşulları standartlarını yükseltmek için kullanmıştır. Altyapı yatırımlarının seviyelerinin belirlenmesinde ulusal ve küresel ekonominin durumları da etkili olmuştur. 1980'lerde Amerika'da düzenlenen Oyunlar ile birlikte Olimpiyat Oyunları, özel sektörün pazarlama ilkelerine bağımlı hale gelmeye başlamış ve kentsel altyapı konularına daha kısıtlı imkânlar sunulmuştur. Bazı kentlerde ise Olimpiyat tesislerine yapılacak yatırımın ölçeği siyasi gücün etkisiyle şekillenmiştir. 1936 Berlin Oyunları için planlanan yatırımlar Hitler'in hedefleri doğrultusunda şekillenmiştir. Oyunlar Ulusal Sosyalizm propaganda platformu olarak kullanılmak istenilmiştir.

Çizelge 3.4 : 1896-1996 yılları arası Olimpiyat Oyunları'nın kent altyapısına etkileri (Chalkley ve Essex, 1999)

Olimpiyat Oyunları	
AŞAMA 1: 1896-1904	Küçük ölçekli, planlama eksiklikleri olan ve yeni gelişmelere sebebiyet vermeyen oyunlar
AŞAMA 2: 1908-1932	Küçük ölçekli, daha iyi planlama yapılmış ve amaca yönelik spor tesisleri inşa edilmiş oyunlar
AŞAMA 3: 1936-1956	Daha büyük ölçekli, iyi planlanmış ve amaca yönelik spor tesisleri inşası ile birlikte kent altyapısını biraz etkilemiş oyunlar
AŞAMA 4: 1960-1996	Büyük ölçekli, iyi planlanmış ve amaca yönelik spor tesisleri inşası ile birlikte kent altyapısına belirgin etkilerde bulunmuş oyunlar

Siyasetle, ekonomik koşullarla ve diğer dış etkilere şekillenen yatırımlar Oyunlar sürecindeki yapısal ihtiyaçların karşılanması için kullanılır. Oyunlara ev sahipliği yapabilmek artan yapısal ihtiyaçlarla birlikte dikkatli planlamaları zorunlu kılar. Kenti ve oyunları merkezine alan yapısal yatırımlar üç ana başlık altında toplanır. Bu

başlıklardan ilki, yarışmalar için kullanılacak olan spor tesislerini kapsayan birincil altyapı gereksinimleridir. Olimpiyat Stadyumu ihtiyacı üzerinden şekillenir ve oyunlarla doğrudan ilişkilidir. Planlama süreci sadece yapının inşa edileceği arsanın seçilmesi ile sınırlı kalmaz. Stadyumlar bulundukları yerle kurduğu etkileşim kadar yaratmış olduğu insan akışı ile kentsel planlamanın bir parçası olarak kendine yer bulur. Kent ile ulaşım bağlantılarının planlamaya dahil edilmesiyle birlikte olası insan ve araç yoğunluğunun oluşturacağı sıkışıklıkların önüne geçilir. Stadyum planlaması yapılırken yapının kullanım sıklığı ve ne kadar alana ihtiyaç duyulduğu da önemlidir. Bu tip etmenleri sorun yaratmayacak şekilde aşabilmenin bir yolu Olimpiyat stadyumlarını Olimpiyat parkları içerisinde çözümlmekten geçer. Stadyumların beraberinde getireceği araç park yeri ve sporcuların antrenman alanı ihtiyaçları, farklı işlevlerin bir araya getirilmesiyle Olimpiyat Parkı içerisinde daha verimli şekilde çözülebilir. Stadyumların kentler için diğer bir önemi ise kent içerisinde yaşayan bir anıtsal yapı olarak Olimpiyatların ve spor kültürünün anılarını canlı tutmasıdır (Preuss, 2004). Oyunlar için ikincil altyapı gereksinimleri ise sporculara, medya mensuplarına hizmet eden tesisleri kapsar. Yarışma tesisleri bu kapsamın dışında kalır. Bu tesisler belirli bir zümreye ait insanların kullanımına sunulduğu için göreceli olarak kamusal kullanıma kapalıdır. Ayrıca kentin dünyaya karşı olumlu bir imaj yaratmasını sağlayan parklar, dinlenme tesisleri, meydanlar gibi çevresel düzenlemeler de bu kapsamda kendine yer bulur. Üçüncül altyapı gereksinimleri ise oyunlara dolaylı olarak etki eden yatırımlardır. Olimpiyat Oyunları gibi dev organizasyonlar önemli miktarda ulaşım altyapısı yatırımlarına ihtiyaç duyar. Sporcuların, seyircilerin ve hakemlerin oyunlar süresince kent içi hareketlerini düzenlemek ve kenti ziyaret edecek olanlara en iyi izlenimi bırakabilmek için ulaşım olanaklarının geliştirilmesi önemlidir. Ulaşım üzerinde planlama yapılırken oyunlar süresince ortaya çıkan kısa dönemli ihtiyaçların karşılanması yanı sıra kentlerin nüfus artışlarının beraberinde getireceği uzun dönemli ulaşım ağı gereksinimlerinin dikkate alınması kentlerin işleyişi için önemlidir. Oyunlara dolaylı olarak etki eden yatırımların arasında spor tesislerine ulaşımı sağlayan bağlantılar, havaalanları, limanlar gibi kentin dışarıya açılan kapıları ile birlikte konaklama tesisleri ve kentin temel altyapı ihtiyaçlarından kanalizasyon sistemi, iletişim ağları da yer alır.

Çizelge 3.5 : Olimpiyat Oyunları'nın yapısal gereksinimleri (Preuss, 2004)

Doğrudan Yatırımlar	Birincil Altyapı Gereksinimleri * Stadyum * Kapalı Spor Salonu * Yüzme havuzu, velodrom gibi yarışmalara özel tesisler
	İkincil Altyapı Gereksinimleri * Sporcular Köyü ve Medya Çalışanları Köyü * Medya ve Basın Merkezi * Antrenman Tesisleri * Parklar ve Açık Alanlar
Dolaylı Yatırımlar	Üçüncül Altyapı Gereksinimleri * Ulaşım (raylı sistemler ve yollar, istasyonlar, havaalanları vs.) * Turizm (konaklama merkezleri, çekim alanları vs.) * Kent içi Temel Altyapı (kanalizasyon sistemi, fiber optik kablolama * Kent Merkezi Yenileme ve İyileştirme

3.2.2 Olimpiyat Oyunları'na hazırlık sürecinde yaşanabilecek problemler

Adaylık süreci başarılı şekilde geçen kentler hızla oyunlara hazırlık aşamasına geçerler. Hazırlık aşamasındaki sabit tarihler sebebiyle hızlı planlama ve uygulama süreci içerisine girerler. Oyunlardan önce kentler, kalkınma programları ve altyapı planlarını tamamlaması için genellikle yedi yıllık bir süreye sahiptir. Hiller'in (2000) de belirttiği üzere Olimpiyat Oyunları'nın sıkı planlama sürecinin iki yan etkisi bulunur. Bunlardan ilki tüm projelerin planlama takviminde belirtilen süre içerisinde tamamlanamamasıdır. 2004 Atina Oyunları örneğinde görüldüğü üzere tesislerin bir çoğu oyunlar başladıktan sonra tamamlanabilmiştir. 1968 Mexico City Oyunları'nda ise oyunlar için kullanılması planlanan metro hattı oyunlar tamamlandıktan bir sene sonra kullanıma açılabilmiştir. Diğer etki ise sıkı uygulama takviminin doğurabileceği baskıcı yaklaşımlardır. Klasik planlama süreçleri ters yüz olur ve hazırlık sürecinde yukarıdan aşağıya doğru planlama süreci yaşanır. 16 günlük organizasyon için hazırlanması planlanan tesisler için IOC'ye verilen sözler yerel yönetimler üzerinde bir baskı yaratır. Bu sıkıntıların haricinde kentlerin oyunlara hazırlık süreci içerisinde başka problemler de ortaya çıkabilir (Cashman, 2002). Adaylık sürecinden başarılı olarak çıkmak, ülkelerde yapılan siyasi seçimleri kazanmak ile benzerlik gösterir. Bu sebeple adaylık sürecinde bazı kentler gerçekleştiremeyecekleri sözleri verebilirler. Beklentilerin yükselmesi ile birlikte sözlerin uygulanmasındaki aksaklıklar veya finansal sorunlar birçok grup ve kişinin

hayal kırıklığına uğramasına yol sebep olacaktır. Beklentilerin yükseltilmesi aynı şekilde çevresel konularda da problemler doğurmuştur. 2000 Oyunları'nda Sydney'in vermiş olduğu "yeşil oyunlar" sözü ilerleyen süreçte çeşitli tartışmaları beraberinde getirmiştir. Adaylık sürecinde büyük bir hırsla verilen çevreci sözler dikkat çekmeyi başarmıştır. Oyunlara hazırlık süresince enerji korunumu, atık miktarının en azda tutulması, pis suyun geri dönüşümü, hava, su ve toprak kalitesinin arttırılması gibi hedefler konulmuştur. Bu sözler hazırlık sürecinin kısıtlı zamanı ve yüksek maliyet sebebiyle tam olarak yerine getirilememiştir (Cashman ve Hughes, 1998). Hazırlık sürecinin doğurabileceği diğer bir problem ise planlama sürecinde gözükmeyen maliyetlerdir. 1976 Montreal Oyunları için hazırlanan tesislerin inşa sürecindeki zorlayıcı teknikler ve planlamadaki eksiklikler planlama sürecinde ön görülemeyen harcamalara sebep olmuştur. Oyunlar sonrasında kent yaklaşık iki milyar dolar miktarında borç ile yüzleşmek zorunda kalmıştır. Adaylık sürecinde verilen sözlerin tutulmaması, çevre duyarlılığındaki eksiklikler ve görünmeyen maliyetler haricinde oyunlara hazırlık süreçleri dışarıdan gelebilecek beklenmeyen olaylardan etkilenebilen kırılgan süreçlerdir. 1999'da IOC içinde yaşanan skandallar Sydney Oyunları hazırlık sürecini etkilemiştir. Beklenmeyen kriz ortamları oyunlar için toplum desteğinin oluşturulmasına ve oyunlarla yaşanabilecek eğlenceye darbe vurur. Siyasi problemler ve uluslararası medyanın kötüleyici haberleri de hazırlık sürecini negatif yönde etkiler.

3.3 Olimpiyat Oyunları Süreci

Oyunların sahne aldığı süreç kente en büyük etkinin yapıldığı süreçtir. Aynı zamanda yerel halkın oyunlar sebebiyle en az yükü taşıdığı dönemdir. Oyunların devam ettiği 16 gün süresince kent içerisinde festival ortamı oluşur. Oyunlar süresince ev sahibi kentin insanlarına Olimpiyat Oyunları'na katılımında bulunmak için birçok fırsat sunulur. Bilet alan ya da almayan izleyiciler olarak kentin sokaklarında gerçekleşen maraton, bisiklet yarışları gibi mücadeleleri takip edebilirler. Gönüllü hizmette bulunarak ya da para alarak Olimpiyatlar için gelen kişileri ağırlayabilirler. Kent sakinleri, kent meydanlarında dev ekranlarla birlikte düzenlenmiş canlı izleme alanları etrafında çok sayıda insan ile birlikte oyunların heyecanını paylaşabilir. Ayrıca kent sakinlerinin oyunlara katılımı, oyunlar için inşa edilmiş tesislerin oyunlar sonrası süreç içerisinde benimsenmesi için önemlidir.

3.4 Kentlerde Olimpiyat Oyunları Sonrası Süreci

Oyunlara adaylık başvurusunda bulunan birçok kent bu süreci başarılı bir şekilde tamamlayabilmek için oyunların mekânsal gereksinimlerini karşılamaya çalışır. Ancak sadece seçilen tek bir kent oyunlar için hazırlık sürecini tecrübe edebilir. Hazırlık aşaması genellikle 7 yıllık bir süreci kapsar. Hazırlıkların sonunda ise Oyunlar sahnelenmeye başlar ve 16 gün içerisinde tamamlanır. Oyunların sona ermesiyle birlikte oyunlar sonrası süreci başlar. Ucu açık bir zamana yayılan oyunlar sonrası süreci çeşitli problemler yaratabileceği gibi birçok fırsat oluşturabilir. Oyunlar ile birlikte kentin yapılı çevresinde kalıcı değişiklikler meydana gelir ve bu değişimler kentlerin sosyal ve ekonomik alanda kalkınmasına temel oluşturur. Kentleri olumlu yönde etkilemesi beklenen oyunlar sonrası süre, Olimpiyat Oyunları'nın mirası olarak nitelendirilir.

Adaylık başvurusunda bulunan kentler genellikle tüm dikkatlerini ev sahipliği hakkını kazanmaya, oyunları planlamaya ve oyunları başarılı bir şekilde tamamlamaya verirler. Ev sahipliği hakkının kazanılmasıyla birlikte Olimpiyat tesislerinin inşa edilmesi temel hedef olarak konulur. Oyunlar ile birlikte kentin kalkınmasına imkan sağlayabilecek dolaylı yatırımları ikinci plana atarak, doğrudan oyunlara yönelik yatırımları yürütürler. Oyunlar sonrası sürece gereken önemin verilmemesinden ötürü oyunların mirası olarak birçok sıkıntı beraberinde gelir.

3.4.1 Olimpik miras

Olimpik miras maddi ve manevi değerlerin tümünü kapsayarak Olimpik hareketin gelişim sürecinde arkasında bıraktıklarıdır. IOC oyunların mirasını, oyunları takip eden süreçte spor tesislerinin ve kamusal gelişmelerin toplumlara ve spor organizasyonlarına devrettikleri değerler bütünü olarak tanımlar. IOC'nin tanımı literatürde yer alan ve çeşitli kavramları içinde barındıran diğer "miras" tanımları arasında oldukça sık kalır. Miras hakkındaki tanımlamalar kent planlaması ve spor altyapısı gibi en fazla tartışılan yapısal örneklerden daha az tartışılan fiziki olmayan değerlere uzanır. Az tartışılan miras örnekleri arasında kentsel kalkınma, turizmdeki artış, uluslararası itibarın kazanımı, işgücündeki artış, yerel iş olanaklarındaki artış, kent ekonomisinde yaratılan fırsatlar, yenilenen toplum hareketi, yeni fikirlerin üretimi, kültürel değerlerin kuvvetlenmesi, eğitimdeki fırsatlar, bilgi paylaşımındaki artış yer alır. Kentlere ve kentlilere değer katan örneklerle karşıt şekilde

olumsuzluklar taşıyan miras örnekler de mevcuttur. İnşaat borçları, gereksiz altyapı yatırımları, yüksek fırsat maliyetleri, kent içi geçici yoğunluklar, kalıcı turist kayıpları, kiralardaki artış, sosyal adaletsizliklerin yaşanması gibi olaylar olumsuz miras örnekleri arasında yer alır (Cashman, 2006; Hiller, 2006; Preuss, 2006). Bu tanımlamalar oyunların ardında bıraktıklarının tarih içindeki sürekliliğini ve değişik disiplinlerden ve etmenlerden etkilendiğini gösterir. Olimpiyat Oyunları ev sahibi kent içerisinde sadece 16 gün içerisinde son buluyor olsa bile oyunların mirasının etkileri oyunlardan sonraki 10-20 yıllık bir süreyi kapsayabilir. Cashman (2003) oyunların mirasını 7 ana başlık altında gruplar:

- Ekonomik (doğrudan ve dolaylı)
- Yapılı çevre (spor yapıları harici)
- Bilgi ve eğitim
- Kamu yaşamı, siyaset ve kültür
- Spor (üst seviye performanslar/ kitlelerin katılımı/ finans desteği)
- Yapısal spor altyapısı
- Semboller, hatıralar ve tarih

Preuss (2006) ise oyunların mirasını Cashman ve diğer araştırmacılardan daha geniş bir kapsamda sınıflar. Oyunlar öncesi yapılan birçok çalışmanın adaylık sürecinin başarıyla atlatılabilmesi için planlı, pozitif ve maddi boyutlar içerisinde düşünüldüğünü vurgulayan Preuss, aslında oyunların mirasının planlı ve plansız, olumlu ve olumsuz, somut ve soyut, maddi olmayan yapıların oyunlar ile şekillenip geriye kente kalacağını ifade eder. Planlı yapılaşma sürecine örnek olarak oyunlar için inşa edilen yapıların oyunlar sonrası süreçte dönüştürülerek kent içi turist çekim noktalarından biri haline getirmek yer alabilir. Oyunlara hazırlık sürecinde inşa edilen yapıların bazıları hedeflediği alanı olumlu etkilerken diğer bir alanı olumsuz yöne çekebilir. Bazı yapılar turizm endüstrisini canlandırırken, doğa koşullarını kötü yönde etkileyebilir. Oyunların mirasının sınıflandırılmasında diğer bir etken olan somut ve soyut değerlerin anlaşılmasında yine turizm odaklı örneklerden yararlanılabilir. Oyunlar sonrasında kenti ziyaret eden turist sayısı kayıtlar ile değerlendirilirken, kentin imajındaki değişim ile turist çekim noktası haline gelmesi

fiziksel olarak anlaşılmayabilir. Zaman kavramı da mirasın sınıflandırılmasını etkiler.

Mirasın kapsadığı, etkilediği zaman aralığı altyapı çalışmalarında olduğu üzere geniş aralıkları kapsayabilir ya da Olimpiyatlara dahil edilen kültür organizasyonları gibi çalışmalar, festivaller göreceli olarak daha kısa süreli etkiye sahip olabilir. Oyunların mirası ayrıca oyunları özel yapılar tarafından şekillenen mekanlara göre sınıflandırılabilir. Olimpiyat Oyunları'nın düzenlendiği alan ve çevresi kentin diğer bölgelerine kıyasla itibar ve kentsel yapılaşma açısından daha çok etkilenir.

Oyunların mirası konusundaki diğer bir bakış açısı ise oyunların mirasını iki ana başlık altında inceler. Bu başlıklardan ilki "sportif mirastır". Oyunlardan geriye kalan sportif mirası sporun tüm alanlarını ele alması ve oyunların başarıyla organize edilmesi, yenilenen ve yeni inşa edilen spor tesisleri, sportif hizmetler ve spor kültürü ile kamuya ve özellikle gençlere oyunların ardından olumlu izler bırakabilmesidir. Diğer ana başlık ise "kent mirası" 'dır. Kent mirası mekansal, ekonomik, sosyal ve kültürel, çevresel, yönetsel, duygusal ve algısal boyutlarda miras kavramını ele alır. Mekânsal miras tesisler ve bulundukları alanları, kent altyapısını ve kentin genel kalkınma özellikleri üzerine sorgulamalar yapar. Ekonomik miras üzerine çalışmalar yapılabilecek ek yatırımları, turizmdeki artışı, iş olanaklarındaki sürdürülebilir büyümeyi ve kent pazarlamasını inceler. Engelliler gibi toplumun daha az güçlü gruplarının kente katılımına yönelik yaklaşımlar, eğitim sistemindeki kalkınma programları ve organizasyonun tanınabilirliği üzerine yapılan çalışmalar sosyal ve kültürel mirasın ilgi alanına girer. Çevresel miras ise kent içerisinde daha fazla yeşil alanların oluşturulması, çevresel standartların yükseltilmesi ile ilgilidir. Ortaklıklar, işbirlikleri ve oluşturulan ağ bağlantıları yönetim mirasının kapsamı içerisinde. Duygusal miras konuları arasında sporcuların ve kentlilerin oyunlar hakkında hissettikleri yer alır. Algı mirası ise kentin imajı ve uluslararası boyuttaki itibarı konularını kapsar.

Etki ile Miras arasındaki fark

"Etki" ve "miras" sözcükleri Olimpiyat Oyunları'nın sebebiyet verdiği olayların üzerine kullanılır ve bazı durumlarda birbirlerinin alternatifleri olarak görülürler. IOC (2011) her iki kelimeyi şöyle tanımlamıştır;

" 'Etki' kelimesi genellikle bir programın, planın veya projenin, ekosistemler, toplum ve/veya ekonomik sistemler üzerindeki doğurduğu sonuçlar için kullanılır. 'Etki' daha çok olumsuz, yıkıcı ve zarar verici sonuçların anlatımında kabul görür. Buna karşılık

Çizelge 3.6 : Dev Spor Organizasyonlarının Ev Sahibi Kentler ve Toplumlar Üzerindeki Olası Etkileri (Preuss ve Solberg, 2006)

Etkinin türü	Olumlu	Olumsuz
Ekonomik	- Ekonomik hareketlilik - İş fırsatlarının yaratılması - İş gücü arzındaki artış - Yaşam standartlarındaki artış	- Oyunlar süresince fiyatlardaki artış - Gayrimenkul spekülasyonları - Turist çekememe - Daha iyi alternatif yatırım olanakları - Güvenlik maliyetleri - Fazla borçlanma - Vergideki artış
Turizm / Reklamcılık	- Bölgenin bir seyahat bölgesi olarak tanıtımı - Bölgedeki yatırım fırsatları ve reklamları hakkında bilgi artışı - Yeni konaklama mekanları ve turist çekim noktalarındaki artış	- Yetersiz tesisler, kötü deneyimler ve suç olayları sebebiyle itibar kaybı -Mevcut yönetimlerin yerel yeni oluşumlara karşı olumsuz tepkileri
Fiziksel / Çevresel	- Yeni tesislerin inşası - Kent altyapısındaki gelişmeler - Tarih birikiminin korunumu - Çevrenin desteklenmesi - Spor üzerine etkiler	- Ekolojik tahribat - Doğa süreçlerindeki değişim - Mimari kirlilik - Tarih birikiminin zarar görmesi - Fazla kalabalık - Kullanılmayan tesisler
Sosyal / Kültürel	- Organizasyon ile ilgili çalışmalara yerel halkın katılımının daimi kılınması - Bölgesel değerlerin ve geleneklerin kuvvetlendirilmesi	- Reklamcılık çalışmalarının fazla kişisel yada özel hayat ile ilgili olması - Turizm imkânlarının arttırılması için organizasyonun doğası gerekenlerin yapılmaması - Suç oranındaki artış ihtimali - Toplum yapısındaki değişimler - Toplumsal düzenin bozulması
Politik / Yönetimsel	- Uluslararası alanda bölgenin ve değerlerinin tanınması - Planlamacıların yeteneklerindeki artış - Uluslararası anlayış	- Elit değerler uğruna organizasyonun ruhunun bozulması - Organizasyonla başa çıkamama - Hedeflere ulaşamama - Yönetimsel ücretlerde artış - Oyunları kullanarak desteklenmeyen kararları uygulamak - Yolsuzluk

'miras' sözcüğü daha çok pozitif sonuçların ifade edilmesi için kullanılır. Dahası 'miras' bu tip olumlu gelişmelerin daha uzun dönemdeki yansımalarını ifade eder.

Bir 'etki' kalıcı ya da geçici, dolaylı ya da doğrudan, geri dönüşümlü ya da dönüşümsüz, net ya da bulanık, kısa dönemli ya da uzun dönemli olabilir. 'Etki' kelimesinin aleyhinde kullanılan 'miras' genellikle etki sonrasındaki pozitif değerleri ifade eder. Genellikle sadece ani 'etki'lerden fazlası olup, uzun dönemleri kapsar."

3.4.2 Olimpik miras ile ortaya çıkan fırsatlar

Olimpiyat Oyunları'ndan geriye kalanların kısa ve uzun dönemli etkileri, yarattığı fırsatlar değişkenlik gösterebilir. Oyunlara hazırlık kapsamında kente kazandırılan stadyumlar incelendiğinde bulunduğu çevre için yaratmış olduğu gürültü kirliliği olumsuz etkiler arasında değerlendirilir. Ancak yapı bulunduğu çevredeki gayrimenkullerin değeri yükselteceğinden bölgede yaşayanların bazıları stadyum üzerinden kazanımlar yaratabilir (Preuss ve Solberg, 2006). Gayrimenkullerin değerlendirilmesinden zarar görecekt kitlelerde mevcuttur. Anlaşıldığı üzere Olimpiyat Oyunları için yapılan planlama ile şekillenen ev sahibi kentlerde oyunlar sonrasında oluşabilecek kazanımlar ve aynı zamanda problemler mevcuttur. Oyunlar sonrasında kentin kazanımları aşağıdaki başlıklarda özetlenmiştir;

Ulaşım

Oyunlara ev sahipliği yapan şehirde ulaşım mirası denildiğinde yeni yapılmış ve genişletilmiş yollar ile yeraltı ulaşım sistemleri ifade edilir. Yapılacak çalışmalar ile birlikte kent içi trafik problemleri azaltılır ve vatandaşlara toplu taşımanın kullanılması teşvik edilir. Kentin ulaşım hatlarının kesiştiği düğüm bölgelerinde aktarma tesisleri kurulabilir. 1964 Tokyo Oyunları hazırlık sürecinde hızlı tren çalışmaları, 1964 Tokyo, 1976 Montreal, 1988 Seul, 1992 Barselona ve 2004 Atina Oyunları hazırlıkları kapsamında kentlerin metro hatları üzerine çalışmalar yapılmıştır. Barselona, Atina ve Pekin Oyunlarında kentlere kazandırılan uluslararası havaalanları Olimpiyatlar ile bağlantılı ulaşım altyapısı gelişmeleri arasında yer alır.

Şekil 3.2 : 2008 Pekin Oyunları - Pekin Uluslararası Havaalanı 3'nolu Terminal (2008 Pekin Oyunları Resmi Raporu, 2010)

Sportif Kalkınma

Çok sayıda sporcunun birbirleriyle yarıştığı oyunların düzenlenebilmesi için ev sahibi kentlere içerisinde uluslararası standartlara ve en gelişmiş teknoloji imkanlarına sahip spor tesisleri kazandırılır. Bu spor tesisleri ev sahipliği yapmış olan kentin başka spor organizasyonlarına da ev sahipliği yapabilmesi için çok değerli bir alt yapı oluşturur. Bu durum kentin katılımını ve sportif atmosferin geliştirirken aynı zamanda spor tesislerinin gelecekteki kullanımını garanti altına alır ve vatandaşların spor alanlarına ilgisini artırır. Ayrıca gelişmiş spor tesisleri kent tarafından fazla bilinmeyen spor dallarının tanıtılmasına yardımcı olur.

Konutlandırma

Olimpiyatlar için yapılan konut çalışmaları sporcular, hakemler ve medya görevlileri için yapılır. Çok sayıdaki ziyaretçi için ise kent içerisinde oteller hazırlanır ve oda sayıları artırılır. Geçmiş tecrübelerle bakıldığı zaman, Olimpiyat köyleri oyunlar sonrasında toplumun ekonomik gücü zayıf kesimlerine hizmet etmiştir. 1984 Los Angeles ve 1996 Atlanta Oyunları sonrasında ise köy, öğrenci yatakhane olarak kent üniversitelerine tesis edilmiştir. 2012 Londra Oyunları'na gelindiğinde ise

Olimpiyat Köyü oyunlar sonrasında kente miras olarak bırakılmıştır. Köy içerisindeki 2.818 birim dönüştürülerek, yeni konut bölgesi olarak kente kazandırılmıştır. 6000'den fazla kişiye hizmet edecek konut bölgesi açık alanları ve kamu tesisleri ile gelişmeye devam edecektir.

Şekil 3.3 : 2012 Londra Oyunları - Oyunlar sonrasında Olimpiyat Köyü (Url-4, 2013)

Kamu Hizmetleri

Olimpiyat Oyunları'nın kentsel kalkınma programlarıyla ilişkilendirilmesiyle birlikte oyunlara hazırlık sürecinde daha geniş bir bakış açısıyla kentlerin sorunlu alanları irdelenmeye başlanır. Kentlerde ekonomik, çevresel ve demografik problemlere çözüm aranıldığı gibi kentlilerin faydalandığı hizmetler üzerinde de çalışmalar yapılır. Yani Oyunlara hazırlık sürecinde kente kazandırılan kanalizasyon sistemleri, belediye su tedarik sistemi, çöp toplama teknikleri ve iletişim tesisleri kamu hizmetleri alanında kente miras olarak kalır. Olimpiyat Oyunları Tokyo ve Roma kentleri gibi geçmişte ev sahipliği yapmış bazı kentlerde su tedarik sistemindeki gelişmeler doğrultusunda, kentsel çevrenin ve vatandaşların yaşam kalitesinin artmasını sağlamıştır (Preuss, 2004).

Kent Hizmetleri

Kent formuna sosyal sıkıntılardan daha çok önem verilmesi özelinde eleştiriler alan Seul Oyunları kentin yapıları çevresi üzerinde önemli çalışmalar yapmıştır. Oyunlar kentin yeniden değerlendirilebilmesi ve temizlenebilmesi, parkların, açık alanların kirlilik karşıtı programlara dahil edilmesi ve hava kirlilik kontrollerinin yapılabilmesi için fırsat olarak görülmüştür. Hazırlık sürecinde yapısal çevrenin güzelleştirilmesi, trafik sistemlerinin düzenlenmesi, turizm olanaklarının artırılması ve kültürel faaliyetlerin geliştirilmesi ile birlikte kentlilerin katılımının artırılması için çalışmalar yürütülmüştür (Coaffee, 2011). Oyunlara ev sahipliği yapmış kentlerin bozulmuş bölgelerini ve yeni yaratılmış kamusal açık alanlarını değerlendirerek kent merkezinin dönüşümü üzerine çalışmalar yapılmıştır. Özellikle bazı Olimpiyat kentlerinde yaratılan Olimpiyat parkları, oyunlardan sonra değerlendirilmeyle, vatandaşlar için yeni ve önemli dinlenme alanlarına dönüşmüştür.

Ticaret

Ulaşım olanaklarındaki artış ve kentsel çevredeki düzelmeler sayesinde kentin yeni gelişmekte olan bölgelerinde kurulacak satış birimleri için fırsatlar oluşur. Özellikle Olimpik mirasın merkezindeki bölgeler kent hizmetleri ve altyapı imkanları ile yeni firmalar ve profesyonel hizmetler için bulunmaz fırsattır.

3.4.3 Olimpiyat Oyunları sonrasında oluşabilecek problemler

Geçmiş oyunlara ev sahipliği yapan kentlerde görüldüğü üzere kentler sadece oyunların düzenlediği sürece odaklanır ve oyunlar sonrasında meydana gelebilecek problemleri göz ardı eder. Oyunlardan yaklaşık yedi yıl önce, adaylık sürecinde, oyunların mirası için verilmiş sözler organizatörler tarafından unutulur.

Oyunlar sonrasında en sık karşılaşılan problemlerden biri inşa edilen spor tesislerinin kullanılmaz duruma gelmesidir. Sydney örneğinde görüleceği üzere oyunlar için hazırlanmış olan iki Olimpiyat Stadyumu, Avustralya Stadyumu ve Superdome, Olimpiyat Oyunları sonrasında başka organizasyonların ve vatandaşların dikkatini üzerinde toparlayamamıştır. Bu durumun oluşmasındaki en büyük etkenler Sydney'in sınırlı sayıdaki nüfusu ve kentin oyunların mirasını korumadaki başarısızlığıdır. 1956 Melbourne Oyunları'nda ise velodrom ve yüzme havuzu kentin sportif kalkınmasına yardımcı olamamıştır. Velodromda yer alan bisiklet yarışları için kullanılan pist gereken özel ihtiyaçları karşılayamadığı için oyunlar sonrasında

yıkılmıştır. Yüzme havuzu ise bakım masraflarının kentin yüzme kulübü üzerine ağır bir yük bindirmesinden ötürü yeterli bakım çalışmaları hizmetinden faydalanamamıştır. Dolayısıyla zamanla kullanılmaz hala gelmiştir (Chalkley ve Essex, 1998). 2004 Oyunları'nın düzenlendiği Atina kentinde ise tesislerin oyunlar sonrası kullanımı için planlamada aksaklıklar yaşanmıştır. Oyunlar tamamlanana kadar hiç bir çalışmanın yapılmaması sebebiyle halen atıl durumda bekleyen bir çok tesis tekrar canlandırılmayı veya yıkılmayı beklemektedir.

Şekil 3.4 : 2004 Atina Oyunları - Oyunlar sonrasında madalya kazanan sporculara adanmış çeşme ve grafiti ile kirletilmiş mermerleri (Url-5, 2013)

Benzer sıkıntılı durumlar 2008 Pekin Oyunları kapsamında inşa edilen spor tesislerinde de yaşanmıştır. Pekin'de büyük bütçeler ile uluslararası tanınırlığı olan mimarlar tarafından projelendirilen Olimpiyat Stadyumu (Bird's Nest) ikonik tasarımı ile oyunların sembolüne dönüşmüştür. Hazırlık sürecinde yapılan tüm çalışmalara rağmen, oyunların üzerinden geçen bir yıllık süre içerisinde sadece bir konser, bir opera ve bir futbol karşılaşmasına ev sahipliği yapmıştır. Şu an için sadece turistlerin ziyaretine açılmış olan stadyumun bakımı için gereken para mevcut işletme çözümleri ile karşılanamamaktadır. Eğer Olimpiyatlar için hazırlanan spor tesislerinin bakımı için harcanan para, kamu fonundan sağlanmaya devam ederse kentler için farklı sorunlar ortaya çıkacaktır. Stadyumların haricindeki kamu

servisleri bu ekonomik kısıntıdan etkilenebilir ve bazı hizmetler tamamen durdurulabilir.

Şekil 3.5 : 2008 Pekin Oyunları - Meşhur Olimpiyat Stadyumu (The Bird's Nest) oyunlar sırasında kullanımı (Url-6, 2013)

Şekil 3.6 : 2008 Pekin Oyunları - Meşhur Olimpiyat Stadyumu (The Bird's Nest) oyunlar sonrasında kullanılmadan bekliyor (Url-7, 2013)

Oyunlar için yapılan hazırlıklar sonucunda ortaya çıkan bir diğer sıkıntı ise kentin belirli bir bölgesinin soylulaştırılmasıdır. Özellikle oyunlar kapsamında sporcular, medya görevlileri, hakemler için temel standartları karşılayan konut yapıları, oyunlar

sonrası inşaat maliyetlerini karşılamak üzere planlanır. Oyunlar sonrasındaki süreçte ise genellikle konut yapılarının dar gelirliilerin kullanımına açılması ön görülür. Ancak, yeni üretilen konutların satışından kar elde edilebilmesi fiyatlar atış gösterir ve bölgeye orta-üst gelirli bireyler yerleşir. Az gelirliiler için ortaya konulan hedefler unutulur. Benzer soylulaştırma süreci Barselona Oyunları'nda yaşanmıştır. İşçi sınıfından insanların yaşadığı bölge, çoğunlukla üst gelir gruplarının yaşam alanı olacak şekilde dönüşüm geçirmiştir. Bir başka soylulaştırma süreci 1996 Atlanta Oyunları'nda gerçekleşmiştir. Özel sektörün desteği ile organize edilen oyunlar kapsamında, dünyaca ünlü firmaların lobi çalışmaları sonucunda, yeni orta sınıf mahallelerinin kurulabilmesi için kentin mevcut dokusu yok edilmeye ve o bölgede ikamet eden topluluk yaşan alanlarından ayrılmaya zorlanmıştır. Bu tarz yaklaşımlar sadece sosyal kutuplaşmalara neden olmaz aynı zamanda kentlerin tarihi birikimine zarar verebilir. Asya'da gerçekleştirilen oyunlara hazırlık süreçlerinde kentin yerel mimari özelliğini taşıyan eski yapılar zarar görmüştür ve yıkımların gerçekleştiği bölgelerde yüksek katlı konut yapıları inşa edilmiştir. Bölgelerde yaşanan değişim sonrasında konutların kira miktarları artmış ve dolayısıyla bölgede yaşayan ve çalışan az gelirli kesim de bölgeden ayrılmaya zorlanmıştır.

Şekil 3.7 : 2008 Pekin Oyunları - Oyunlara hazırlık sürecinde alan kazanabilmek için yıkılan evlerden biri, duvardaki grafiti çalışmasında polis ev sahiplerini dışarı çıkarıyor (Associated Press/Elizabeth Dalziel)

Özetle, Olimpiyatlar ev sahibi kentlerde yenileme ve yeniden yapılandırma kapsamında faydalı olabilirler. Bu değişim sürecinin yaratılabilmesi için genellikle yeni yapıların inşa edilmesi yöntemi kullanılır. Kentsel servis hizmetlerinin ve ekonomin canlanması, iyiye doğru yönelmesi hedeflenir. Ancak gelişmeler kentte yaşananlar üzerinde farklı etkiler doğurabilir. Yeniden yapılanan kentlerde büyüyen sosyal eşitsizlikler görülebilir.

3.5 Bölüm Özeti

Le Coubertin'in Olimpiyat Oyunları'nın yayılması üzerine hedeflerinden biri Dünya'daki her bireyin sporun ruhunu hissedebilmesi ve sporun kitlelere yayılabilmesi için oyunların Dünya'nın farklı yerlerinde organize edilmesidir. Tüm manevi değerlere ek olarak, yarışmaların düzenlendiği yeni stadyumlar gibi tüm spor tesisleri ve Olimpiyat Köyü, ulaşım ağları gibi diğer altyapı olanakları oyunların sonrasında ev sahibi kentlere miras olarak kalan yapısal kazanımlardır.

Son yirmi yılda düzenlenen Olimpiyat Oyunları'nın bütçelerinin büyük bir ivme ile artış göstermesi, oyunların kazanımlarının ev sahibi kentler için nasıl sürdürülebilir olabileceği sorusunu tartışmaya açmıştır. 2000 Sydney Oyunları adaylık süreci ile ortaya konulan "miras" kavramı takip eden adaylık süreçlerini şekillendirmiştir. Geçmiş tecrübelerden anlaşılabileceği gibi ev sahibi kentler oyunların yapısal mirasından oldukça az seviyede faydalanabilmiştir ve hatta bazı durumlarda yapılar kentlerde problemler meydana getirmiştir. Spor tesislerinin ve ulaşım ağlarının az kullanımı, yüksek bakım maliyetleri ve çok gelişmiş spor tesislerinin yerel halk tarafından kullanılamaması genel problemler arasında yer almıştır. Tüm bu problemlerin oluşmasında kentlerin uzun dönemli kalkınma planları ile oyunların yapısal mirasının aynı paralellikte planlanmamış olmasıdır.

IOC tarafından ev sahibi kentlere verilen ve yedi yılı kapsayan oyunlara hazırlık süreci tüm detaylarıyla netleştirilmiştir ve tartışmaya açık değildir. Belirlenen bu süreç ev sahipliği yapacak kentlerin hızlı planlama süreçleri sonrasında önemli hatalar yapmasına sebebiyet verebilir. Geri dönüşü olmayan planlama hataları ortaya çıkabilir. İçerisinde çeşitli kamusal hedeflerin yer aldığı planlama sürecinde planlamacılar ve siyasiler arasındaki uyumsuzluklar oyunların başarılı şekilde gerçekleştirilebilmesi için belirli düzeylerde giderilebilir. Ancak oyunlar sonrası süreçte miras olarak değerlendirilecek tesislerin muhtemel kullanıcıları olan yerel

halk planlama sürecinde kendine yer bulamaz.

Özetle; adaylık, hazırlık, oyunlar ve oyunlar sonrası süreçleri Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliği yapan tüm kentlerin tecrübe ettiği aşamalardır. Oyunlara adaylık sürecine dahil olan kentlerin oyunlara ev sahipliği yapma motivasyonları ile kentlerin vizyonları arasındaki uyum önemlidir. Çünkü bir sonraki aşamada oyunların ihtiyaçları ile kentin gelecekteki ihtiyaçları arasındaki ilişki oyunların planlamasının ve kent planlamasının en önemli meselesi olacaktır. Bu ikili arasındaki uyumun, yakınlığın artması sonucunda Olimpiyat Oyunları mirası kentlerin geleceğine, dolayısıyla kentsel kalkınmaya yararlı olacaktır. En son aşamada ise Olimpik mirasın kentsel kalkınma üzerinde yarattığı fırsatlar oyunlara ev sahipliği yapan kentlerin gelecekteki gelişimleri için attığı önemli adımlar arasındadır.

4. OLİMPİYAT OYUNLARI'NA EV SAHİPLİĞİ YAPAN KENTLERDEKİ OLİMPİK TESİSLERİN OYUNLAR SONRASINDAKİ KULLANIMLARI

4.1 Olimpik Tesislerin Kullanımını Çeşitleyen Etmenler

Olimpik tesisler, spor kompleksleri sporcuların mücadele ettiği aynı zamanda hem sporcular hem de izleyiciler için önem taşıyan yapılardır. Olimpiyat Oyunları tasarımıyla, yapıların inşa süreleriyle, organizasyon planlamasıyla ve uzun süreli kullanım üzerine çalışmalarıyla uluslararası alanda dikkatleri çekmektedir. Oyunlar için planlanan spor tesisleri sadece tek bir spor dalına hizmet edebileceği gibi, farklı spor karşılaşmalarına sahne olabilecek şekilde planlanabilir ya da olimpiyat köyleri gibi kurgular içerisinde görev alabilir. Spor tesisleri ev sahibi kentin, ülkenin kültüründen ve tarihinden beslenen tasarım anlayışları ile şekillenebilir. Barselona'da Montjuic bölgesinde yer alan su sporları tesisi konumunun verdiği avantaj ile panoramik Barselona manzarası sunarken, Pekin'de oyunlar için özel olarak inşa edilen Olimpiyat Stadyumu (The Bird's Nest) ikonik tasarımı ile ülkenin mimari ve kültür özelliklerini yansıtmaktadır.

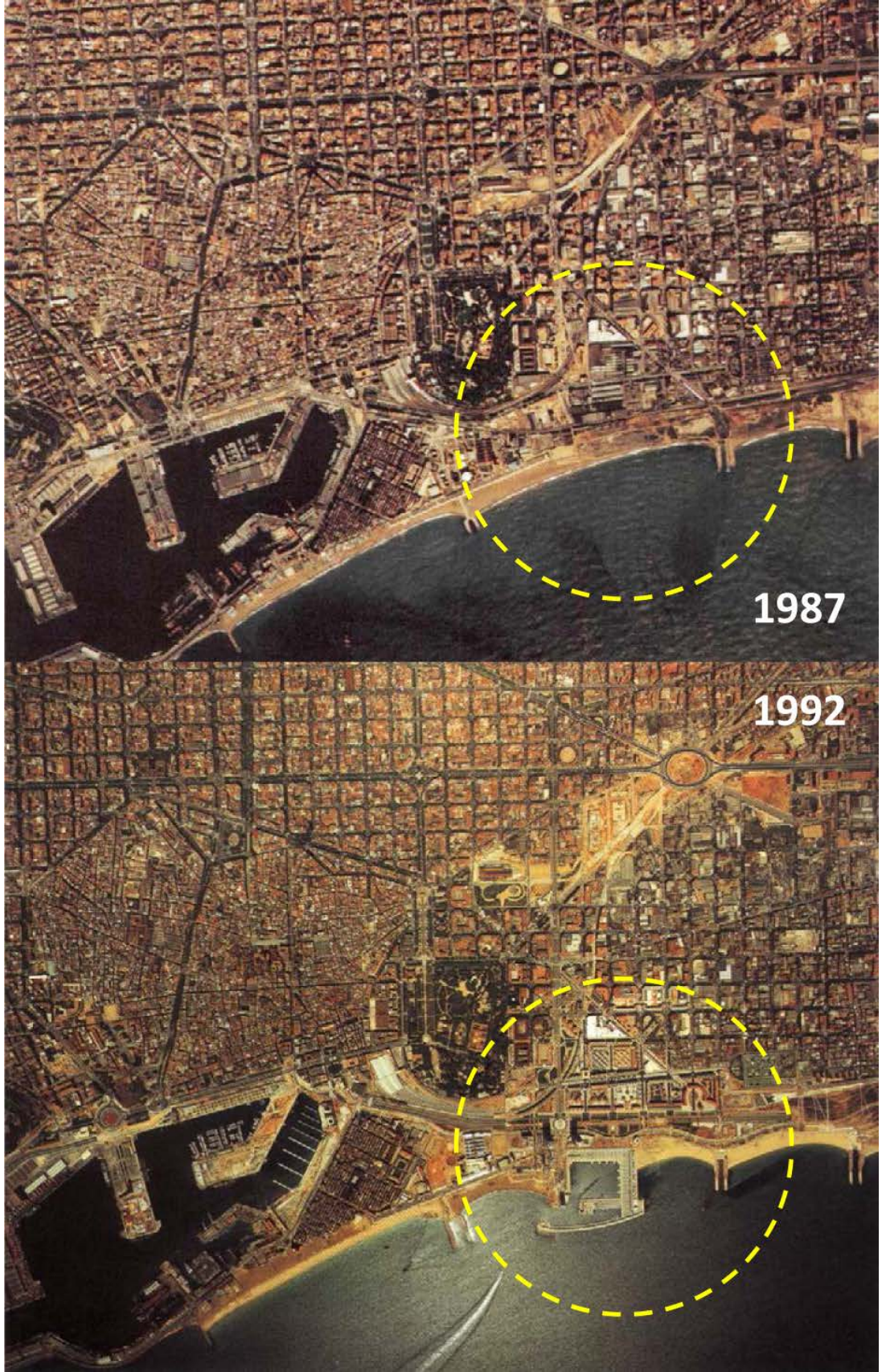
4.1.1 Kentsel ölçekteki etmenler

Olimpik tesislerin ev sahibi kentlerin dokusuyla bütünleşebilmesi önemli bir başarıdır. Tesisler ve kent dokusunun bütünlüğü sağlanabilirse, oyunlar öncesi ve sonrasında tesislerin yer aldığı bölgede yeni oluşumlar için fırsatlar ortaya çıkar. Spor tesislerinin bulundukları çevreye ekonomik ve sosyal canlılık getirmesi oyunlar sonrası süreçte bu tesislerin sürdürülebilir kılınabilmeleri için önem taşır. Kazan-kazan ilkesiyle benzerlik gösteren bu durumun anlaşılabilmesi için tesislerin kent ile kurduğu ilişkinin aşağıdaki maddelerde yer aldığı şekilde irdelenmesi gerekmektedir:

- Spor tesislerinin bulunduğu bölgelerin kent ile ilişkisi
- Spor tesislerinin bulunduğu bölgelerin birbirleriyle olan ilişkisi

4.1.1.1 Tesislerin bulunduğu bölgelerin özellikleri

Spor tesisleri için bölge seçimi yapılırken üç farklı eğilim görülür. Kent merkezi, kentin dış çeperi ve eski sanayi bölgeleri başlıca seçilen bölgelerdir. Mevcut durumu kötüleşmiş kent merkezlerinin canlandırılması beklentisiyle spor tesisleri merkezlerde konumlandırılır. Bu özellikteki yerleşimlerin en önemli özelliğı planlanan yatırım maliyetlerinin azaltılmasıdır. Kent özelinde hızlı bir geri dönüş sağlanmamış olsa bile kent daha yaşanabilir hale gelerek kentsel mekân kalitesi arttırılmış olur. Bu düşüncelerle kent merkezine konumlandırılacak spor yapıları, kendisini fiziksel çevrenin kalkınma sürecinde önemli rol oynar. Spor tesisi çevresi ve tüm mahalle tesisin oluşturacağı canlılıktan faydalanacaktır. Ancak; Olimpiyatlar özelinde inşa edilecek yapıların kalkınma sürecine etkileri her zaman olumlu yönde olmaz. Tesisler organizasyonlar süresince bulundukları bölgeye çok fazla sayıda insanın toplanmasına sebep olacağından bölgede aşırı yoğunluk gözlemlenecektir. Alan seçimindeki ikincil eğilim kent merkezinden uzak olan gelişmeyi bekleyen boş alanlardır. Kent merkezinde büyümenin sınırlanması ve iş ve kültür aktivitelerinin merkezden uzaklaştırması bu yaklaşımın önemli avantajlarındandır. Bu yerleşim eğilimi ile oluşabilecek sosyo-ekonomik problemlerin sayısı azalacaktır. Merkezden uzakta konumlanan tesislerin merkezle bağının sağlanabilmesi için büyük yatırımlar gerekir. Ulaşım yatırımlarıyla birlikte kentin çeperlerinde yer alan bölgede inşa edilecek tesisler ilk zamanlarda kapasite problemleriyle karşılaşabilir. Eğer planlama doğru yapılırsa, yapılan tüm yatırımlar bölge için ateşleyici özellik kazanabilir ve inşa edilen tesisler bölge için yeni fırsatlar yaratabilir. Ancak, spor tesisleri ile birlikte gelişmeye açılan alanların planlama sürecinde eksiklikler yaşanır, tesislerin etrafında kenar mahalleler oluşabilir. Plansızca yapılaşan, sosyal ve ekonomik açıdan eksiklikleri bulunan bölgelerin oluşması, Olimpiyat tesislerinin prestijini kötü şekilde etkileyecektir. Alan seçimindeki üçüncül eğilim ise eski sanayi bölgeleridir. Bu bölgelerin kent merkezlerine yakın olması sebebiyle ulaşım olanakları oldukça fazladır. Kentin sanayi geçmişinin mirası özelliğini taşıyan yapılar, kentin diğer yapılı çevresi içerisinde atıl şekilde sıkışıp kalmıştır. Olimpiyatlar bu bölgelerdeki yapıların spor tesislerine dönüştürülmesi için çok uygundur. Eski sanayi bölgelerini çevreleyen bozunmuş bölgeler ise spor parklarına çevrilerek oyunlar için üretilen spor tesislerinin kapasite problemleriyle karşılaşmasını engelleyecektir.

Şekil 4.1 : 1992 Barselona Oyunları - Oyunlar öncesi ve sonrası Poblenou bölgesi (1992 Barselona Oyunları Resmi Raporu, 1992)

4.1.1.2 Tesislerin kent içi organizasyonu

Olimpiyat tarihinin başlangıcından itibaren kullanımdaki verimliliğin artması ve ulaşım kolaylığı sebebiyle tüm spor tesisleri tek bir spor parkı içerisinde yer almıştır. Tek bir alanda yoğunlaşan Olimpik tesisler büyük ölçekli inşaat sürecine ve tesislerin bulunduğu alanda yoğunlaşan kalkınma çalışmalarına neden olmuştur. Bu tip yaklaşımlar kent içerisinde çeşitli sosyal adaletsizliklerin oluşmasına ve bazı az gelirli grupların yaşam alanlarını terk etmesine sebebiyet vermiştir. Bir merkezde yoğunlaşan yapılar sporcular ve izleyiciler için erişim kolaylığı yaratmıştır. Ancak kentin diğer bölgeleriyle spor tesislerinin yer aldığı bölge arasında ulaşım bağının kuvvetlendirilmesi gerekir. Oyunların ölçeğinin artması sebebiyle tüm tesisleri tek bir park içerisine yerleştirmek oldukça zorlaşmıştır. Oyunların gelişmesine paralel olarak kent için ulaşım olanaklarının artması tesislerin kent içine dağılmasını ve birden fazla spor parkı planlamasını kolaylaştırmıştır.

Büyümekte olan kentlerde güçlü merkezi yapı yavaşça kırılmaktadır. Kentler birkaç farklı merkeze bölünerek kentsel boşluklara yayılmıştır. Farklı merkezlerin bütünlüğü ile kentlerin yapılı çevresi şekillenmiştir. Aynı şekilde Olimpiyat Oyunları planlanması sürecinde spor tesislerinin kent içerisinde birden fazla bölgede yoğunlaşması kent ölçeğinde büyük parkların, dinlence alanlarının, gelecekteki fuar alanlarının ya da üniversite kampus alanlarının oluşabilmesi için imkanlar yaratır. Birden fazla merkez arasında dağılan tesislerin yoğunluğundaki azalma ile birlikte yönetim sıkıntıları ile sosyal eşitsizliklerin yaratılma ihtimali azalır. Planlama sürecinde ise tesislerin gelecekteki ihtiyaçları doğrultusunda ve bulunacakları bölgelerin kalkınmalarına yardımcı olacak şekilde gruplanmaları gerekir.

Bir diğer seçenek ise spor tesislerinin birliktelik göstermeden kent içine ayrıışık biçimde dağılmasıdır. IOC ve sporcular spor tesislerinin bir bölgede odaklanmasını tercih ediyor olsalar da bazı durumlarda bu mümkün olmayacaktır. Spor tesislerinin ayrıştırılması tesislerin kent dokusuna ve ulaşım altyapısına etkisi orta seviyede olacaktır. Bu şekilde oyunlar tek bir kentsel mekâna bağlı kalmayıp, tüm kent tarafından hissedilecektir. Kent içinde yapıların ayrıştığı planlama sürecinde dikkat edilmesi gereken diğer konu ulaşımıdır. Sporcuların, hakemlerin ulaşım süreleri ve konforu Olimpiyatların işleyişi için oldukça önemli olduğu kadar kentte yaşayanlar için de önemlidir. Bu yayılmacı anlayış ile birlikte kentte yaşayanlar spor tesislerine,

evlerinden ya da iş yerlerinden çıkıp yürüyerek veya bisiklete binerek ulaşabilirler. Ayrıca ayrıışan planlama şeklinin kullanılmasıyla, bölge bazlı kamu yatırımları ile sporun kent içine yayılıp sevdinilmesi sağlanabilir ve kentlilerin oyunlara katılımı üst seviyelere çıkarılabilir.

Şekil 4.2 : 1980 Moskova Oyunları - Tesislerin Ayrışık Planla Kent İçi Dağılımı (Moskova Oyunları Resmi Raporu, 1980)

2004 Cape Town adaylık başvurusu spor tesislerinin ayrıştırılma planı üzerine oturtulmuştur. Spor tesisleri yarı-ayrıştırılmış modele dayalı planlanırken, antrenman tesisleri çeşitli toplulukların yer aldığı bölgelere dağıtılmıştır. Planlama sürecinde 42 spor tesisinden 7'si ve 77 antrenman sahasından 66'sı kentin fakir bölgelerine dağıtılmıştır (Hiller, 2000). 1992 Barselona Oyunları'nda da benzer bir planlama uygulanmıştır. Tesislerin küçük bir kısmı merkezde yer alırken, diğer büyük çoğunluğu kentin alt bölgelerine dağıtılmıştır. Bu örneklerle ek olarak tüm kent içerisine yayılan spor tesisleri farklı bölgeler arasında çeşitli bağların oluşmasına imkan tanır. Barselona ve Cape Town örneklerinin aksine 2012 Londra Oyunları tarihindeki en yoğun planlamayla düzenlenen Olimpiyat Oyunları olmuştur.

Şekil 4.3 : 2012 Londra Oyunları - Merkezci Planlı Olimpiyat Parkı
(2012 Londra Oyunları Resmi Raporu, 2013)

4.1.1.3 Tesislerin erişilebilirliği

Spor tesisleri en yüksek teknolojik altyapıya sahip olsalar dahi, kent ile bağlantısı olmayan bir bölgede yer alıyorsa Oyunlardan sonraki süreç içerisinde kapasite problemleri yaşanacaktır. Özellikle geniş alanlara yayılan ve kent merkezinden uzakta yer alan Olimpiyat parklarının, hem spor karşılaşmaları hem de dinlenme ve ticari tesislerin canlı kalabilmesi için kent merkezi ile arasındaki ulaşım olanakları sorunsuz şekilde çözülmüş olmalıdır. Ancak bu bağlantıların kuvvetli olması ile böyle büyük alanlar vatandaşlar için bir çekim noktası haline gelebilir.

Tesislerin kent ile ilişkisinin önemi kadar tüm tesislerin birbirleri ile olan ilişkileri de önemlidir. Bu ilişki özellikle oyunlarda yer alan sporcular ve hakemler için çok önemlidir. Mümkün olduğunca kısa seyahat süreleri ile yolculuk edebilmek sporcuların performansları ve müsabakaların zamanlamaları açısından önem arz eder. 1972 Münih Olimpiyat Oyunları'nda Olimpiyat Köyü'nü Olimpik Park içine dahil eden tasarım sporcular ve hakemler için kolaylık sağlamıştır. Sporcular müsabakalarının gerçekleşeceği spor tesislerine yürüyerek ulaşabilmişlerdir.

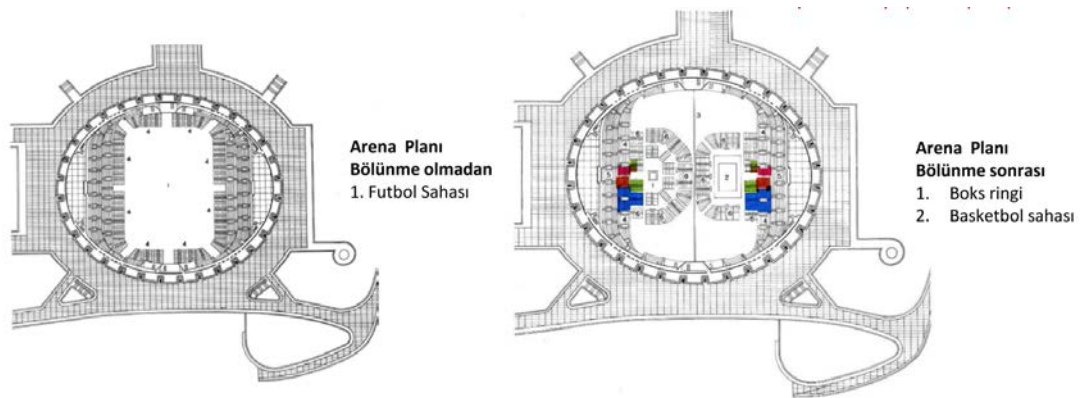
Erişilebilirlik sadece kentsel ölçekte Olimpiyat tesislerinin kapsamına dahil olmaz, aynı zamanda bina ölçeğinde yapıların sıkıntı yaşanmadan tecrübe edilebilmesi

açısından önemlidir. Özellikle son yıllarda Paralimpik Oyunları'nın Olimpiyat Oyunları programına dahil edilmesi ile birlikte bu husustaki çalışmalar hız kazanmıştır. Uluslararası Paralimpik Komitesi (IPC) Olimpiyat Oyunları'nın ve Paralimpik Oyunları'nın nasıl erişilebilir hale gelebileceği hakkında, içerisinde Oyunlara hazırlık sürecinde takip edilmesi gereken kuralları içeren bir kılavuz hazırlamıştır. Bu kılavuz içerisinde sadece sporcuların ve hakemlerin ihtiyaçlarına değil, aynı zamanda müsabakaları takip etmek isteyen bedensel engelli, tekerlekli sandalye kullanan ve görme engelli bireylerin ihtiyaçlarına yönelik maddeler de yer almıştır.

4.1.2 Bina ölçeğindeki faktörler

4.1.2.1 Çok amaçlı yapılar

Yapıların çok amaçlı özelliği kazanabilmesi için spor sahasının, birbirinden farklı aktivitelerin ihtiyaçlarına karşılık verebiliyor olması gerekir. Bu işlevler spor odaklı da ya da spor harici olabilir. 1980 Moskova Oyunları hazırlıkları yapılırken kente ve kentlilere yük olabilecek spor tesislerinin yerine esnek mekan tasarımı ile farklı özelliklerdeki kullanımlara imkân sağlayan tasarımlar kullanılmıştır. Moskova Oyunları için inşa edilen çok amaçlı yapılardan en önemlisi Olimpiski Kapalı Spor Salonu'dur. Kapalı stadyum olarak hizmet veren yapının iç mekanı bölünerek iki ayrı salona dönüştürülebilmektedir. Bu şekilde bir salon boks müsabakaları için düzenlenebilirken diğer salon basketbol karşılaşmaları için hizmet verebilmektedir.

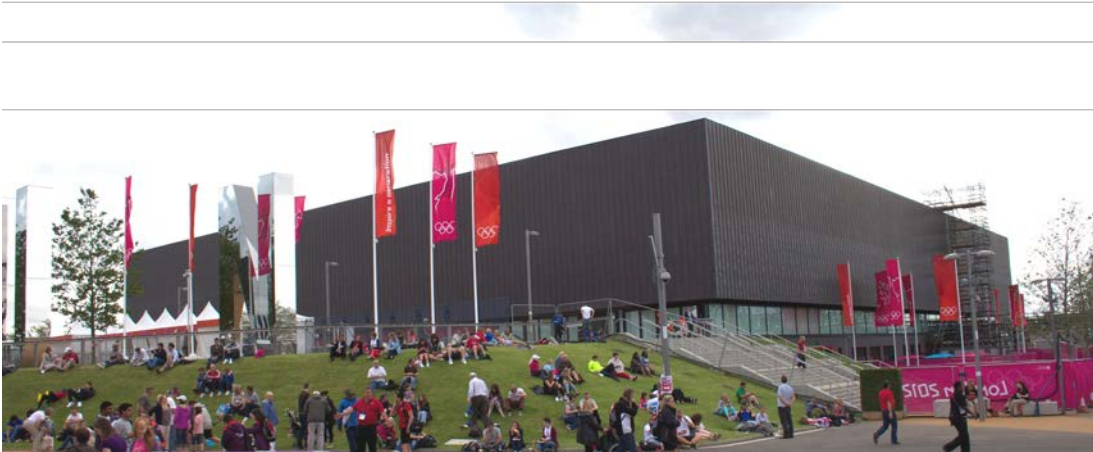

Şekil 4.4 : 1980 Moskova Oyunları - Olimpiski Spor Salonu İç Mekan Organizasyonu (Moskova Oyunları Resmi Raporu, 1980)

Şekil 4.5 : 1980 Moskova Oyunları - Olimpiski Spor Salonu
(Moskova Oyunları Resmi Raporu, 1980)

2012 Londra Oyunları'nda hentbol müsabakaları "Copper Box" spor salonunda gerçekleştirilmiştir. Salon mevcut teknik altyapısı ile farklı spor dallarına ait müsabakaların düzenlenmesine olanak sağlamaktadır. Copper Box, Londra Oyunları'nın sonra ermesi ile birlikte Olimpiyat Parkı'nda yer alan diğer kapalı spor salonlarının sökülmesi sonrasında parktaki tek kalıcı spor salonu özelliğini kazanacaktır. Tesis kentlilere, sporculara, küçük ve orta ölçekteki farklı spor müsabakalarına hizmet edecektir. Organizasyonlar sonrasında spor harici aktivitelere hizmet edebilen tesisler de tasarlanabilir. Stadyumlar, kapalı spor salonları konser salonlarına dönüştürülebilir.

Şekil 4.6 : 2012 Londra Oyunları - Copper Box Çok Amaçlı Spor Salonu (Url-8, 2013)

Şekil 4.7 : 2012 Londra Oyunları - Copper Box Çok Amaçlı Spor Salonu (Url-9, 2013)

Olimpiyatlar gibi dev organizasyonlar kapsamında tasarlanan ve organizasyonlar sonrasında miras olarak değerlendirilmesi hedeflenen yapıların birden fazla ihtiyaca cevap verebilmesi önemlidir. Yapıların birden fazla ihtiyaca karşılık verebiliyor oluşu, oyunlar sonrası süreçte kullanılmama riskini azaltır. Aynı zamanda yıl içinde sürekli işleyen tesisler hem bakım masraflarının karşılanması hem de bulunduğu çevre için ekonomik kazanımlar ortaya çıkaracaktır.

4.1.2.2 Geçici yapılar

Oyunlar sonrası süreçte Olimpiyat yapılarının mirası ve sürdürülebilirliği hakkında çalışmalar günümüzde artmıştır. Oyunlara hazırlık sürecinde üretilen yapıların kentlerde sosyal ve ekonomik problemler yaratmaması için arayış içine girilmiştir. Yenilikçi inşaat tekniklerinden faydalanılarak geçici yapıların planlama sürecine dahil edilme fikri ortaya çıkmıştır. Modern Olimpiyatlara geçiş sürecinde göz ardı edilebilecek düzeyde olan geçici tesislerin sayıları ilerleyen süreçte artış göstermiştir. 1964 Tokyo Oyunlarında binicilik ve pentatlon müsabakalarının düzenleneceği tesisler ilk defa geçici spor yapıları olarak tasarlanıp kullanılmıştır. Tokyo Oyunları takip eden süreçte ikinci defa 1996 Atlanta Oyunları'nda geçici yapılar kullanılmıştır. 50m uzunluğundaki ısınma havuzu, üniversite havuzuna ek olarak inşa edilmiştir. Bu havuz oyunlar sonrasında tekrar kullanılabilirlik üzere demonte edilmiştir.

Çizelge 4.1 : Olimpiyat Stadyumlarının Oyunlar Öncesi ve Sonrası Süreçte Seyirci Kapasiteleri (Gold ve Gold, 2011; Resmi Olimpiyat Oyunlar Raporları)

Ev Sahibi Kent	Yıl	Oyunlar Öncesi Kapasite	Oyunlar Sonrası Kapasite
Atina	1896	47.000	45.000
Paris	1900	-	-
St. Louis	1904	19.000	4.000
Londra	1908	93.000	93.000
Stockholm	1912	22.000	-
Antwerp	1920	30.000	-
Paris	1924	60.000	14.000
Amsterdam	1928	40.000	22.288
Los Angeles	1932	105.000	93.000
Berlin	1936	110.000	74.000
Londra	1948	82.000	-
Helsinki	1952	70.000	50.000
Melbourne	1956	104.000	100.000
Roma	1960	90.000	82.000
Tokyo	1964	71.000	57.300
Meksika	1968	83.700	63.100
Münih	1972	80.000	69.250
Montreal	1976	72.400	56.000
Moskova	1980	100.000	78.300
Los Angeles	1984	92.500	73.900
Seul	1988	100.000	100.000
Barselona	1992	60.000	60.000
Atlanta	1996	85.600	45.000
Sydney	2000	115.000	80.000
Atina	2004	68.000	68.000
Pekin	2008	91.000	80.000
Londra	2012	80.000	25.000

2012 Londra Oyunları ile birlikte geçici spor tesisleri üretimi geçmiş oyunlara göre bir üst seviyeye çıkmıştır. Kent merkezinde çeşitli alanlara ve kentin doğu yakasında yer alan Olimpiyat Parkı'ndaki birçok yapı geçici özellikle kurgulanmıştır. Horse Guards Parade'de inşa edilip oyunlar sonrasında sökülen Plaj Voleybolu Stadyumu geçici yapılardan biri olmuştur. İnşa süresi sadece 37 günde tamamlanan ve 15.000 kişilik seyirci kapasitesine sahip stadyum tarihi yapılar ile doğanın bir arada yer aldığı bir alanda inşa edilmiştir. Bölgenin seçiminde erişebilirlik, çevrenin gürültüsü, doğal aydınlatma ve izleyicilerin deneyimi unsurları dikkate alınmıştır. Oyunlar sonrasında ise tesis sökülerek bölgede yapısal miras bırakılmamıştır.

Londra Oyunları sonrasında kaldırılmak üzere tasarlanan bir diğer yapı topluluğu ise Olimpik Atış Alanı'dır. Yapıları saran dış zar için toplamda 18.000 m² geri dönüşümlü PVC malzeme kullanılmıştır. 7.500 kişilik seyirci kapasitesine sahip atış alanlarının inşası için 66 günde tamamlanmıştır.

Şekil 4.8 : 2012 Londra Oyunları - Oyunlar öncesi Horse Guards Parade Plaj Voleybolu Stadyumu montaj işlemi başlarken (Url-10, 2013)

Şekil 4.9 : 2012 Londra Oyunları - Oyunlar sonrası Voleybolu Stadyumu söküm işlemi başlarken (Url-11, 2013)

Şekil 4.10 : 2012 Londra Oyunları - Olimpik Atış Alanı (Url-12, 2013)

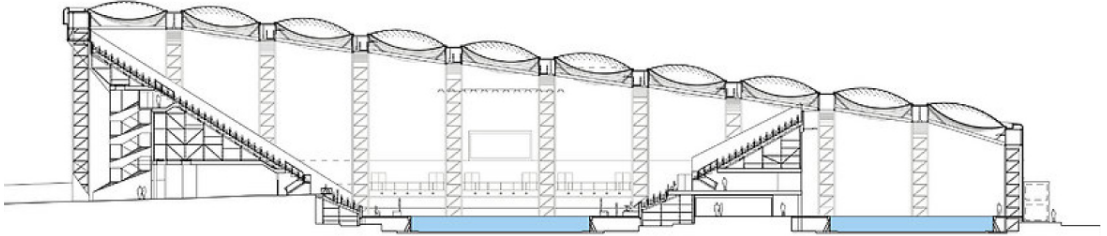

Şekil 4.11 : 2012 Londra Oyunları - Olimpik Atış Alanı
(Url-13, 2013)

2012 Londra Oyunları için inşa edilen bir diğer dikkat çekici geçici yapı ise Su Topu Arenası'dır. Eğimli örtüsü ile mekan içerisindeki yoğunlaşmanın azaltılması hedeflenmiştir. Çatı tasarımında kullanılan malzeme ile yalıtım çalışmaları desteklenmiştir. 5.000 kişilik kapasiteye sahip Arena'nın inşasında çevre dostu geri dönüştürülebilir malzemeler kullanılmıştır. Projenin birçok detayında olduğu gibi oturma alanları oyunlar sonrasında hızlıca demonte edilip başka bir projede değerlendirilebilecek özellikte tasarlanmıştır.

Şekil 4.12 : 2012 Londra Oyunları - Su Topu Arena (Url-14, 2013)

Şekil 4.13 : 2012 Londra Oyunları - Su Topu Arena (Url-15, 2013)

Oyunlar süresince ihtiyaç duyulan seyirci kapasitesi ile oyunlar sonrası süreçte talep edilen kapasite aynı olmamıştır. Kalıcı kapasitenin, geçici birimler ile desteklenerek kullanıcı kapasitesinin artırıldığı stadyumlar Oyunlar tarihinin en başından günümüze kadar devam etmiştir. Geçici tesislerin ve tasarım elemanlarının kullanımı tesislerin ihtiyaç duyduğu uzun süreli bakım yükünü ortadan kaldırır ve tesislerin çevreye olası zararlarını azaltır. Geçici sayılar ve tasarımlar sadece taşınabilir oturma birimleri ile sınırlı değildir. Olimpiyat Oyunları süresince birçok alanda geçici yapılar kullanılabilirler. Çeşitli peyzaj elemanları, taşınabilir iletişim merkezleri, taşınabilir kabinler, tuvaletler, küçük satış birimleri Olimpiyatların standartlarını karşılayabilecek düzeyde halen kullanılmaktadır.

4.1.2.3 Mevcut altyapının güncelliği

Olimpiyat Oyunları sonrası sürecin planlanmasında Oyunlar süresince toparlanan hasılat ile yapıların bakım ihtiyaçlarının karşılanabilmesi ön görülür. Oyunlar sonrasında yapıların bakım ve işletim giderleri oyunlar öncesi planlama sürecinde yapılan hesaplamalardan genellikle farklı sonuçlanır. Oyunlar sonrasında geçen yıllar yapılarda teknik altyapının güncelleştirilme ihtiyacını oluşturur. Çünkü inşa edildiği zaman içerisinde en üst teknik altyapı ile hizmet veren yapılar, yaklaşık 10-20 yıl aralığında güncelliğini kaybeder. Eğer güncelleştirme çalışmaları gereken zamanlarda yapılamazsa, teknik altyapısı yeterli olmayan yapılar profesyonel sporcular için yeterli olmayacağından yapılar zamanlar kullanılamaz hale gelir.

Anlaşılaçağı üzere oyunlara hazırlık sürecinde ön görülen tesisi giderleri ile oyunlar sonrası süreçte oluşan giderler arasında farklılıklar yaşanabilir. Bütçede oluşan açıkları yerel halka vergiler şeklinde yansıtmak bir çözüm yolu olarak görülse de vergiler halkın tepkisini çekecektir ve yapı zamanla atıl durumda yıkılmayı bekleyecektir. Teknik alt yapının güncelliği korumak için özel sektörün desteğini almak denenebilecek yöntemlerden biridir. Planlama aşamasında vizyon sahibi yaklaşımlar üretilirse sorunları oluşmadan engellemek ve yapıların profesyonel sporcuların ihtiyaçlarına sürekli hazır olmasını sağlamak mümkün olabilir.

4.2 Olimpik Tesislerin Oyunlar Sonrası Süreçte Kullanım Önerileri

Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliği yapma hakkının kazanılması ile kentlerde önemli yatırımlar planlanır. Planlar sonucu oluşturulan bütçenin önemli miktarı kente kazandırılacak spor tesisleri için harcanır. Oyunların tamamlanması ile birlikte kullanılan tesislerin ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliklerinin sağlanabilmesi gereklidir. Aksi takdirde yapıların varlığı kent ve kentliler için farklı problemler yaratacaktır. Oyunlar sonrasında olumsuz durumların önüne geçebilmek farklı stratejiler kullanılabilir.

4.2.1 Tesislerde mevcut işlevin korunması

Olimpiyat Oyunları geçmişten günümüze yaşadığı değişimler sonrasına büyük bütçeler ile yatırımların yapıldığı organizasyonlara dönüşmüştür. Harcamaların büyük bir kısmı genellikle yeni spor tesislerinin inşası ve mevcut tesislerin

yenilenmesi kapsamında gerçekleştirilir. Oyunlar kapsamında inşa edilen yapıların teknik altyapı ihtiyaçlarını karşılaması ve oyunlar sonrası süreçte kent ile ekonomik, sosyal, kültürel bağlar kurabilmesi hedeflenir. Spor tesisinin ihtiyaç duyulduğu zaman kültür merkezi, konser salonu ya da konferans ve seminerler için hizmet verebilen salona dönüşebilmesi, kent ile entegrasyonun sağlanmış olduğunu gösterir.

Yeni spor tesisleri genellikle üst seviye sporculara antrenman ve resmi müsabaka alanı olarak hizmet eder. Tesisleri, müsabakaları takip etme ve aktif spor yapma imkânları yaratarak kentlilerin katılımına açabilmek ayrıca önem taşır. Yine de bazı tesisler Oyunlar sonrasında kullanılabilmesi için ya çok büyük ya da çok özelleşmiş olabilirler. 2000 Sydney Oyunları için inşa edilmiş olan SuperDome bu konu için anlamlı bir örnek olacaktır. Basketbol ve jimnastik yarışmalarının düzenlenmesi için tasarlanan salon, 21.000 kişilik izleyici kapasitesiyle Avustralya'nın en büyüğü olmuştur. Oyunlar sonrasında işlevinde ve kapasitesinde hiçbir değişiklik olmadan varlığını devam ettiren spor salonu kısa sürede kullanılmaz hala gelmiştir. Kentliler ve organizatörler Sydney'in merkezi bir bölgesinden yer alan 10.000 kişilik izleyici kapasitesine sahip eski eğlence merkezini kullanmaya devam etmişlerdir. Merkezi konumu, gösteriler sonrası yeme, içme ve gece hayatı olanakları ile tercih sebebi olmuştur. Organizatörler ise yarı dolu bir salonda gösteriler sunmak yerine tam dolan bir salonu tercih etmişlerdir (Searle, 2002). Mekânsal açıdan spor müsabakaları haricinde alternatif kullanımlara olanak sağlayamayan aynı zamanda ihtiyaç fazlası kapasiteye sahip spor tesisleri genellikle SuperDome ile benzer yaşam döngüsüne sahip olacaktır.

4.2.2 Tesislerde mevcut işlevin değiştirilmesi

Olimpiyat Oyunları için inşa edilmiş spor tesisleri oyunlar sonrası kullanım için imkân sağlarsa kentte çeşitli fırsatlar yaratan yapıli miraslar arasına kendine yer bulur. Aynı şekilde bir yapı Oyunlar sonrasındaki sürece ne kadar kolay adapte olabiliyorsa, o kadar çok başarılı olarak değerlendirilir. Yapının bütün programı tek bir işleve odaklanmadan birden fazla işlevin gerçekleştirilmesine olanak sağlayabilirse kentsel kalkınma sürecine daha fazla katkıda bulunmuş olur. Mekansal açıdan esnek tasarımların varlığı, yapıların işlevinin değiştirilmesini kolaylaştıracaktır. Stadyumlar ve spor salonlarının birden fazla kullanım olanağı

sunabilmesi oyunlar sonrası süreçte hem yapı hem de kent özelinde büyük potansiyel yaratır.

4.2.3 Tesislerin çevresine destek verici yapıların eklenmesi

Spor tesisleri, özellikle stadyumlar, sosyal mekânlardır ve eğer bu tesisler oteller, alışveriş merkezleri, yemek alanları hatta konut alanları gibi yapılar ile desteklenirse kent yaşamı içine dahil olabilirler. Aksi halde yılda 25 ile 30 spor müsabakasına ev sahipliği yapan binalardan öteye geçemezler. Spor tesislerinin yaşayan mekanlar olarak kalabilmesi için sadece kentlileri tesis bölgesine dahil eden yapıların varlığı da yeterli olmayacaktır. Ev sahipliği yapan birçok kent Olimpiyatlar temasıyla yaratılabilecek çekim alanları oluşturmada yetersiz kalmaktadır. 1992 Barselona Oyunlarında Montjuic bölgesi sahip olduğu panoramik manzarası ile seyircilere özel deneyim fırsatları sunmuştur ve 1992 Oyunları'nın simgesel değerlerinden dalış havuzu bu bölgede yer almıştır. Ancak oyunlar için bölgeye gelen turistler, özel planlanmış aktiviteleri yakalama konusunda başarısız olduklarında büyük hayal kırıklığı yaşamışlardır. Tesisin etrafında nelerin olduğunu merak eden turistler çoğunlukla tesislerin etrafını saran çitlerle karşılaşmışlardır. Bu örnekte olduğu gibi birçok kentte benzer sıkıntılar yaşanmıştır. Spor tesisleri ile turist çekim noktaları arasında fiziksel bağlantı eksiklikleri yaşanmıştır. Gold ve Gold'a (2011) göre genellikle tesislerden yetersiz faydalanılması ve yerel çekim alanlarındaki eksiklikler, oyunlar sonrasında turistlere bağlı kaynakların zamanla yok olmasına sebep olmuştur. Turist çekimindeki başarısızlıkları takip eden süreçte oyun sahaları etrafında yeni açılan oteller genellikle ya el değiştirmiştir ya da kapanmıştır.

Uzun süreli ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için ticari alanların spor yapıları çevresinde konumlandırılması önemli bir fırsattır. Sergiler mekanları, konferans salonları, yemek alanları, alışveriş alanları, dinlence mekânları spor tesisleri ile bütünlük sağlayabilir. Tüketime yönelik, eğlence aktivitelerinin varlığı spor tesislerinde erişim problemleri yaratıyorsa, ticari alanlar tesisin içinde yer almadan yapılara eklentiler olacak şekilde kurgulanabilir.

4.2.4 Tesislerin geri dönüşümü

Modern Olimpiyat Oyunları'nın kurucusu kabul edilen Pierre de Coubertin kendi dönemindeki oyunlar için şu sözleri kullanmıştır (Coubertin, 2000):

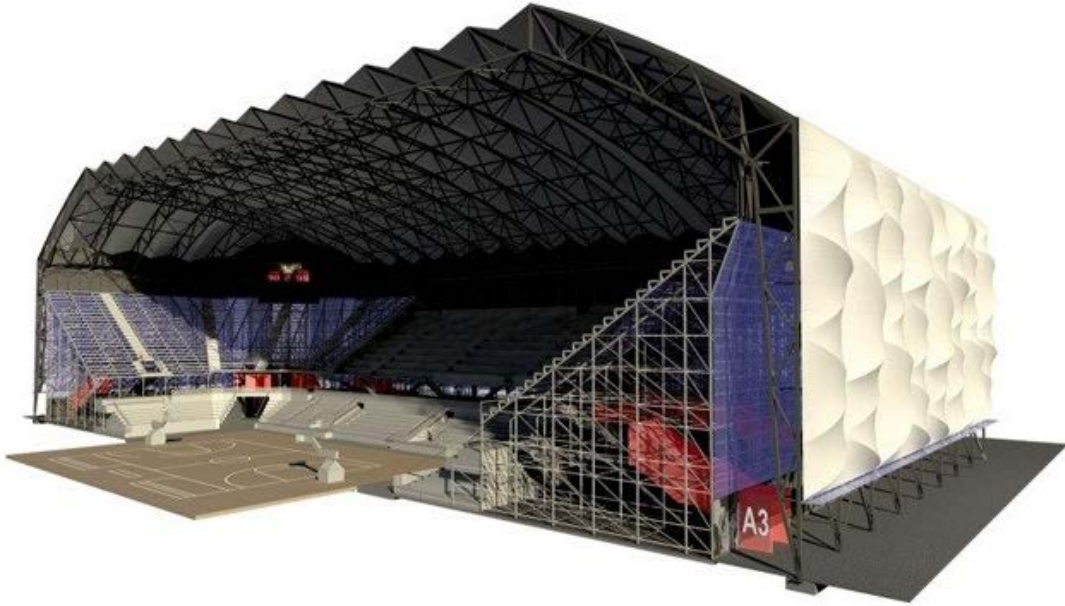
"Eğer en son düzenlenen oyunlar için yapılan abartılı harcamalar zarar ile sonuçlanacak ise çok büyük şanssızlık olacaktır. Bu harcamaların büyük bir kısmı kalıcı binaların inşası için yapılmıştır. Dahası bu yapılar gereksiz yapılardır - Geçici yapılar tamamıyla yeterli olacaktır - Bu harcamalar daha küçük ülkeleri oyunlara ev sahipliği yapma isteğinden uzaklaştıracak ise çok büyük şanssızlık olacaktır."

Modern Olimpiyatlar'ın başlangıcından itibaren gündeme gelen geçici yapıların kullanımı düşüncesi, teknik ve maddi imkânların yetersizliği sebebiyle pek mümkün olamamıştır. Ancak günümüzde yaşanan kapasite problemlerindeki artış ve oyunların mirası üzerinde yapılan çalışmalar sebebiyle geçici tesislerin Oyunlar özelinde yapılan planlama ve uygulama süreçlerinde önemi artmıştır. Yapıların yaşam döngüsü üzerine ve kentsel dönüşüm üzerine yapılan çalışmalar, geçmiş oyunlarda kazanılan tecrübeler göstermiştir ki kapasite fazlası olan spor tesisleri hem ekonomik açıdan kendi sürdürülebilirliklerini sağlayamadığı gibi aynı şekilde kenti dönüştürme hedeflerinde bekleneni verememiştir. 2008 Pekin Oyunları için büyük bütçelerin ayrıldığı, dünyaca ünlü star mimarların tasarladığı Olimpiyat Stadyumu (Bird's Nest) oyunlar sonrası süreç içerisinde beklentileri karşılayamamıştır. Oyunları takip eden dört sene içerisinde yapı kullanılmadan bekleyen atıl bir tesis özelliğini kazanmıştır. Bu sebeple 2012 Londra Oyunları hazırlık sürecinde önemli bir karar alınmıştır. Sadece Olimpik miras olarak kazanım hedefleri arasında planlanan yapılar için kalıcı çözümler üretilmiştir. 2012 Oyunları için inşa edilen 22 yeni spor tesisinden sadece altı tanesi kalıcı çözümlerden olmuştur. Londra oyunları için tasarlanan aralarında Olimpiyat Stadyumu'nun da bulunduğu geçici yapıların bazılarının seyirci kapasitesinde küçültme çalışmaları yapılmıştır. Geri kalan kısmı ise park içerisine yerleştirilen geçici strüktürlere yapılacağı gibi tamamen demonte edilip malzemeler geri dönüştürülecektir. Geri dönüşüm sadece malzemeler özelinde gerçekleştirilmeyecektir. Oyunlar kapsamında inşa edilen geçici yapılardan bir tanesi diğer yapılardan ayrılır. Olimpik park içerisinde yer alan Basketbol Arena, tamamıyla demonte edilebilecek detaylara sahiptir. Yapı oyunlar sonrasında kentin başka bir bölgesine taşınabilmesi için geçici özellikte tasarlanmıştır. Londra 2012 Oyunları'nın hemen üzerine basketbol salonunun 2016 Oyunları'nda kullanılmak üzere Rio kentine taşınması üzerine görüşmeler yapılmıştır. Londra 2012 Basketbol Arena taşıdığı bu özelliklerle Olimpiyat Oyunları tarihinde kendine yer edinmiştir.

Ancak; taşıma ve yeniden inşa etme maliyetleri üzerinde anlaşılabilmesi üzerine Londra ve Rio arasında görüşmeler şu an için durdurulmuştur.

Şekil 4.14 : 2012 Londra Olimpiyat Oyunları - Basketbol Arena
(Url-16, 2013)

Şekil 4.15 : 2012 Londra Olimpiyat Oyunları - Basketbol Arena
(Url-17, 2013)

4.3 Bölüm Özeti

Spor tesisleri ev sahipliği yapan kentte yaşayanlar için ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilir sonuçlar ortaya koymalıdır. Bu bağlamda olimpiyat yapılarının kent dokusu içerisinde bulunduğu bölgelerin kent ile kurduğu ilişki ve birbirleri ile kurdukları ilişki önem kazanır. Spor tesisi yoğunluğunun azalması arazi satın alımlarında, alan yönetiminde ve nüfus hareketlerinde yaşanabilecek problemlerin sayısını azaltır. Bununla birlikte kalkınma planları sebebi ile oluşabilecek bölgesel kaygıları azaltır. Ayrıca kentlerdeki kullanılmayan sanayi bölgelerinin oyunlar kapsamında değerlendirilmesi kentlere ekonomik ve sosyal açıdan kazanımlar sağlarken, kentsel kalkınma planları için önemi artar.

Yeni tesislerin inşası, mevcut tesislerin yenilenmesi ve oyunlar sonrası süreçte bazı tesislerin dönüştürülmesi için yapılacak harcamalar ile birlikte oyunlar sonrasında miras olarak kullanılacak tesislerin bakım masrafları da oyunların bütçesi içinde düşünülmelidir. Son 20 yılda Olimpiyat Oyunları bütçelerindeki büyük artışa rağmen planlama sürecine dahil edilmeyen harcamalardan ötürü tesislerin bakım maliyetleri ve benzeri harcamalar oyunlara ev sahipliği yapmış tüm kentler için bir zorlayıcı unsurlardan biri olmuştur. Oyunlar sürecinde yaşanan ekonomik ve sosyal canlılığın oyunlar sonrası süreçte devam edebilmesi için yapıların tasarımında mekanların esnekliğine dikkat edilmelidir. Farklı ihtiyaçlara cevap verebilen yapıların yanı sıra geçici yapıların varlığı sorgulanmalıdır. Gerikli görülen alanlarda geçici yapıların planlanması kentler üzerindeki baskıyı azaltacaktır.

Gelecek Olimpiyat Oyunları için tasarlanacak spor yapılarının teknolojinin sağladığı olanaklar çerçevesinde tasarımın sınırlarını zorlayacağına hiç şüphe yoktur. Ortaya konulacak tüm yenilikler miras kavramının dönüşümü ile aynı doğrultuda ilerleyecektir.

Spor yapılarının tasarımında çevresel, sosyal ve ekonomik bağlamlarda sürdürülebilir olma çabasının gelecekteki oyunlarda önemi artarak devam edecektir. 2012 Londra Oyunları'nda miras kavramı içerisinde değerlendirilen geçici yapıların kullanımı gelecek Olimpiyat Oyunları'nda gelişerek ve artarak devam edecektir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

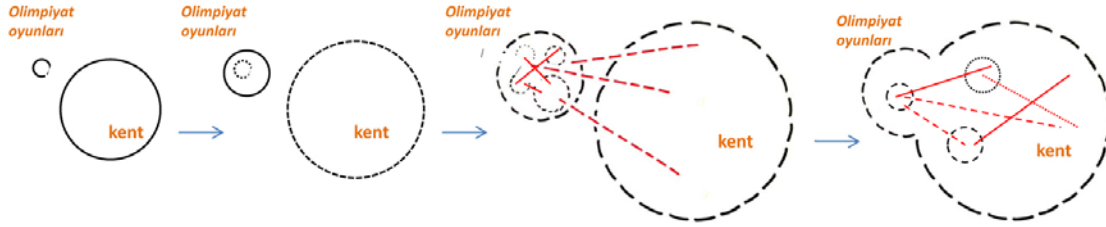
Olimpiyat Oyunları ölçeği ve programı ile dünyadaki en büyük ve en dikkat çekici organizasyonlardan biridir. Oyunlar günümüzdeki halini kazanana kadar uzanan süreç içerisinde bir takım değişiklikler göstermiştir. Modern Olimpiyat Oyunların başlangıcından itibaren oyunlar Dünya'da yaşanmış siyasi, ekonomik ve teknolojik gelişmelerden etkilenmiştir ve etkilenmeye devam edecektir.

Dünya Fuarları'nın uluslararası şöhrete sahip olduğu yıllarda ortaya çıkan Olimpiyat Oyunları kuruluş hedeflerini karşılık verememiştir ve Dünya Fuarları'nın gölgesinde kalmıştır. Oyunlar, 1908 Londra Oyunları öncesinde ev sahibi kentlerde kalıcı etkiler yaratamamıştır. 1908 Londra Oyunları için yapılan hazırlıklar sürecinde Dünya Fuarı organizasyonundan gelen destek sayesinde Olimpiyat Oyunları'na özel ilk yapı tasarlanıp inşa edilmiştir. Londra'da yaşanan bu gelişme Olimpiyat Oyunları ile ev sahibi kentler arasındaki etkileşimin başlangıcı olarak kabul edilebilir. Sonraki organizasyonlarda oyunlar kendi içinde gelişmeye devam etmiştir. İlk Olimpiyat Köyü ve ilk Olimpiyat Kompleksi denemeleri oyunların kendi içinde büyüme sürecinin önemli adımları olmuştur.

Takip eden süreçte ortaya çıkan savaşlardan hem kentler hemde Olimpiyat Oyunları olumsuz yönde etkilenmiştir. 2. Dünya Savaşı sonrasında ekonomik yapının canlanması kentlerdeki büyümeyi tetiklemiştir. Bu süreçte aynı şekilde kendi içinde gelişmekte olan Olimpiyat Oyunları için yapılan hazırlıklar kentlerin kalkınması için fırsat olarak görülmüştür. Kentler ile oyunlar arasındaki ilişki kuvvetlenmeye başlamıştır.

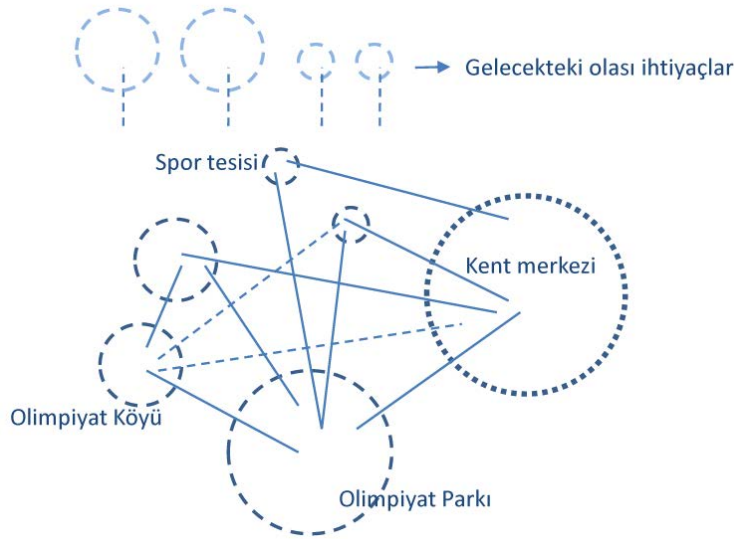
Kentsel dönüşümde rol oynamaya başlayan oyunlar ile ev sahibi kentler arasındaki ilişki post-fordist ekonomik yapılanmanın kentleri etkilemesi ile farklı bir boyut kazanmıştır. Kentlerde kullanılmaz duruma gelen sanayi bölgeleri kentsel kalkınmaya yön veren dönüşüm alanları olarak değerlendirilmiştir. Oyunlar ile ev sahibi kentler arasındaki ilişki hiç olmadığı kadar kuvvetlenmiştir. Ekonomik, sosyal ve çevresel

sürdürülebilirlik kavramları ile miras anlayışının güçlenerek anlam kazanması ev sahipliği yapan kentler ile oyunlar arasındaki birleşimi kuvvetlendirirken planlama sürecini zorlaştırmıştır. Oyunlar ile ev sahibi kentler arasındaki sınırların bulanıklaşmıştır. Oyunlar kentlerin bir parçası haline gelmiştir.

Şekil 5.1 : Olimpiyat Oyunları ile ev sahibi kentler arasındaki ilişkinin dönüşümü

Olimpiyat Oyunları Dünya'nın farklı ülkelerinde ve kentlerinde düzenlenirken oyunların çeşitli ihtiyaçlarına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Oyunlarda katılımcı olarak yer alacak ülke ve sporcuların sayısındaki artış, teknolojiye gelişmeler ve oyunların kentlerin dönüşümünde rol alması Olimpiyat Oyunları'nın hacmini büyötmüştür. Ölçeği büyüyen ve programı karmaşılaşan oyunların planlama süreci zorlaşmıştır.

Şekil 5.2 : Olimpiyat Oyunları programı ve oyunların gelecekteki olası ihtiyaçları

Anlaşılağı üzere oyunlara ev sahipliği yapan kentler sadece hazırlık sürecinden geçmemektedir. Kentler sırasıyla aday olma, hazırlanma, oyunlar ve oyunlar sonrası süreçlerini deneyimlemektedir. Oyunlara ev sahipliği yapabilmek için aday olan

kentleri bu sürece dahil olmasına sebep olan ekonomik, sosyal ve çevresel nedenler ile kentin vizyonu arasında bir paralellik sağlanmalıdır. Vizyon ve hedefler arasında uyum yakalanması durumunda oyunlara hazırlık döneminde yapılacak doğrudan ve dolaylı yatırımlar ev sahipliği yapan kentlerin kalkınmasında önemli rol oynayacaktır.

Kendinden önceki örneklerden ve dünyadaki gelişmelerden etkilenecek şekillenene Olimpiyat Oyunları sürdürülebilirlik ve miras kavramlarından etkilenmiştir. Bu iki kavram oyunlar sonrası süreçte ev sahipliği yapan kentlerin başarı kriterleri arasında öncelik kazanmıştır. Oyunlara hazırlık sürecinde gerçekleştirilen yatırımlar önceki oyunların birçoğunda yapısal olarak kente kazandırılmış olsa bile ekonomik ve sosyal değerler açısından sürdürülebilir olamamıştır. Bu noktada kentlerin uzun dönemli planları ile oyunların yapısal mirasının aynı paralellikte olması önem kazanır.

Oyunlar ile kentlerin yaşadığı dönüşüm içerisinde oyunlar sonrası sürecin planlaması önem kazanmıştır. Oyunların yapısal mirası arasında önemli yer tutan spor tesislerinin oyunlar sonrasında kullanımı 2000 Sydney Oyunları ve sonrasında takip eden oyunlarda sorgulanmaya başlamıştır. Tesislerin kent ile kurduğu ilişki ve iç dinamikleri yapısal mirasın kullanımını çeşitleyen etmenlerdendir. Spor tesislerinin bulunduğu alanların kent ile ilişkisi ve tesislerin bulunduğu alanların birbirleriyle olan ilişkileri kent ölçeğinde sorgulanması gereken hususlardır. Olimpiyat yapılanmalarına 1992 Barselona Oyunları'na kadar sadece kent içinde ve kent çeperlerinde yer veriliyordu. Ancak Barselona Oyunları ile birlikte kent merkezinde atıl bekleyen alanların kente kazandırılması özelinde yeni bir bakış açısı getirilmiştir. Bu şekilde oyunlar sonrasında kente kazandırılan bölgede yer alan tesisler sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliğini devam ettirebilir şekilde kente miras kalmıştır.

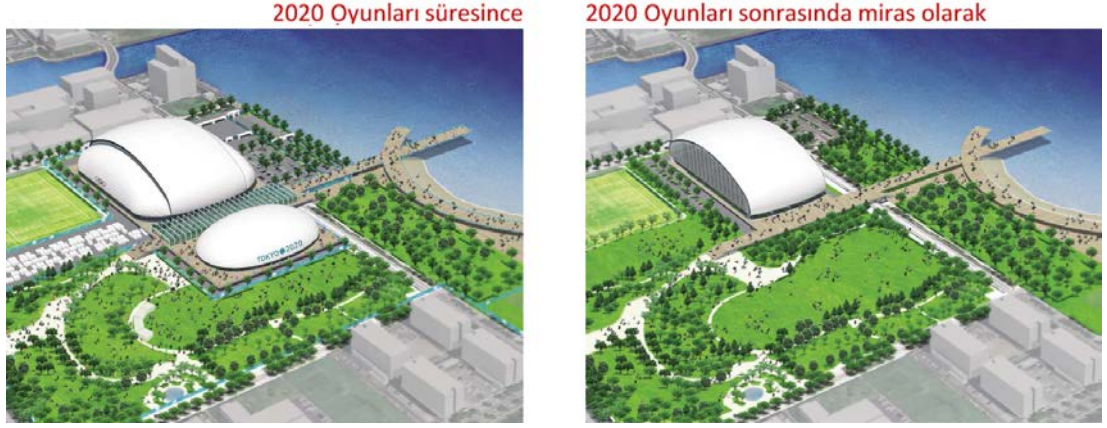
Yapıların oyunlar sonrası süreçte kente miras olarak kalabilmesi ve yerel halk tarafından benimsenebilmesi için tesislerin bulundukları alanların birbirleriyle ilişkisi ikincil bir faktördür. Kent içerisinde tek bir çekirdekte toparlanan tesisler sporculara kolaylık sağlar. Yinede birden fazla çekirdek oluşturacak şekilde kent içine yayılan tesisler kent ölçeğinde kalkınma için yeni fırsatlar yaratırken aynı zamanda yerel halkın tesislere erişimini kolaylaştıracaktır.

Büyük yatırımlar sonucu inşa edilen yapılardan bazıları kentlere oyunlar sonrasında dönüşüm tetikleyicisi yada kentlilerin spor alanları olarak hizmet etmiştir.

Yapılardan bazıları ise oyunlar süresince görevini tamamlamıştır. Oyunlar sonrasında kente ve kentlilere ekonomik ve sosyal olarak yük getirebilecek yapıların planlama sürecinde dikkatle sorgulanması gereklidir. Oyunlar sonrası süreç içerisinde zorlayıcı husulardan en önemlisi tesislerin bakım maliyetlerinin yüksek oluşudur. Yüksek maliyetlerin yerel halka vergi olarak yansması halkı tesislerden uzaklaştırır. Oyunlar süresince profesyonel sporculara hizmet verebilmek için en yüksek standartlarda inşa edilen spor tesisleri oyunlar sonrasında hedef kullanıcıları olan yerel halkın temel ihtiyaçlarını karşısında üstün kalır. Halk tesisleri benimseyemez ve tesisler kullanılamaz durumda kalır. Bakım maliyetleri karşılanamaz. Ya da kente ihtiyaç falzası kapasiteye inşa edilen tesisler oyunlar sonrası süreçte yüksek bakım maliyetlerine sebep olur ve zamanla kullanılamaz hale gelir. Benzer sebeplerden ötürü tesislerin oyunlar sonrası süreçte kentlilere aktif olarak hizmet edebilmesi ve kente miras olarak kazandırılabilmesi için inşa tekniklerinin ve teknolojinin imkanları zorlanarak yeni arayışlara gidilmiştir.

Son olarak düzenlenen 2012 Londra Olimpiyat Oyunlarında tesislerin büyük çoğunluğu geçici yapılar olarak tasarlanmıştır. Hazırlık sürecinde inşa edilen tesislerden kente miras kalması istenilmeyenler bulundukları bölgeden kaldırılmıştır. Geçici yapıların kullanılması ile birlikte oyunlar süresince yeni bir kimlik kazanan kentsel bölgeler oyunlar sonrasında eski kimliklerini yeniden kazanmıştır. Hatta teknolojinin sınırları zorlanarak bazı spor tesislerinin söküm işlemlerinden sonra bir sonraki Olimpiyat Oyunları'nda kullanılmak üzere başka bir ülkeye taşınması gündeme gelmiştir.

Geçmişten günümüze dönüşüm içerisinde olan ve sürekli olarak kendini yenileyen yapısıyla Olimpiyat Oyunları organizasyonu, yapıların oyunlar sonrası kullanım süreçleri için yeni bakış açıları üretmeye devam edecektir. 2012 Londra Oyunları ile başarılı sonuçlar doğuran geçici yapılar, takip eden oyunlarda ağırlığını arttırarak devam edecektir. 2020 Tokyo Oyunları için hazırlanan adaylık dosyasında birçok tesisin geçici yapılar olarak tasarlanacağı çeşitli şematik anlatımlarla desteklenmiştir.

Şekil 5.3 : 2020 Tokyo Oyunları - Geçici tesislerin kullanımı (2020 Tokyo Olimpiyat Oyunları Adaylık Dosyası, 2013)

Önümüzdeki 25 yılda oyunlar için özel hazırlanmış bina setlerinin varlığı gündeme gelebilir. Bu setler oyunlara ev sahipliği yapacak kentlere taşınarak ve sporcuların ihtiyacı olan teknik ihtiyaçlar güncellenerek tekrar tekrar kullanılmak üzere hazırlanabilir. Bu şekilde ev sahibi kentlerin sadece kentin altyapısını ilgilendiren konular üzerinde yatırımlar yaparak kentin kalkınma sürecine hız kazandırılabilir. Kapasite fazlası üretimin önüne geçerek sosyal, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirlik sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- Andranovich G., Burbank M.J., Heying C.H.** (2001) Olympic Cities: Lessons Learned from Mega-Event Politics. *Journal of Urban Affairs*, Vol. 23, No. 2, 113-131.
- Atabeyoğlu C.** (1984). Olimpiyatlar. Dışbank Yayınları.
- Atina 2004 yılı Olimpiyat Oyunları Resmi Raporu**, 2005.
- Barselona 1992 yılı Olimpiyat Oyunları Resmi Raporu**, 1992.
- Berlin 1936 yılı Olimpiyat Oyunları Resmi Raporu**, 1936.
- Pekin 2008 yılı Olimpiyat Oyunları Resmi Raporu**, 2010.
- Belek C.** (2003). İstanbul Olimpiyat Alanlarının Kentsel Peyzaj Planlama Açısından İrdelenmesi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Şehircilik ve Bölge Planlama Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Bilgin T.** (1994). İstanbul 2000 Olimpiyat Projesi. Türkiye ve Olimpiyat Sempozyumu. İTÜ Beden Eğitimi Bölümü Yayınları, 38-49, 1995.
- Brunet, F.** (1995). An economic analysis of the Barcelona '92 Olympic Games: resources, financing and impact, in Moragas, M. de and Botella, M. (eds.) *The Keys of Success: The Social, Sporting, Economic and Communications Impact of Barcelona '92*, 203-237.
- Cashman, R.** (2002). Impact of the Games on Olympic host cities. Barcelona: Centre d'Estudis Olímpics (UAB).
- Cashman, R.** (2006). *The Bitter Sweet Awakening: The Legacy of the Sydney 2000 Olympic Games*.
- Cashman, R., Hughes A.** (1998): *The Green Games: a golden opportunity*. Sydney : Centre for Olympic Studies, UNSW.
- Chen Y., Spaans M.** (2009). Mega-Event Strategy as a Tool of Urban Transformation: Sydney's Experience. The 4th International Conference of the International Forum on Urbanism (IFoU), 2009 .
- Coaffe J.** (2011). Urban Regeneration and Renewal. in Gold, J.R. ve Gold, M.M. *Olympic Cities: City Agendas, Planning and the World's Games, 1896-2016*, 180-194, 2011.
- Coubertin, P. de** (2000). Pierre de Coubertin, 1863-1937, Olympism: selected writings, Lausanne, International Olympic Committee.
- Cresciani M.** (2008). The Olympic Buildings as a new Typology for Architects and Engineers. International Association for Shell and Spatial Structures Symposium, 2008.

- Davis J., Thornley A.** (2010). Urban Regeneration for the London 2012 Olympics: Issues of Land Acquisition and Legacy. *City, Culture and Society*, 89-98, 2010.
- Doralp B.** (2010). Olimpiyat Yerleşkeleri Tasarımında Bir Girdi Olarak Sürdürülebilirlik. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Erten S.** (2008). Spatial Analysis of Mega-Event Hosting: Olympic Host and Olympic Bid Cities, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Şehircilik ve Bölge Planlama Bölümü, Doktora Tezi, Ankara.
- Essex S., Chalkley B.** (1998). Olympic Games: catalyst of urban change, *Leisure Studies*, 17:3, 187-206, 2010.
- Essex S., Chalkley B.** (2003). Urban Transformation from Hosting the Olympic Games. University lecture on the Olympics.
- Essig N.** (2008). Sustainability of Olympic Venues. Criteria for the Sustainable Performance of Olympic Sport Facilities.
- Evans, G.L.** (2010). Cities of culture and regeneration game. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*.
- Findling, J.E. and Kimberly D.P.** (2004). Encyclopedia of the Modern Olympic Movement. Greenwood Publishing Group: Westport, CT.
- Gold, J.R. ve Gold, M.M.** (2011). Olympic Cities: City Agendas, Planning and the World's Games, 1896-2016.
- Goldstein, E.S.** (1996). Amsterdam: the Games of the 9th Olympiad, in Findling, J.E and Pelle, K.D. (eds.) *Historical Dictionary of the Modern Olympic Movement*. Westport, CT: Greenwood Press, 68-83.
- Gratton C., Preuss H.** (2008). Maximizing Olympic Impacts by Building Up Legacies. *The International Journal of the History of Sport* Vol. 25, No. 14, December 2008, 1922–1938.
- Güler G.** (2010). Başarılı Bir Olimpiyat İçin Olimpiyatlara Ev Sahibi Olmuş Kentlerden Alınacak Dersler ve İstanbul Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.
- Hacıhasanoğlu O.** (1994). Olimpiyat Tesislerinde Planlama ve Programlama Sorunları. Türkiye ve Olimpiyat Sempozyumu. İTÜ Beden Eğitimi Bölümü Yayınları, 96-101, 1995.
- Helsinki 1952 yılı Oyunları Resmi Raporu**, 1952.
- Hiller H.H.** (2000). Toward An Urban Sociology of Mega-Events. *Research in Urban Sociology*, Volume 5, 181-205, 2000.
- Hiller, H.H.** (2000) Mega-Events, Urban Boosterism and Growth Strategies: An Analysis of the Objectives and Legitimations of the Cape Town 2004 Olympic Bid, *International Journal of Urban and Regional Research*, 24 (2), 439-458.

- Hiller H.H.** (2006). Post-event Outcomes and the Post-modern Turn: The Olympics and Urban Transformations. *European Sport Management Quarterly*, Vol. 6, No. 4, 317-332, December 2006.
- Hutton A.K.** (2001). The Olympic Games. The Lessons for Future Host Cities. Dalhousie University, Yüksek Lisans Tezi.
- Ingerson L.** (2001) A Comparison of Economic Contribution of Hallmark Sporting and Performing Arts Events, Sport in the City. The Role of Sport in Economic and Social Regeneration, ed. C.Gratton & I.P.Henry, Rotledge, London.
- İstanbul 2020 yılı Olimpiyat Oyunları Adaylık Dosyası**, 2013.
- Jenkins, R.** (2008). The First London Olympics 1908. London: Aurum Books.
- Kissoudi P.** (2010) Athens' Post-Olympic Aspirations and the Extent of their Realization, *The International Journal of the History of Sport*, 27:16-18.
- Liao H., Pitts A.** (2006). A Brief Historical Review of Olympic Urbanization. *The International Journal of the History of Sport* Vol. 23, No. 7, November 2006, 1232–1252.
- Londra 2012 yılı Olimpiyat Oyunları Resmi Raporu**, 2013.
- Los Angeles 1984 Yılı Olimpiyat Oyunları Resmi Raporu**, 1985.
- Malfas M., Thedoraki E., Houlihan B.**(2003). Impacts of the Olympic Games as Mega-Events. *Municipal Engineer*, 157, Issue ME3, 209-220, September 2004.
- Meyer M.** (2011). Berlin 1936. in Gold, J.R. ve Gold, M.M.. *Olympic Cities: City Agendas, Planning and the World's Games, 1896-2016*, 215-232, 2011.
- Monclus, F.J.** (2003). The Barcelona Model: an original formula? From 'reconstruction' to strategic urban projects (1979-2004).*Planning Perspectives*, 18, 399-421.
- Moskova 1980 yılı Olimpiyat Oyunları Resmi Raporu**, 1981.
- Munoz F.** (1997). Historic evolution and urban planning typology of Olympic Villages. Barcelona: Centre d'Estudis Olímpics UAB.
- Munoz F.** (2006). Olympic Urbanism and Olympic Villages: Planning Strategies in Olympic Host Cities, London 1908 to London 2012. *The Sociological Review*, 2006.
- Münih 1972 yılı Olimpiyat Oyunları Resmi Raporu**, 1972.
- Panagiotopolou R.** (2013). The Legacies of the Athens 2004 Olympic Games: a bitter-sweet burden. National and Kapodistrian University of Athens. 2013.
- Patel A., Bosela P., Delatte N.** (2013). 1976 Montreal Olympics: Case Study of Project Management Failure. *Journal of Performance of Constructed Facilities*, May/June 2013.

- Pitts A., Liao. H.** (2009). Sustainable Olympic Design and Urban Development. London: Routledge
- Potsiou C.A., Zentelis P.** (2005). Greece After the Gold Rush- Land Development Impact Analysis and Sustainability of the 2004 Olympic Infrastructure.
- Preuss H.** (2000). Electing an Olympic Host City: A Multidimensional Decision. Fifth International Symposium for Olympic Research, 89-104, 2000.
- Preuss H.** (2004) The Economics of Staging the Olympics: A Comparison of the Games, 1972-2008.
- Preuss H.** (2006). Impact and Evaluation of Major Sporting Events. European Spoert Management Quarterly, 6:4, 313-316.
- Preuss H., Solberg H.A.** (2006). Attracting Major Sporting Events: The Role of Local Residents, European Sport MAnagement Quarterly, 391-411.
- Prosperi D.C., Moudon A., Claessens F.** (2007). Metropolitan Form Research: Basic Concepts and Directions. The European Tradition in Urbanism and its Future, 345-347, 2007.
- Ren X.** (2009). Olympic Beijing: Reflections on Urban Space and Global Connectivity, The International Journal of the History of Sport.
- Renson, R.** (1996). Why wintersports at the Antwerp Olympic Games 1920? In M. Goksøyr, G. von der Lippe & K. Mo (Eds.), Winter Games, Warm Traditions. Sankt Auguston:Academia, 141-153.
- Richter R.** (2013). Transportation Investments in Olympic Host Cities. University of Illinois, Chicago.
- Roche M.** (2000). Mega-Events and Modernity, Olympic and Expos in the Growth of Global Culture. Routledge, 2000.
- Roma 1960 Yılı Olimpiyat Oyunları Resmi Raporu**, 1960.
- Searle, G.** (2002). Uncertain legacy: Sydney's Olympic stadiums. European Planning Studies, 10, 258-261.
- Seoul 1988 yılı Olimpiyat Oyunları Resmi Raporu**, 1988.
- Sydney 2000 yılı Oyunları Resmi Raporu**, 2000.
- Synadinas P.** (2001). Post-Olympic Use: A Picture of the Future. Olympic Review, 27: 39-41.
- Tokyo 1964 Yılı Olimpiyat Oyunları Resmi Raporu**, 1965.
- Tokyo 2020 Yılı Olimpiyat Oyunları Adaylık Dosyası**, 2013.
- Tzachrista V.** (2002) The First Modern Olympic Games, Archives and the History of the Hellenic Olympic Committee, ed. C.Koulouri, International Olympic Academy,Athens.
- Valera S., Guardia J.** (2002). Urban Social Identity and Sustainability Barcelona's Olympic Village. Environment and Behavior, Vol. 34, No. 1, January 2002, 54-66.
- Ward C. D.** (2013). Atlanta and Other Olympic Losers. Contexts, Vol. 12, No. 3, 466-51, Summer 2013.

- Wergeland E. S.** (2012). When Icons Crumble-The Troubled Legacy of Olympic Design. *Journal of Design History*, Vol. 25, No. 3, 2012, 304-318.
- Wimmer M.** (1976). *Olympic Buildings*.
- Zarnowsky, F.** (1993). A Look At The Olympic Costs. *International Journal of Olympic History*, Vol:1 No:2.
- Url-1** < <http://www.olympic.org/ancient-olympic-games> >, alındığı tarih: 17.09.2013.
- Url-2** <[http:// www.rio.gouv.qc.ca](http://www.rio.gouv.qc.ca) >, alındığı tarih: 17.06.2011.
- Url-3** <[http:// http://www.olympic.org/Documents/IOC_Marketing/OLYMPIC_MARKETING_FACT_%20FILE_2014.pdf](http://http://www.olympic.org/Documents/IOC_Marketing/OLYMPIC_MARKETING_FACT_%20FILE_2014.pdf)>, alındığı tarih: 10.11.2013.
- Url-4** <[http:// www.olympic.org](http://www.olympic.org) >, alındığı tarih: 10.11.2013.
- Url-5** <[http:// http://summergegames.ap.org/article/8-years-later-athens-olympic-venues-decay](http://http://summergegames.ap.org/article/8-years-later-athens-olympic-venues-decay) >, Thanassis Stavrakis/AP/, alındığı tarih: 20.11.2013.
- Url-6** <[http:// http:// http://www.homesthetics.net/the-chinese-national-stadium-in-beijing-the-birds-nest-stadium/](http://http://http://www.homesthetics.net/the-chinese-national-stadium-in-beijing-the-birds-nest-stadium/) >, Arup Ben McMillan, alındığı tarih: 27.10.2013.
- Url-7** <[http:// http://www.flickr.com/photos/therealbanfer/8608188974/](http://http://www.flickr.com/photos/therealbanfer/8608188974/) >, alındığı tarih: 27.10.2013.
- Url-8** < http://en.wikipedia.org/wiki/File:Copper_Box,_4_August_2012.jpg >, alındığı tarih: 29.10.2013.
- Url-9** < http://gulfnews.com/polopoly_fs/1.1054463!/menu/standard/file/venues_05.pdf >, alındığı tarih: 29.10.2013.
- Url-10** < http://www.bbc.co.uk/blogs/jamespearce/2012/05/risk_that_olympics_will_not_se.html >, alındığı tarih: 30.10.2013.
- Url-11** < [http:// www.mirror.co.uk](http://www.mirror.co.uk) >, alındığı tarih: 2.11.2013.
- Url-12** < [http:// www.e-architect.co.uk/london/london-olympics-shooting-venue](http://www.e-architect.co.uk/london/london-olympics-shooting-venue) >, alındığı tarih: 2.11.2013.
- Url-13** < [http:// www.e-architect.co.uk/london/london-olympics-shooting-venue](http://www.e-architect.co.uk/london/london-olympics-shooting-venue) >, alındığı tarih: 2.11.2013.
- Url-14** < <http://www1.skysports.com/olympics/schedule/story/21597/7063793> >, alındığı tarih: 2.11.2013.
- Url-15** < <http://davidmorleyarchitects.co.uk/#!/projects/london-2012-water-polo-arena> >, alındığı tarih: 3.11.2013.
- Url-16** < <http://www.archisearch.gr/article/869/london-basketball-arena---wilkinson-eyre-architects.htm> >, alındığı tarih: 3.11.2013.
- Url-17** < <http://www.archisearch.gr/article/869/london-basketball-arena---wilkinson-eyre-architects.htm> >, alındığı tarih: 3.11.2013.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: İlke DENİZ

Doğum Yeri ve Tarihi: İstanbul / 05.01.1988

E-Posta: ilkedeniz@gmail.com

Lisans: İstanbul Teknik Üniversitesi

Mesleki Deneyim ve Ödüller:

- Keten İnşaat AŞ, İstanbul, 2013

Beşiktaş, Cihangir ve Nişantaşı gibi İstanbul'un çeşitli bölgelerinde yer alan konut projelerinin tasarım, projelendirme ve uygulama aşamalarında görev alma

- 13. Izocam Yalıtım Yarışması İkinciliği

Mannheim Glückstein Bölgesi Projesi, G.Önal ve S.F.Yağcı ile birlikte, 2013

- Algaerithm, Mannheim Glückstein Bölgesi Projesi Poster Sunumu ve Sözlü Sunum, G.Önal ve S.F.Yağcı ile birlikte, Belgrad, Sırbistan, 2013
- İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimari Tasarım Yüksek Lisans Programı Öğrenci Temsilcisi, İstanbul, 2012-2013
- ETH Zurich, International Summer Academy, Zurich, 2012

Autobahn Inhabited Bridges, Glattal Boulevard Project: B. Vuga (Sadar+Vuga Architects, Slovenia) kordinatörlüğünde banliyo yerleşimi Glattal'a çözümler üreten tasarımlar yaratma

- Akan Mimarlık, Divan Otel Şantiye Stajı, İstanbul, 2010
- Uras Dilekçi Mimarlık Ofis Stajı, İstanbul, 2009
- AB Erasmus bursuyla Politecnico di Milano'da eğitim, Mantova, 2008-2009
- Teget Mimarlık Ofis Stajı, İstanbul, 2008